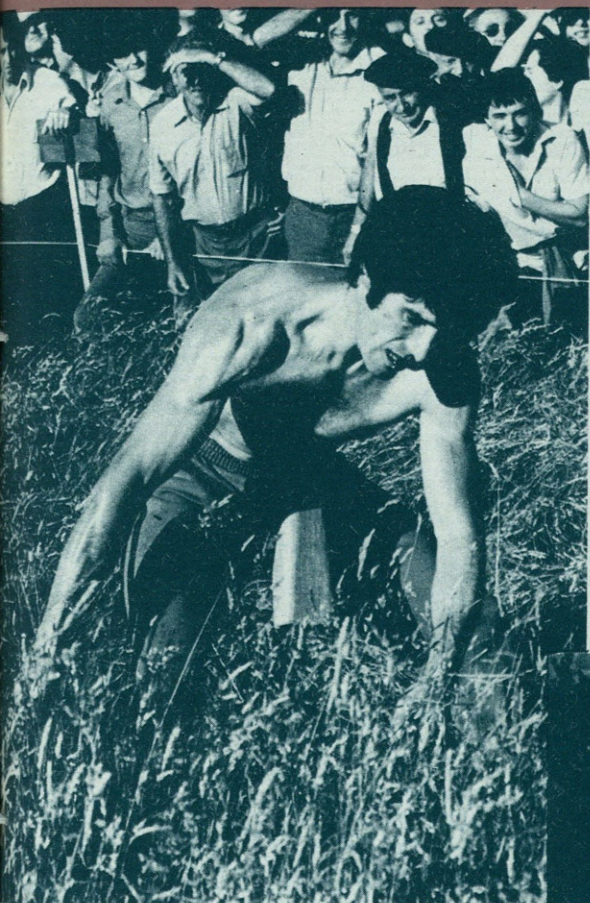

ARGIA

APOSTU SONATUA

ITURRIOZ-KO

BELAZE NAHASIAN

Kepa Ordoki:

Okerrago izango zen
lantoñako tratua
zan ez balitz»

Carlos Clavería
Nafarroako jeltkideen buru

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S.JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.211. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 13.— Claveriarekin elkar hizketa
I. Zubiondo.
16.— Kronika politikoa. **I.Z.**
17.— Diruaren hotsa. **B. Bakai-**
koa.

NAZIOARTEKOA

- 18.— Txilen Pinochet hautagai.
I. Goitoltza.

ERREPORTAIK

- 20.— Irazusta eta Erasun segala-
rien arteko apostu latza
L. Aristi.
24.— Kontzientzi Objetoarek insu-
misioaren bidetik. **I. Murua.**

TXT komikia

- 35.— Aldi lanak: hamaika izerdi
baldintza mixerableetan. **I. Ca-**
mino.
38.— Kepa Ordoki: «Okerrago
izango zen Santoñako tratua
izan ez balitz». **Tx. Mendiza-**
bal.
42.— Munduko surf txapelketa Za-
rauzko olatuen gainean. **Barto-**
lo.

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
46.— Donostiako 36. Zinemaldian
filme interesanteak ikusiko.
G. Arrese.
49.— Zakilixut-ek agur esan dio
Egin-eko tirari. **M. Aramendi.**
50.— M.A. Lertxundi: «Etiketadun
'euskal artea' besterik ez de-
nak benetakoa galerazi deza-
ke». **J. Arano.**
53.— Kulturaren aste borrostea.

ETA BESTE

- 56.— Denborapasak.
58.— Azkena.

SEGA APOSTU latza igande honetan IRAZUSTA eta ERASUNen artean Iturriotzen burutuko dena, dagoeneko aiatarren eta as-
teasutarren arteko erronkak dirutza galanta ipini duelarik jo-
koan. Lehia honetako kontuen gainean jorratutako erreportaiari eskai-
ni diogu azala. Barnean bai eta ere: harat honat ALDI LANetan aritzen
diren IJITO eta ANDALUZIZARREI eskainitako baldintza mixerableetaz;
Zarauzko kostaldean ospatzen ari den MUNDUKO SURF TXAPELKE-
Tari buruzkoa; edo eta DONOSTIAKO ZINEMALDIAN zer ikus ahal
izango denaren aurrerapen zabala. Elkar hizketei dagokienez, nabar-
mendu NAFAR BURU BATZARREKO CLAVERIA politikariarekin lotu-
takoa, eta erdikaldeko nagusian KEPA ORDOKIekin gauzaturikoa.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano,
Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Itur-
ria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose
Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbar-
din, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis
Fernandez, Ermiñe Madariaga, Laura Minte-
gi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte,
Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo,
Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta
Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranbu-
ru, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier
Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Jose-
ba Alvarez, Enrike Amonariz, Mikel Arrieta,
Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe
Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandia-
ran, Amaia Ellosegi, Xabier Erro, Xarlot Etxe-
zaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Miellan-
jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Iras-
tortza, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren,
Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Iza-
girre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karme-
lo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga,
Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Al-
fontso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel
Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Mat-
tin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San
Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba
Sarriandandia, Allande Sokarros, Joan Mari To-
realdai, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra,
Aitor Zabalgobeaskoa.

Diseinu eta montajea: Jon Barandiaran, Ene-
ko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Os-
tolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De
Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g.
20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz.
48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak:
(BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

METEOROLOGIA

Izenburua: Meteorologi Hiztegia.

Egilea: UZEI.

Argitaratzailea: Elkar.

Ezaugarriak: 413 orri, 1500 pta.

Esan daiteke meteorologia-ganako interesa, eguraldi-iragarkizunerakoa bereziki, goraka doala azken aldi honetan. Ez da hori noski, hiztegi honen beharra-azaltzen duen arrazoi nagusi edo bakarra, Natur Zientzietako alorraren barnean biologiazko lau hiztegi berezitu burutu ditu honenez gero UZEIk, Nekazaritzakoa prestaketan eta Meteorologiazko hau atera berria. Honen helburua, bere lana

euskaraz burutu behar duten kazetari, ikerlari, irakasle eta ikasleei laguntza eskaintzea.

Horretarako lan-talde handia aritu da Miel Loinazen zuzendaritzapean: hamabi artikulugile nagusi eta beste horrenbeste lankide muntaia, informatika, zuzenketa eta bestelako laguntzetan.

UZEIren hiztegietako ohizko banaketa dugu hemen ere. Zati nagusian, euskal hitzen definizioa eta erdal ordainak ematen zaizkigu, 2000 sarrera eta 180 grafikorekin; hauen artean badira hogei artikuluko entziklopediko luze eta esan digutenez horietako batzuk —Usabiagaren baten bat eta abar— benetako ikerketa lanak eta nola baiteko primiziak. Atzetik, hiru erdaretatik (gaztelania, frantsesa eta ingelesa) euskarara itzulitako hitz-zerrendak.

Termino aukeraketarako Nazioarteko Meteorologi Erakundearen Bokabularioa hartu da iturri nagusitzat, eta hiztegiaren helburua zientifikoa denez, zenbait arazo izan da euskal altxor tradizionalarekin: gehiegizko sinonimia batetik eta polisemia bestetik: hitz berak leku batetik bestera dituen esanahi desberdinak.

Beste arazo bat, frantses eta espainierazko arlo honetako terminologia guztiz normalizatu ez egotea izan omen da, eta horiek argitzen laguntza handia eskaini dute J.I. Usabiaga eta Georges Viers jaunek.

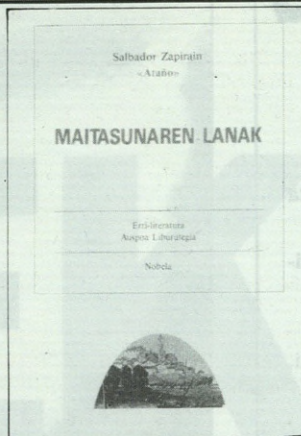
Izenburua: Maitasunaren lanak.

Egilea: Salvador Zapiain «Ataño».

Argitaletxea: Etor (Auspoa).

Ezaugarriak: 224 orri, 800 pta.

Antonio Zavalak zuzendutako Auspoa liburutegia, Etor hasi da oraintsu argitaratzen. Denentzako bentaja, seguru asko. Etorrentzat, bestela euskal argitalpenetan makal antzean zebilelako; eta Tolo-sako jesuitarentzat, administrazio, kontabilitate eta beste

hainbeste buruhauste kentzen dizkiotelako, bere eragintza lanari oso osorik emanik, oraingo hau aurrekoaren anaia bizkia baita dirudienez, lehengo zenbaketari jarraiki.

Mamiz lehengo Auspoa izanik ere, azalez hauspo zaharra berritu egin dute, eta aldaketa onerako izan da. Maketazio, azala eta abarrak oso politak, txukunak iruditu zaizkigu, bere xumean dotore askoak.

Baina bildumaz gainera, liburu bat dugu hemen aipatu beharra. Zahar samar hasi zen Ataño, Hondarribian bizi den prailea, nobelak idazten, baina harez gero, baratzako lanean uzten dizkioten tarteez baliaturik, ttrri-tarra, Txan-txangorri kantariarekin hasita, liburu mordoxka bat plazaratu digu. Azkenengoa, Maitasunaren lanak.

Hondarribira eraman gaitu elaberri honek. Bada esnezale bat, Joxepa, eta arrantzalea, Krispin. Biak gazteak, amodioak elkarrengana bultzatuko dituenak. Krispinek orde, Afrika aldera joan beharko du, Espainiako ejertzitoak behartuta, soldadu. Bereiztuta dauden tarte horretan, elkarri eskutitz franko egiten diote, baina halako batean, neskak gehiago idatzi ez. Joxeparen gurasoek, diruak itsuturik, behartu egingo dute alaba Txomin Potzorekin ibiltzera. Gero berriz, mutila itzuli, istiluak, sesioak eta burrukak, azio txarren bat ere bai, auzitegia, behar ez zena espetxean sartu, baina azkenean, suma dezakezuenez, dena konponduko da: mila urte igarota, ura bere bidean.

Egin dizuedan laburpentxo horrek, ziurrenik Txomin Agirre gogoraziko zizuen. Niri behintzat Garoa eta Kresala etorri zaizkit behin eta berriro burura. Itsasoa eta baserria, biak baturik honako honetan. Baina hau ez da kopia bat, aldeak nabarmenak dira: ikutu kostunbristak izan, badira hemen, baina gutxi eta laburrak, kontatera iragan zehazkaitz batean uzten dutenak; ondarrutarraren esaldi luze-borobilen orde hitz juxtua darabil Ataño, perpaus laburra. Nolabait esanda, narratzaileago dugu kaputxinoa, eta asmo apalagokoa. Ideologian ere ikuspegi eta jarrera bera dutela dirudi, baina igarotako urteek sekulako leizea zabaldu dute: Agirrek aldaketa bidean ikusten zuen mundu bati bere hartan iraunerazteko idazten zuen, eta Zapiaine berriz aspaldi galdutako mundu batetaz idazten du. Ataño bestalde, ez da hain espirituala, eta tragediarako, zoritxarreko joera nabaria du, berak pasatako guztien eraginez agian.

Nobela hau ohi baino luzeago atera zaio, elkarriketak gehiegi luzatu dituelako seguru asko, bizkortasuna galduz kontaktetan. Hala ere, Atañoaren ohizko miresleek liburu honetan kausituko dute non gozatua. Nik gure narratzaile gazteei, idazten hasten direnei gomendatuko nieke gogotik, estilistikazko beste eredu bat jaso dezaten, bere prosari gatza eta berakatza txerta diezaieten.

poltsa horia

LYGIA BOJUNGA NUNES

Izenburua: Poltsa horia.

Egilea: Lygia Bojunga Nunes.

Itzultzailea: Juan Mari Sarasola.

Argitaratzailea: Elkar.

Benetan gustokoa suertatu zaigu «Itzul» sailean kaleratutako azken liburu hau. Lygia Bojunga egilea brasildarra da, eta oso ezaguna bertako haur liburugintzan.

Poltsa horia liburuan, neska bat dugu protagonista, Rakel, eta hiru desio ditu: handia, mutila, eta idazlea izan nahi du. Poltsa hori bat emango diote beste inork nahi ez duelako eta hantxe gorduko ditu bere hiru desioak, bai eta Aterkiña guardasola, Alfonsito oilarra eta katekorratz bat ere.

Liburu honetan aipagarria iruditu zaiguna, fantasia aberatsarekin batera eguneroko arazoez hitz egiten dela, neska narratzaile protagonista- ren begirada kritikoaz. Honen argi erakusten du haur- rrentzat idazteko ez dela der- rrigorrezkoa errealitatea ahaztu eta irudipenez eta umekieriez ihardutea. Horrez gainera, estiloa oso zuzena, atsegina, bapatekoa eta si- nesgarria da. Bueno, horixe, gustatu egin zaigula.

Aldizkariaren izena:

Globho.

Ezaugarriak: 88ko uztaila, 8. zenb, 94 orri, 200 pta.

Kulturaren arlo abandonatu samar batean lan egiteari ederto deritzogu; horrez gai- nera, seriotasunez, jarraipen batez eta kanpotiko laguntza

handirik gabe egiten denean txalogarria iruditzen zaigu; eta azkenik, gure metropoli- txoetatik kanpo geratzen den herri batean burutuz gero he- roe kutsu bat hartzen dute. Guzti hori gertatzen da On- darroako *Luterl* taldearekin, eta horren froga *Globho*, komiki-al- dizkari honen 8. zen- bakia.

Aldizkari- az gainera beste- rik egin dute, hala nola On- darroako Komiki Ihardun- diak, eta ale honetan 4. ihar- dunaldi horien berri ematen digute, sarreran eta beste ar- tikulu batean. Gero berriz, Ondarroako 1. Komiki Lehi- keta egin dutela eta, bertara aurkeztutako lan onentxo- enak bildu dituzte hemen. Ba- ziren gidoi eta marrazki ho- berenentzako sariak, euska- razko eta erdarazko onenak, eta gaztetxoentzakoak. Badi- ra eskasak, eta gehienek as- ko ikasi beharra dute, ma- rrazkigintzan batez ere, bai- na ideia ederrak ere badira tarteka eta komikigile poli- tak. Denen izenak emanen dizkizuegu: Iñaki Martiarena (gure lankide Mattin, euska- razko saria), Alberto Uriba- rri, Luis Duran, Eugenio Bi- degain, Antxon Uskola, La- rraitz Alkorta, Itziar Garalde, F.J. Arrieta, Izaskun Azpilla- ga, Aitor Bengoetxea, Aitor eta Jose Martin Urkiola, Na- txo Allende, Ainhoa Aierbe, Xabier Landa, Cristina Garay eta Jose Javier Aranda.

Partaide gehienak Onda- rroa aldekoak. Azpimarratze- koa, euskararen erabilera za- bala. Kolorez egindakoak ezin behar bezala ikusi, baina noski, horrek sekulako gas- tuak ditu honelako aldizkari apal batentzat.

Aipatutako lan eta marraz- kiez gainera, fantzineei bu- ruzko mahai-ingurua, Gerni- kako Kultur Txoukoek *Mako- ki* pertsonaiaren 10. urteurre- naz eritutako erakusketa, kontrainformazioaz zerbait, eta hiru elkarriketa, erda- raz: Azagra eta Mediavilla komikigileekin eta Laureano Domínguez kritikariarekin.

Besterik ez oraingo- z. Aurrerantzean ere, Onda-

rroak orain arte bezalako kultur mugimendu oparoa izatea espero dugu. Eta inork haiekilako harremanetan ja- rri nahi eta bidea ez badaki, hona hemen: Ondarroako 10101 postakutxa. Erraza, ez- ta?

Izenburua: Intzentsua lu- rrean bezala.

Egilea: Felipe Juaristi.

Argitaratzailea: Baroja.

Ezaugarriak: 117 orri, 700 pta.

Felipe Juaristi gure poeta nabarmenenetako bat dela esanez gero, ez dut uste esa- jeratzen ari naizenik. Horrez gainera, bere itxura abuliko- arekin ematen ez badu ere, egungo literaturaren barneko korranteetako baten buru edo agertzen zaigula esan li- teke. Aurretik ipuin multzo bat kaleratu zuen Felipek, han hemen, baina nobela la- bur haxe da, berak dioen le- gez «*serio antzean narratiba- gintzan emandako lehenda- biziko pausoa*».

Nobelatxo honetan argi eta garbi nabari dira poeta- ren arrastoak. Ez du egin 'prosa poetiko' izenaren pean gehienetan kaxkarkeria bes- terik agertzen ez duen testu- rik, ez. Ohizko narrazio le- geen barnean, lexiko hauta- penak, koloreen erabilera, adjetibazioak erakusten digu- te atzean olerkari bat dagoe- la.

Kurtzeta izeneko auzo ba- ten gainbehera kontatzen di- gu idazleak. Baina Kurtzeta auzo bat baino gehiago da, eta egileak hori baino askoz gehiago ere esaten digu. Kur- tzetako hori mundu oso ba- ten desagerpena da, eta area- go: gizonaren porrota, errea-

litatean eragiteko, ezeri eki- teko gauza izango ez den iza- kiaren historia. Horrelako is- torioek ohi dutenez, borobi- la, ziklikoa.

Lehen pertsona- kontatua da, beste lau pertsonaia ere erabilia: amona, ama, Mi- kaela eta Marta; lurra, sua, airea eta ura. Eta hitzik egi- ten ez duen aita. Liburuaren ezaugarri nagusietako bat nar- ratzailea bi aukera artean egotea da. Hiriko eta mendi- ko partaide izanik, batzuetan idazkera errealista erabiltzen du eta magikoa besteetan, bereizketa zehatzik gabe; noiz gizon jantziaren ikuspe- gi razionalista, noiz baserriko mundu ikuskera erabilia, ba- rrutik eta kanpotik, nongoa den erabaki ezinik. Tranpa bat egiten du, halere, gerra tratatzean; ideologiak era- manda nonbait. Zalantza hauen artean, idazkera geza suertatzen da, indarririk ga- bea.

Sustrai bilaketaren gaia za- harra dugu eta heltzeko bide ugari eskaintzen duena. Eta beste hainbeste irtenbide, ha- la nola hemengoa: ezereza- ren, barne suntsipenaren onarpena, burgesiaren bar- nean —«*Ondo lasai bizi naiz neure apopilo-etxearen jabe*», bukaeran—.

Pesimista izatea bakoitza- ren izakeraren baitan dago; historia tristeak kontatzea, norberaren dohai eta zaleta- sunen esku; baina porrotaren eta konformismoaren apolo- giak egitea ezin ikus dezake- gu begi onez. Eta horrenbes- te badaki argialetxe eta al- dizkari- az gain, beste egunka- ri horretako, *El Diario Vas- coko* tribuna erabiltzen duen Juaristik.

Telebista

'Jaiak' bezalako saioak behar beharrezko ETBn

Garai batetako ia lumarik gabeko txoritxoak, handikeriatik urrun hegan zebilena alegia, kaleko giro, usain gozo, kirats, gertakari... eta-barra pantailaratu nahi izan zigun. Ahulezia une larriak igaro eta, oso altu hegan egiten bait zuen, azkenik, berriro ere, herri eta hirietako kaleetara lurreratu baino erori zaigu. Ikusiko dugu noiz arte.

Astegunero, udapartean soilik, arratsaldeko hirurak eta hamarretan eskeintzen zaigun 'Jaiak' saioa horren adierazle dugu. Honelako saio bat aurrera ematera-koan mila erata egin daitekeela ez dago zalantzarik baina lurretatik hori egiteko asmoa agertzen den bakoitzean, gu beti pozik. Hainbeste telesail, luzemetraia, hainbeste klitxe, mila aldiz kopiaituak eta ikusleak mila aldiz ikusiak dituenen saio fresku batzuren beharra

izan ohi da. Are gehiago udan bagaude. Asmatu dela egia borobila dugu. Baina izpi bakarti eta isolatu baten aurrean ez ote garen beldur ere bagara. Txarto dagoen gehiegitxo eskeinia izan da eta ikusleak, jadanik, hobeagorik ez du espero. Horretan ere asmatu dute ETBko gidariek.

Saioari lotuz gero, erritmo bizi, nahikoa osatua, eskuarki aurreko egunean gertatutakoa eta hurrengo eguneko egitaraua ematen bait zaizkigu, eta freskua suertatzen da. Zertxobait falta denaren hutsunea nabaritzen da batzuetan, presak eginiko saioa dela antzematen da maiz. Bestela, eginiko elkar hizketek zuzenaren bizitasun aberatsa eskeintzen digute.

Urte osoan zehar barne produkzioko honelako saioak faltan botatzen ditugu.

Igandez
«D'Artagnan-en kolpe sekretua».
Richelieu eta mosketeroak elkar lehian.

ETB1-man

Nahiz alproja zakarren kontrako burrukan, nahiz gaizkile fin eta argien aurkako lehian, beti, neke eta ahuleziarik gabe, zuzentasunaren defendatzaile amorratua izango dugu Batman, mutil miragarriak, Batgirl-ek eta Bat-tikik ongile saldoa osatzen dutelarik.

Orain dela 24 kapitulu Bat-mobilen gidariaren andantzak haragi-hezurrezko pertsonaiekin hasi zirela gure pantailatxoan, eta egia esanda lehendabiziko kapitulua ikusiz geroztik gehienok esan genuen: "Ez dauka komiki eta marrazkietan zeukan grazia!". Baina gure malkoek segituan izan dute lehortzeko aukerarik, izan ere gure erreku teknikoak bertan behera boteaz, kolatu egin zaigu programazioan super heroi honen pasadizuak kolorezko marrazkietan. Poztu gaitezen bada. Baina, (ahoa irekitzeagatik!), orain xaguxar-manekin astean behin "gozatu" beharrean, astero hiru alditan ikusteko aukera dugu: bat aipatutako ohizko bertsio kaxkarrean eta beste bi (ETBn erreplikatzeko dagoen tentalditxoaren medio) marrazki bizidunen itxuran. Gehitxo ez?

Egoera ikusi eta, badirudi gure txoritxoak bere kide saguzaharriar telebistan promozionatzeko parada eman diola edo beharbada, okerrak zuzentzen eta gaiztakeriak garbitzen Batmanek duen dohaia ikusita ETBkoak fitxatu dute beren azken aldrebeskeriak garbitzeko.

Filme arinzaleak

Oporren azken arrastoez gozatzen duzuenok abentura arinak zein entretenigarriak ikus ditzakezue ETBn.

Igandez, «Iraileko ekaitza». Anne Traymore, Mallorca-n oporraldiak igarotzen ari den modelo amerikarra, unti baten jabea den Manuel del Rio gazteaz maitemindu eta berarekin abiatuko da Espānako kostaldetik gertu omen dagoen altxor baten bila. Zuzendaria: Byron Haskin. Antzezleak: Joanne Dru, Mark Stevens eta Robert Strauss.

Asteazkenez, «Auzoko mutilak». Roy Alston eta Bo Richards, Los Angelesetik gertu bizi diren bi gazte dira. Amerikar beste gazteen antzekoak diruditen arren, biak goibel eta nahasirik daude, bizitzaz, hiriaz, neskez... Zuzendaria: Penelope Spheeris. Antzezleak: Maxwell Caulfield, Charlie Sheen eta Hank Garrett.

Larunbatez bazkalostean «Gizon Omega». Baktoreologi gerla baten ostean, guda honek sorturiko gaitzak jota dauden Mathias eta bere 'klan'a, Robert Neville, ikerlari zientifikoa, erasotzen saiatuko dira, iraganeko munduko erlikiatzaz hartzen dutelako. Zuzendaria: Boris Segal. Antzezleak: Charlton Heston, Anthony Zerbe eta Rosalind Cash.

Larunbatez gauzez «Hiltzaileak». "Siziliako Gurutzea" milaka itsas-gizonez osaturiko flota bat dugu, zeina mafia-ren esku dagoen. Zuzendaria: Maurizio Lucidi. Antzezleak: Roger Moore eta Stacy Keach.

zinema

■ Zine-klub alorrean udaldiko legortea pasatuz gero piskanaka zinemazale taldeak dagoeneko hasi dira mugitzen. Azkoitiko gaztetxearen zine kluba behintzat iada martxan omen dago, izan ere hile honetako programaketaren barruan, hilak 11, igande honetan gaueko 9etan "King kong" izeneko filmea pantailaratuko dute bertako kultur etxean.

■ Bilboko arte ederretako museoaren "Zinemateka" sailak, Roger Corman Los Angelesen jaiotako zuzendari amerikarraren lanari buruz eratutako zikloaren barruan, aste honetan, hilaren 14tik 17ra arte, "La noche de la muerte roja" izenburupean osatutako filmea bistaratuko du arratsaldeko 5etan (egunero).

■ Datorren ortziralean, hilak 16, aurtengo Nafarroa Oinez aurreko ekitaldi egitarauaren barruan Lesakako kultur etxean zine emanaldi bat plazaratuko da gaueko 10etan.

■ Lezoko pilotalekuan, hilaren 14ean, goizaldeko 2etan, bertako zine klubaren eskutik, Ron Howard zuzendari amerikarrak osatutako "Cocoom" izeneko filmea pantailaratuko da.

antzerkia

■ Datorren ostegunean, hilak 15, Lezoko Gurutz Santuaren Enparantzan hasita, "Étzi" antzerki talde bizkaitarrak bere kale ikuskizuna zabalduko du herrian zehar.

■ Datorren larunbatean, hilak 17, Galdakaoko Santi Brouard enparantzan, "Bihar" antzerki taldeak txontxongilo emanaldi bat kaleratuko du arratsaldeko 5etan.

iraila

14 Arabako hiriburutik datorren "Gasteiz" antzerki taldeak, bi ikuskizun taularatuko ditu aste honetan bere 'mugetatik' at. Alde batetik datorren asteazkenean, hilak 14, Galdakaoko Santi Brouard enparantzan eta arratsaldeko 8,30etan, talde honek "Pareja abierta" izeneko ikuskizuna taularatuko du. Bestalde, hilaren 16an, ostirala, Loiolako pilotalekuan eta goizeko 11etan, Josep M. Benet i Jornet kataluniarraren "Supertot" izeneko lana euskarazko bertsioan (Patxi Ardanazen eskutik) bistaratuko du.

iraila

15 Altzako Larrotxene kultur etxearen eskutik eta Jolastokietako parkean arratsaldeko 7,30etan hasita, irailaren 15ean, "Bihar" antzerki taldeak "El bandido de Lantz", Lantzeko inauteriaren Miel-Otxin pertsonaiari buruz egindako lana alegia, kaleratuko du.

iraila

16 Donostiako Okendo kultur etxeak antolatuta, Javier Mañón-ek hilaren 16an 'mimo' saio bat eskainiko digu, arratsaldeko 7,30etan hasiera izango diolarik.

Arabako hiriburutik datorren "Gasteiz" antzerki taldeak, bi ikuskizun taularatuko ditu aste honetan bere 'mugetatik' at. Alde batetik datorren asteazkenean, hilak 14, Galdakaoko Santi Brouard enparantzan eta arratsaldeko 8,30etan, talde honek "Pareja abierta" izeneko ikuskizuna taularatuko du. Bestalde, hilaren 16an, ostirala, Loiolako pilotalekuan eta goizeko 11etan, Josep M. Benet i Jornet kataluniarraren "Supertot" izeneko lana euskarazko bertsioan (Patxi Ardanazen eskutik) bistaratuko du.

bertsoak

Elduaienen, Jai giroaren laguntzarekin igande honetan, Imanol Lazkano eta Gorrotxategi bertsolariek bi saio eskainiko dizkigute

herriko plazan. Bata eguerdian hasi beharreko pilota partiduaren ostean eta bestean, ondo bazkalduta, arratsaldeko 7etan.

musika

■ Altsasuko herrian, iraileko 10an, "Kortatu" irundarrak eta bertako "La banda de Jesse James" taldea kontzertuan arituko dira plazan gauerdia jotzera.

■ Baita larunbatean ere, hilak 10, baina Burtzainan (Bizkaia) Delirium Tremens taldea entzuteko aukera izango dugu gaueko 11etan plazan.

■ Lasarteko Okenodo enparantzan, hilaren 10ean, larunbata, Anje Duhaldek kantaldi bat eskainiko digu gaueko 11etan, bere aspaldiko eta gaurko abestiez gozatziko parada bikaina honako hau.

■ Elduaingo herri jai-batzordearen eskutik, "Egan" taldeak bi dantzaldi eskainiko dizkigu. Alde batetik hilaren 10ean gaueko 11etan bata eta bestetik jaiei amaiera emanez, biharamunean bestea.

■ Hilaren 11ean, igandea, "Hertzainak" eta "La polla recors" taldeak arrantzaleen benta-ko plazan arituko dira gaueko 10,30etan.

■ Irailaren 11an, igandea, "Osorri" taldekoak erituko dira Donostiako Intxaurrondo auzoko pilotalekuan ilintzeko 10etan.

■ Igande honetan, hilak 11, "Mecano" panpoxoak Iruñeko Anaitasuna polikiroldegian entzungai.

■ Datorren astelehenean, hilak 12, Galdakaoko udaletxean "Dolphin blues band" taldeak kontzertu bat eskainiko du gaueko 10,30etan.

■ Galdakaon, jaiak direla eta, Santi Brouard plazan eta gauerdian, "M-ak" eta "Kortatu" taldeak hilaren 13an entzungai izango ditugu.

■ Asteazkenean, hilak 14, Lezoko Goiko Plazan "Kaskabarra" taldeak euskal folk musikaren emanaldi bat kaleratuko du ohizko tresnak joaz (txalaparta, alboka, dulzaina, etab), gaueko 11,30etan.

■ Donostiako Pedro Egaña kalean kokatua dagoen "Konplot" tabernak, Xaribari dendaren laguntzaz, datorren ostegunean, irailak 15, "OK Korral" talde zarauztarraren kontzertu bat iragarri du. Dohainik.

■ Ermuako Cardenal Orbe izeneko enparantzan, hilaren 17an "Hertzainak" taldea kontzertuan izango dugu.

■ Zuberoako Urdinabe herriko pilotalekuan, "Jotakie" talde urolatarra gauerdiko 12etan hasita kontzertuan entzungai izango dugu, larunbat honetan, hilak 17 hain zuzen.

Watio asko Iruñean

iraila

17 "Monsters of rock" izenburupean, datorren larunbaterako, hilak 17, kontzertu izugarri bat iragarrita dago Iruñean. Izan ere, zezen plazan eta arratsaldeko 6,30etan hasita hain zuzen, "Iron Maiden", "Metalica", "Anthrax" eta "Helloween" taldeek rock ikuskizun handi bat ikusteko aukera emango digute.

Nikanor Zabaletaren zontzertua

iraila

17 Antiguako V. musikaldiaren egitarauaren barnean, datorren larunbaterako, irailaren 17a, Zumarragako Antigua Baselizan arpa kontzertu bat antolatu da. Nikanor Zabaleta arpajaolea izango da, tresna honen maisuen maisua alegia. Arratsaldeko 7,30etan hasita Zabaletak Haendel, Beethoven, Madina, Granados, Guridi eta Salzedoren lanak, bi alditan banaturik, joko ditu.

Trikitixa Txapelketa aurrera

iraila

17 XV. Euskalerriko Trikitixa Txapelketaren finalaren aurreko lehenengo kanporaketa joan den astean Urretxu ospatu eta gero, datorren larunbatean, hilak 17, bigarren Azkoitiko kanporaketari dagokio txanda. Hona hemen Anoetako txartelaren bila ihardungo diren zazpi bikote: Etxeberria eta Usandizaga (Elduaiengoak), Jauregi azkoitiarrak, Hernaniko Goikoetxea eta Mariñelarena, Zoazola eta Katxo (Zarautz eta Ataungokoak), Zabala anai azkoitiarrak, Apeztegia eta Jauregi (Lesaka eta Andoaingoak) eta azkenik Lizarribar altzotarrak eta Oreja andoaindarrak osatzen dutena. Gogoratu azkenik finala hilaren 25ean izango dela.

artea

Bilbon

□ Alde batetik, K-2 tabernan eta hilaren 28 arte Jaber Diez argazkilaria lanez osatutako erakusketa ikusgai izango dugu. Bestaldetik El Cajón aretoan "El pánico de del caballero andante" erakusketa iraunkorra zabalik dago ... arte. Arteta erakustokian berriz, erakusketa kolektibo bat ikusteko parada izango dugu hilabete honetan zehar. Azkenik Arkeologi, etnografi eta Historia museoa "Adquisiciones 1987" izenburu daraman erakusketak irailaren 18a arte zabalik iraungo du.

San Telmon

□ Hil honen 20an Mikel Anjel Lertxundik San Telmon erakustokian "Euskaldun arte unibertsala" izeneko erakusketa bukaera emango zaio. Aipatu ere, datorren astean Markinan izango dela eskultore hau.

Zarautzen

□ Zazpi arte galeriaren eskutik bi erakusketa ezberdin ikusteko aukera izango dugu aste honetan zehar: batetik igande honetan, hilak 11, Andoni Eubaren lanez osatutako bukaera emango zaio. Bestetik biharamunean eta urriaren 2a arte Mariano Arsuagaren lanak ikusgai izango ditugu. Kalle Nagusiko Torre Luzean berriz, Zarauzko Argazkilarik Elkarteak antolatuta "Argazki taldea" izeneko erakusketa kolektiboa bistaratuko da hilaren 20a arte. Halaber Sanz-enea erakustokian "Euskal ur-margolariak" izeneko margo bilduma ikusgai izango dugu irailaren 25a arte.

Ididemak Elorrion

Lehengo astean ziren hastekoak Elorrioko ididemak, bai-na partaidetza eskasa izan dela eta heldu den asterako utzi beharra

izan dute. Hamabost izango dira lehiaketa honetan parte hartuko duten bikoteak, eta honela daude banatuak: 9an, gaueko hamarretan, Nikolas Pedernales, Kaiero, Lopategi eta Urrutia izango dira partehartzaileak eta 10ean ordea, Madiagako Ezkerra, Egurbi-de, Txauson eta Goirizagarri. Hirugarren egunean, igandean, Barriola, Burgo, Belarreta eta Zubitegik hartuko dute parte. Beraz ikusi daitekeen bezala partaidetza bikaina izango da egun hauetan Elorrion, eta jendetza ugari gerturatuko da proba bikain hauek ikustera.

herriko jaiak

Santa Kruzak Lezon

Irailaren 13tik 18ra bitartean Santa Kruzak izango dira Lezoko herrian. Irailaren 13an, arratseko 7etan, udaletxeko balkoian ikurrinen jasotzea eta jaien hasierako altxaferuak izango dira, honela jaiei hasiera emanez. Gabeko 11etan danborrada herrikoia izango da eta ongoren Gau-pasa izango da. 14ean Gurutze Santuaren eguna izango da, egun honetan hainbat eta hainbat ekintza izango direlarik: eguerdiko 2,30etan bazkari herrikoia, gabeko hamaiketan Kazkabarra folk taldearen emanaldia... Irailaren 15ean, futbol zelaia-aren inaugurazioa izango da ekintzarik nagusia, bertan futbol partiduak izango direlarik. Ostiralean, arratseko 5etan "Josetxo Etxandi" XIII. Pilota Oroitaldiaren finalak izango dira, gabeko hamabietan eta Gazte asanbladak eta Txerrimuñok antolaturik, Rock kontzertua izango da goiko plazan. Larunbatean, arratsaldeko 8etan, presoen oroitaldia egingo da Gurutze Santuaren plazan, bertan txistulariak, dantzariak, txalapartariak... izango direlarik, eta gau partean dantzaldia Basakabi taldearekin. Igandean gabeko 12etan emango zaie bukaera jaiei, zezen zuzkoa erreko delarik.

Porrontxo jaiak

Egian

Irailaren 15etik 18ra bitartean, Donostiako Egia auzoan Porrontxo jaiak izango dira, bertan giro paregabea ziurtatzen delarik. Hilaren 15ean, arratsaldeko 7etan emango zaie hasiera jaiei, Buruhandiak eta erraldoiak eta koadrilen jeitsiera izango delarik. Gabeko 11etatik aurrera dantzaldia izango da Trakets taldearekin. Ostiralean, trilitariak arituko dira goizean giroa alaitzeko asmoz, eta arratseko 5etan, haur joakoak izango dira plaza handin. Arratsaldeko 7,30etan kronoeskalada ospatuko da auzoko kaleetan zehar. Gabean Basakabi taldea izango da giroa alaitzeko asmoz. Larunbatean, haur joakoak izango dira goizean eta arratsaldeko 4etatik aurrera koadrilen arteko joakoak. Gabeko hamarretan koadrilen arteko afaria izango da eta ondoren Zintzoak taldeak giroa alaituko du goizalderarte. Igandean, goizeko hamarretan, batel txapelketaren finala jokatu-ko da Urumea ibaian, Arra-

tseko 4,30etan euskal paila-soak izango direlarik. Beste hainbat ekintza ere izango dira egun honetan, eta festei bukaera emateko, gabeko 10,30etan jai bukaerako traka izango da.

mendi ibilaldiak

☐ **Kresala:** Irailaren 18an Besaidera egingo dute irtyeeraldia Donostiako mendigoizaleek.

☐ **Arrola:** Antzuolako mendigoizaleak ere Besaidera egingo dute irteeraldia egun berean, hauek egun erdirako joango direlarik.

☐ **Tabira:** Irailaren 17eta 18an Zabalandin akanpaketa egingo dute Durangoko mendigoizaleek.

☐ **Ernio:** Lehengo astean adierazi genizuen bezala, erromneria izango da Ernio hile honetako jai egunetan.

lehiaketak

□“Tene Mujika”euskarazko literatur saria.

Deban antolatu berria dute Tene Mujika narrazio motzeko literatur saria. Gaia librea izango da, jatorrizkoa eta argitaragabeak. Lanak lelopean aurkeztu behar dira, obraren izenburua eta Debakoa den ezarri; baina egilea nor den ezagutzeko bide eman dezaketenez sinadurarik ezin da jarri. Kartazal itxi batetan, kanpoan lanari jarritako izenburua eta barnean egilearen izena, abizenak, helbidea, telefonoa eta egilearen sinadura eta N.A.N.ren kopia sartu behar direlarik. Lanak igortzeko epea azaroaren 20ean bukatuko da.

□Etxepe literatur lehiaketa.

Gure artean ez da oso normala izaten, ekintza pribatu batek, kasu honetan lantegi batek, literatur lehiaketa bat antolatzea, baina honako honetan honelako kasu baten aurrean gaude. Elgoibarko Etxepe lantegiak antolaturiko lehiaketa honetan, Elgoibartarrek ezezik, Elgoibarren ikasten ari den edonorrek har dezake parte. Hiru maila bereizi dituzte antolatzaileak, O.H.Oko ikasleak, ikasketa ertainetako ikasleak eta azkenik mugarik gabeko maila, guztientzako gaia librea izango delarik. Idazlanak Elgoibarko Izarra elkartera igorri behar dira, Ubitarte 4 Elgoibar, azaroaren 18a baino lehen, kartazalean III. Etxepe saria jarritz.

□“Orixe bertso paper lehiaketa”.— Orixeko udalak, Orixeren jaiotze mendeurrena ospatzeko asmoz bertso paper lehiaketa bat antolatu du, bertan lau maila izango direlarik: 14 urte beterik dituztenen artean, 20 urte beterik dituztenen artean eta 21 urte dituztenetik aurreragoko guztientzat. Bertso egileek, gutxienez zortzi bertso bidali beharko dituzte eta gehienenez hamabi, hamalau urteko beherakoak gutxienez bost bidali beharko dituzte. Partehartzaile bakoitzan nahi hainbat bertso paper bidali ditzazke, gaia, nortaz ari garen pentsatuz, librea izango delarik. Bertso-paperak Orixeko udalera bidali beharko dira irailaren 30a baino lehen.

□Manuel Lekuona ikerketa saria.— Euskaltzaindiaren herri literatur batzordeak antolaturiko ikerketa sari honen gaia herri literatura izango da. Lanak euskaraz idatziak beharko dituzte izan, eta ehun bat folio izan beharko dituzte. Lanak jatorrizkoak eta argitaragabeak izango dira eta helbide honetara igorri beharko dira azaroaren 30 baino lehen: Euskaltzaindia, Arbieta, 3-3. 48008 Bilbo.

ikastaroak

Euskara AEKn.— Uda pasa ondoren gainean daukagu 1988-89. ikasturtea, eta guri ailatzen hasiak zaigu ikastaro berrien informazioa. Lehen informazioa Irungo eta Hondarrabiko AEKtik datorkigu, bertan hainbat ikastaro antolatu dituztelarik. Bai Hondarrabin eta bai Irunen bi motatako ikastaro antolatu dituzte, bata urritik ekainera bitartean eta bestea urritik otsailera bitartean, guztiak goiz, arratsalde eta gauetz emango direlarik. Ikastaro hauek lau mailatan banatu dituzte: euskalduntzea, alfabetatzea, EGA tituloa eta sakonketa. Matrikula bi helbide hauetan egin dezakezue irailaren 22a bitartean: Fuegos 2-1 Tlf-628834 (Irun) eta Satarka 2 Tlf-640755 (Hondarrabia).

Udazkeneko ikastaroak.— Irakasle elkar-
teak, Udazkeneko ikastaroak izenburupean, hainbat ikastaro antolatu ditu. Ikastaroak irailaren 26tik 30era bitartean ospatuko dira, eta bertan honako gai hauek aztertuko dira: “Sexismoa eta kurrikulu diseinua”, “Konprentsibitate printzipioa-porrota-marginazioa”, “Hezkuntz-proiektua” eta “Gizarte aldaketak berri batetarako hezkuntza”. Ikastaroak, esan bezala, irailaren bukaran burutuko dira Donostiako Sto. Tomas Li-

zeoan, arratseko 5,30etatik 8,30etara. Matrikulari dagokionez, hau 5.000 pezetatakoa izango da, eta honako helbide honetan egin beharko da irailaren 15 baino lehen: Irakasle elkartea, Amezketarren plaza, 12-8F 20010 Donostia, 455100 telefonoa.

kirolak

Herri kirolen eguna

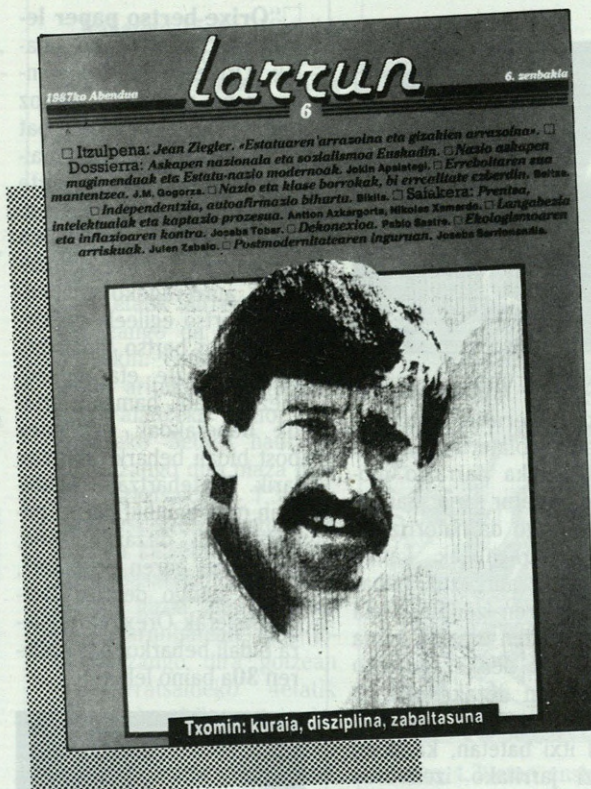
urria

22

Oraindik eguna urruti xamar gelditzen baldin bada ere, aurreratu beharra dago urriaren 22an Donostian Herri kirolen eguna ospatuko dela, federazioko fitxa izanez gero, edozeinek parte har dezakelarik. Harrijasotzaileak izango dira dudarik gabe egun honetan protagonista, hauen artean perurena buru izango delarik, 306 kilotako harria jasotzen saiatuko bait da. Beste harrijasotzaileei dagokienez, erabiliko diren harriak jasotzaile bakoitzak aukeratuko ditu, baina ohiturazkoa beharko du izan, hau da, kubikoa, zilindrikoa, bola edo errektangularra. Pisua ere librea izango da. Herri kirolen egun honetan parte hartu nahi duenak izen emateko epea irailaren 30a arte du, eta hau K.T.En edo federazioan egin daitezkelarik.

Seigarren LARRUN, jadanik salgai

Txomin Iturbe,
bere belaunaldia,
bere herria *
Askapen nazionala
eta sozialismoa
Euskadin * Jean
Ziegler * Jokin
Apalategi *
J.M. Gogorza * Beltza *
Bikila * Antton
Azkargorta eta Nikolas
Xamardo * Joseba
Tobar-Arbulu * Pablo
Sastre * Julen
Zabalo * Joseba
Sarrionandia * Baleren
Bakaikoa * Anjel
Rekalde.

**Euskal nazio proiektu bati buruz,
zu ere LARRUNen harpidedun.**

IZEN-DEITURAK.....

HELBIDEA.....

HERRIA..... HERRIALDEA.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....

SUKURTSALA..... KONTUAREN ZENBAKIA.....

LARRUN

Ametzagaña 19 behea. 20012 DONOSTIA. Tfn.: (943) 293 613

Carlos Clavería, Nafarroako EAJkoa

«Nafarroan abertzaleok guztia egiteko dugu oraindik»

Carlos Clavería eta Nafarroako EAJ berehala identifikatzen den bikotea dugu. Politikari honek hurbiletik ezagutu ditu alderdi honen gorabehera eta istilu gorriak. Politikari izateaz gain, Nafarroako historiari buruzko makina bat liburu idatzi du, ikastolaren sorreran ere hortxe aritu izan delarik. Egungo Nafarroako EAJ alderdiko buruzagi baten ikuspegitik Hego Euskal Herriko egoerari gainbegiradaxo eman nahi izan diogu.

Carlos Claveriak ez du nafar abertzaletasuna baikor ikusten.

ARGIA.— Zure ustez, zeri erantzun zion Nafarroako PNV bitan zatitzeak?

Carlos Clavería.— 84.ean PNVn eman zen krisian arazo ideologikoei baino pertsonalek agindu zuten. Garbi dago PNV Bizkaian, Gipuzkoan, Nafarroan... edonon dagoelarik, alderdi bakar bat dela eta, beraz, EBBtik eta Asanblada Nazionaletik datozen mandatuak bete behar dira, eta gustatu ala ez, onartu beharrekoak dira. Ados ez dagoenak ospa egiten du eta kitto. Baina hortik zatiketa, hausketa bat eragitea...

Nik ez nuke inoiz ere hori egingo. Hamabost urte nituenean, «Juventud Vasca»n hasi nintzen, hau da, betidanik PNVkoa izan naiz, ez dut inoiz beste alderdiren batetan militatu eta PNVkoa izanez hilko naizela uste dut.

'Nik hau egingo nuke', 'nik hori beste era batera zuzenduko nuke' eta horrelakoak ongi daude baina alderdiaren disziplinara makurtu beharra dago. Krisi hartan disziplina eza eta pertsonalismoa eman zirenez eta, bide batez kupa egon nahi zuten, Asanblada Nazionalak espulsatuta egin zituen. Ez zen besterik eman.

A.— EAJn zebilen gehiengoa Eusko Alkartasunara pasa zen. Zuen alderdian gutxi batzu geratu zarete. Ez al duzu zure jarrera numantino samarra ikusten?

C.C.— Jende baten jokaera niri berdin zait. Nik betiko sigla eta ideia batzuri jarraitzen diet, horren alde borrokatzen dut. Eta hamar, mila edo ez dakit zenbat pertsona joatea, beraiek ikusiko dute. Lehen zituzten buruzagien atzetik, inertzia neurri handi batetan, joan ziren.

A.— EAJk bizi duen egoera larri hau kontutan izanik, zer egin dezake alderdikoa den batek? Zein da bere eginbeharra?

C.C.— Nafarroan, abertzaleok guztia egiteko dugu oraindik, tamalez. 13 urte pasa eta gero, gogorra egiten zait hau esatea baina egia da. Errejimena aldatu zenetik, abertzale bezala hitzegiten dut ez EAJkoa bezala, HBk, EEk, EAK eta EAJk atera duten botu kopurua oso eskasa da garai hauetan. Lehen esan bezala, Nafarroan guztia egiteko dago, nafarron kontzientzia berpiztu eta etnia nazional baten partaide garelaren kontzientzia sortu behar dugu. 75.etik hona, Nafarroako sentimendu nazionalistak aurrera egin beharrean atzera jo du.

“Ezin da Nafarroa euskal projektu nazional batetan indarrez sartu”

A.— EA eta PNVren artean ideologia desberdintasunik ez dagoela esan duzu. Beraz, eguneroko praktika politikoan zein berezitasun nabaritzen duzu bi alderdion artean?

C.C.— Orain arte, EAK ez du egin EAJk egin ez duenik. Eta EAJk EAK egin dezakeena egiten du. Gero, zatiketaren ondoren, elemendu bereizgarri batzu agertu dira, hau da, 'PNVk honaino iritsi bazen gu haraino goaz' eta horrelakoak, baina horiek xehetasun kontuak dira, gai puntualetan ematen direnak bakarrik.

Ideologikoki ez dago desberdintasunik. Areago, PNVk beste garai batzuetan zatiketarik ere izan du eta beti batu izan da. EA eta PNV batuko direla uste dut, zeren ez bait dago arrazoirik desberdintasun ideologikorik gabeko bi alderdi nazionalista izatea. Behar bada bai bateko eta bai beste alderdiko pertsonairen batzuk desagertu beharko dute, behar bada belaunaldi arazoa da, baina bi, bost edo x urtera bat egingo dira.

A.— Maiz aipatu da Nafarroako PNVk zein politika jarraitu behar zuen Nafarroatik kanpo erabakitzen zela, ez zela abertzaletasun nafarririk eginen alegia.

C.C.— Ez naiz eritzi berekoa. Bilbotik zetozen aginduak gorenko erakunde den EBBk erabakitzen zituen eta garai hartan 12 partaidez osatua zegoen, haietatik hiru nafarrak zirelarik. Erabakiak hartzerakoan nafar ordezkariak isiltasuna edo aurkako jarrerarik azaldu ez bazuten onespena ulertzen da.

1978. urtea. Clavería, Irujo, Garaikoetxea, Arzalluz... Geroztik makina bat istilu Sabinoren etxean.

PNVk Nafarroaren nortasuna ederki asko ulertu zuen eta erabakitako politikak Nafarroak eskatzen zituen beharrei erantzuten zion. Ez bazen horrela egin, garai hartako buruzagiei eskatu behar dizkiegu ardurak eta horietako gehiengoa EAn daude orain.

A.— Ez al dira oraingo Nafarroako PNVn kontserbadoreenak gelditu?

C.C.— Hori ez da horrela. Kontserbadoreak badaude baina bestalde, EAKo militante eta jaun asko baino ezkerreago dagoen jendea ere badago EAJn.

A.— Gaiez aldatuz, nola ikusten duzu Nafarroatik Komunitate autonomoa?

C.C.— Egungo Komunitate autonomoa bukatu gabeko eta osatu gabeko projektu nazional bat da. Osatu gabea Nafarroa eransten ez zaion artean, ezin bait daiteke Nafarroarik gabeko euskal aberri batetan pentsatu. Eta bukatu gabea, Gernikako estatutoak konpententzia batzu ematen dituelako eta euskal gobernuak guzti horiek ez dituelako oraindik jaso.

A.— Nafarroako PSOEek ez du, Komunitate autonomoan suertatzen den bezalaxe, paktuen legeetara makurtu behar nazionalistekin. Nola dakusazu bertako PSOE?

“Nafarroaren probintzia bakarreko autonomia bat denez, ez doa inora, ezin bait du ezer garatu, «nahi eta ezin» bat da”

C.C.— Hau EAKo buruzagiei galdetu beharko zenieke, hauek bait daude Parlamentuan. Egun, tamalez, PNVk ez du ordezkartza parlamentariarik, instituzioetan marginaturik dago, beraz, ez dugu gauza handirik esateko.

A.— Ez al zaizu iruditzen abertzaleak erasotzen dituela eguneroko praktikan?

C.C.— Nafarroako alderdi sozialistak daraman politika ez da ez egokiena eta ez kontsekuenteena. Urralburuk eta Victor Manuel Arbeloak transizio garaian botatako asko Sabino Aranak sinatu zezakeen, baina PSOEren egungo 'antivasquismoa' nafar eskuindar kazikeenaren parekotzat jo dezakegu. Urralburuk orain gutxi esandakoak lotsagabekeria hutsak dira. Ezin da beste batenganako probokaziorik bultzatu zuk bezala pentsatzen ez duelako. Ez dute biolentzia erabiltzen tiroak jotzen dituztenek bakarrik, hitzezko eraso nahiz fisikoa bultzatzen dutenak ere igualtsu ari dira.

A.— Herri Batasuna erasotzeaz gain, euskaldun zentzua duen edozer erasotzeko asmorik ez duzu somatzen?

C.C.— Frankismo garaian gureganako orain baino ulerkortasun zabalagoa erakusten zuten. 77.eko hauteskundetan PSOE gure alderdirekin batera aurkeztu zen Senatura. Orain berriz aldaketa handia eman du.

A.— Eta Herri Batasuna, alderdi abertzale nagusia Nafarroan, nola dakusazu? Zuzena iruditzen al zaizu daraman politika?

C.C.— Alderdi batetaz hitzegiterakoan ezin dezakegu guztia ona ala txarra duen esan. Herri Batasunak zenbait gauza erradikalizatzeko joera du. Nire ustez, batailak kalean baino instituzioetan irabazten dira eta Herri Batasunak

horietantxe egon beharko luke.

Euskara eta horrelakoak politizatzeko min handia egiten ari zaio euskal kulturari. Nafarroan behintzat, ezin dira nahiak kaltearekin inposatu; horregatik ez darama politika egokia. Eta gero ETaren gauzak eta, daude. Erriberara bazoaz eta euskalduna zarela harrapatzen badute 'ikurriño'tzat hartzen zaituztete, hau da, biolentzia, terrorista, anti-espainiarra...

Lehen Aberri Egunean eta, ikurriñez beteta azaltzen zen lruña, gaur ez. Lehen izenak euskaraz ipintzera zihoan epaitegira nafarra, gaur ez. Atzerakada

“ 75.etik hona, Nafarroako sentimendu nazionalistak aurrera egin beharrean atzera jo du”

handia eman da eta zioetako bat biolentzia da. Badakit mugimendu nazionalisten jatorrian biolentzia erabili ohi dela, Irlandan, Hungarian, Belgikan... Agian ETak diktadura garaian izateko arrazoirik izan zuen baina egun ez.

Ezin da Nafarroa euskal proiektu nazional batetan indarrez sartu. Kontzientzia nazional baten ezaz proiektu horren kontra dago nafarren gehiengoa, tamalez.

A.— Zure ikuspuntutik negoziaketa beharrezkotzat jotzen al duzu?

C.C.— Nik ez dakit emango den ala ez, baina bai neuk eta neure partiduak sarritan horren beharra sentitu dugu. Indarrezko irtenbideek, polizialek alegia, ez garamatzate inora; hortxe dugu IRaren 50 urtetako borroka, kasu. Mahai baten inguruan akordio bat lortzeko asmoz eseri behar da.

A.— Eta eman litekeen negoziaketa horretatik, Nafarroa gaia mahai gainean, hau da, hortik Nafarroaren eranspena bideratuko duen zerbait espero al duzu?

C.C.— Ezin da pronostikorik egin. Baina ezer egiten dela eta, Nafarroaren borondatea errespetatu gabe ezin da ezertxo ere egin. Erreferendum bat beharko litzateke egin eta zoritxarrez egun, galduko egingo nuke. Azken 13 urteotan aurrera egin izan bagenu, pazientzia izan eta bizpahiru urteetan baikor izan gintzeko baina...

A.— Orduan ETA eta gobernu espainiarraren arteko negoziaketa batetan zer izan daiteke negoziaketa-gai?

C.C.— ETak eta Herri Batasunak diotenez, KAS alternatiba. Negozia bezate, aurrera atera daitezkeen puntuak ongi aterak izango dira.

A.— Zentzu horretan ulertu behar al da Gernikako Estatutua berrikusi egin behar dela aipatzen denean?

C.C.— Logikoa da estatutoak, Nafarroaren eranspena kontutan izanik, ate bat irekirik uztea. Baina, lehen esan bezala, nafarren borondatea errespetatuz eta kontsulta bat eginez eman beharko litzateke.

A.— Egungo marko politiko-juridikoa alda daitekeela uste duzu?

C.C.— Epe motz batetan ez behintzat. Honek derrigorrez aldatu behar duela garbi dago, denon onerako. Nafarroaren kasuan, probintzia bakarreko autonomia bat da eta honekin ez doa inora, ezin bait du ezer garatu, 'nahi eta ezin' bat da. Nafarroaren irtenbidea Komunitate autonomoan datza, arrazoi historiko, etniko, ekonomiko, politiko eta abarregatik.

A.— Alde batetik, Foruak berreskuratu behar direla entzuten da, bestetan autodeterminazio eskubidea. Nafarroan zerengatik borrokatu behar da?

C.C.— Nafarroan Foruen berreskurapena lortzeko borrokatu behar dugu. Hauek hainbestetan eztabaidagai izan dira egun, sarritan, zaharkituak gelditu direlarik. Asko dira Foruak zer dien ulertu ez dutenak. Hauek nazional subirotasuna esan nahi dute; besterik ez. Nafarroa erresuma bat izan zen, independentea, gero Espainiako Koroari lotu zitzaiona bere berezitasun guztiak gordeaz. Beraz, garai hartako nazional subirotasuna berreskuratzea da gure lana. Gero, ikuspegi horretatik, subirano den herri orok autodeterminatzeko eskubidea dauka.

A.— PSOEk, adibidez, Nafarroan daraman politikarekin, lor al daiteke hori instituzioetan?

C.C.— Ez bakarrik PSOEren politikarekin, navarrista eskuindarren eragina oso indartsu da hemen. Oso zaila dakusat baina ez ezinezkoa.

85.eko martxoa. PNVko Asanblada Nazionalak Nafarroako militante santzionatuen arazoa konpontzeaz.

INAKI ZUBIONDO

Politik urte berriaren motorrak berotu ezinean

Oporretara eraman zituen arazo eta gorabehera politiko berdinekin egin du topo herritarrak irailean itzulita. ETArek eta Madrilgo aginteen arteko negoziaketaren inguruko eztabaidak, Eusko Jaurlaritza osatzen duten bi sozioen arteko haserrealdi ez handiegiak, Revillaren bahiketa... Berririk gertatuko da udazken-negu honetan, baina politikari motorra berotzea kostatzen.

Aspaldiko istilurik gutxien ezagutu dute Euskadiko kaleek joan den uda honetan. Nafarroan bezala ikurriña galaraztearen, edo Hegoaldeko gainerakoe-tan espainola inposatzearen kontrako haserreak azaldu dira kaleetan, preso eta errefuxiatuen aldeko manifestaldiak bezala, eta baita saio horiek isilerazteko jipoi polizialak ere, prolema lokalagoengatik —Donostiako jaietakoak, kaso baterako— ahanzi gabe. Denek azpimarratu dute, hala ere, barealdia. Batzuen ustez, HB inguruko jendea «zibilizatzen» eta integratzen ari den seinale, zenbaitentzako HBren aldetik baseak kontenitzen dakiela erakutsi nahia, ezker abertzalearen ikuspegitik etsaiaren probokazioetan erortzetik alde egitea.

Nafarroako eta Madrilgo PSOEren arteko liskarrak

Inork kalkula zezakeena baino askoz gehiago luzatu da Emiliano Revillaren bahiketa. Denboraldi luzez polizia espainolak aurkitu gabe edukitzea lortuz eta aldi berean erreskatea kobratzeko zailtasunak erakutsiz, ETAk atentzio politikoa bere gain dauka. Orain artean behintzat bahiketaren luzetasunak ETArek arerioen artean bakarrik sortu ditu tirabirak, erakunde armatuaren ahultasuna zela eta negoziatu beharrik ez zegoela argudiatzen zutenei abuztuko atentatuekin erantzunez.

Atentatu horietako baten, Lizarrakoaren, haritik dator iraileko lehen polemika gaia, hain zuzen. Nafarroako lehendakari Urralburuk Herri Batasunako kideei iseka egitea proposatu zuenetik, HBren isolatzeko ahaleginen egokitasuna hasi da eztabaidatzen gainerako partiduen artean. Madrilgo Gobernuaren bozeramaile Rosa Condek ahalegin

ETAk Lizarran eginiko atentatuak PSOEren baitan tirabirak sortu ditu.

horien desegokitasuna adieraztean HBrekiko zubi guztiak ez hondoratzearen alde dagoela ulertu behar dela dirudi, eta Urralbururen hitzetan aldiz, eskuin nafarren presioak gogortzen duen navarrismoa.

Madrilen eta Iruñeko ejekutiban Nafarroako egoerari buruzko tratamenduz desberdin pentsatzen dela ulertu da zenbait mediotan, baina beste esplikazio ximpleagorik ere posible litzateke: Lizarran hildako bi guardia zibilaren omenaldian azaltzeko balorerik izan ez eta ondoko egunetan Urralburu holako deklarazio gogorrak jaurtikitzera bortxatua aurkitzea.

Alderdien prestakuntzak emaitzak eman behar

Hauteskunderik gertu ez izatean partiduen arteko iskanbilak hitzezko haserrealdi izaten dira benetako kalapita baino. Hori nabari da azken hilebeteotako gertakizunetan ere, eta aldaketa ekar dezakeena Europako Parlamentu-

rako hauteskundeak gainean izatea suerta daiteke.

Eusko Alkartasunaren kasoan, ez da ikusten «hirugarren bidea» deitu zen hura zehazten ari denik. Autodeterminazio eskubidea aipatzen da eta Estatu toaren eraberritzea, baina hori aspaldiko kontua da jadanik; une batean autodeterminazioaren aldeko mugimendu bat sortzera zihoala bazirudien ere, ez da ezertan zehazten ikusi. Euskadiko Ezkerrari dagokionez, ETArek balorazioengatik azaldu da berrikitan komunikabideetan, baina bere lekua berdefinitzen joan beharko du, Gasteizko Parlamentuko oposizioan bidenabar.

PNV eta PSOE berriro tirabiraka ari dira, besteren artean gobernadore zibilen arazoa eduki dutelarik. Denborak arrazoin eman die interesez elkartutako bikote honen ezkontzak bizi luzea izanen zuela iragarri zutenei. Herri Batasunak, bere aldetik, joan den udaberriko birmoldaketaren ondorioak erakutsi beharko ditu udazken honetatik aurrera.

Haserre batzuk gorabehera bare azaltzen giro hau, ordea, ETArekiko kontaktoen berriz martxan jartzeak alda dezake, eta gaurko mugimendu asko ere horri begira pentsatua da. Beti ere Revillaren arazoan gerta daitekeen edozein aldaketaren zain.

Abertzaleak batera Conséil General-etara

Giro beroagoa Iparraldean edukiko dugu hemendik eta urria bitartean. Hegoaldeko diputazioen lana egiten duen Conséil Général-eko kideak hautatuko dira irailaren azken igandean eta urriko lehenbizikoan, eta hauteskundeak kantonamenduen erdietan ospatuko dira.

Guztietan aurkezten dira abertzaleak, Ezkerreko Mugimendu Abertzalea, Euskal Batasuna eta Eusko Alkartasunakoak elkarturik. Aurreko hauteskunde lejislatiboetan frogatutako koalizioari beste aukera bat eman nahi diote, eta gauzak ondo badoaz orain arteko portzentaiak gainditu ditzakete. Presentzia handia dute zenbait kantonamendutan abertzaleek, Baigorrikoan

eta beste, eta bozketa lokaletan hautagaiak ezagunak izateak asko kontatzen duenez, aurrera egiteko modua ikusten zaie.

INAKI ZUBIONDO

Michel Inchauspé-k ETBri proposamena egiten dio

Joan den astean Michel Inchauspé Ipar Euskadiko diputatuari eginiko elkarrizketa eskaintzen bagenuen, berak interes handiz esandako zenbait hitz argitaratu gabe geratu zitzaigun, gure oker batengatik. Hona solasaldiak falta zuen azken paragrafoa.

ARGIA.— Berandu da, Inchauspé jauna, eta goazen elkarrizketa bukatzera.

Michel Inchauspé.— Bukatu aurretik, atzo Baigorri adierazi nizuen gauza bera aipatu nahi nuke, ene ustez inportantea bait da. Euskal Telebista hemen hartu ahal izateari buruzkoa da. ETB hemen ez hartze-ko arrazoin politikorik ez dela argitu nahi bait dut, konpontzeko daudenak arrazoin ekonomikoak dira. Honetaz Ramon Labaienekin gauza nahiko lotua geneukan, baina bere kargutik kendu zutenean dena gelditu egin zen. Diru arazo bat dago, dudarik gabe, hemen ETB ikusi ahal izan dadin, baina Eusko Jaurilaritzak eta ETBko nagusiek nahi badute konpondu daitekeela uste dut. Eta horretarako bidea errazten ahalegin guztiak egiteko prest nago. Zuen bisita profitatu nahi nuen nere mezu hau eraman dezazuen.

I.Z.—E.M.

Diruaren hotsa

PSOE Europarekin homologatu nahian

OPORRALDIAK amaitu eta lanean hastea, berez, gogorra da, baina gogorragoa egiten da esaten badigute epe ertain batean presio fiskala igo egingo digutela. Hau ere, jasan egin beharko dugu eta isilik gainera.

PSOE gobernuan dagoenez gero apostu gogorra egiten ari da Europako Ekonomi Elkartean ongi finkatzeko eta ondorioak, normala denez, mingarriak dira kasu askotan, zeren ekonomia bost-sei urtetan doitu behar bada, aurreko 30 urtetan ezer egin gabe egon ondoren, jendea, nahi eta nahi ez, kaltetuta geratu behar. Hori dela eta, hor daude langabezi-tasa paregabeak EEEn, eta oraindik okerragoa dena, alegia, hauen %27ak, bakarrik, langabezi subsidioak eskuratzen dituztela.

EEEko estatuekin parekatze nahi horiek orain presio fiskala igotzea bultzatuko dute PSOEren gobernuak, ahalik eta 4 puntu goratu arte. Gainera, igoera honen oinarrietako bat Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga (IRPF) izango da eta jakina, zerga hau errenta ertainak eta apalak eskuratzen dituztenek ordaintzen dute goi-mailako errentak errazago libratzen direlarik. Beraz, jende apalak gerrikoa estutu beharko du.

GERO, diru gehigarri hori zor publiko gutxitzeko erabiliko da eta batipat gastu publikoa handitzeko. Era honetan, gastu maila Barne-Produktorekiko, homologaturik geratuko da beste europar estatuekin. Baina benetako homologazioa izango al da?

Ni ezetxean nago. Hain zuzen, europar estatuetako Pertsona Fisikoen Errentaren gaineko Zerga espainiar estatukoa baino aurrerakoiagoa da. Hau dela eta, estatu horietatik dirudun jende pilo bat EEBBetara edo Australiara joaten da; beraz, sarrera altuak hemen baino askoz gehiago daude penalizaturik. Bestalde, Ondoarearen gaineko Zerga ere hor dute hemengoa baino garrantzitsuagoa eta zerga honek, zuzen-zuzenean, jabetza ikututzen du eta beraz, aurrerakoa da, izan ere.

GASTUAK, berriz, ez dira ikusi behar berauen mailaren aldetik, baizik sortzen duten output-ari edo produktu-zerbitzuen kalitateari eman behar zaio inportantzia. Espainiar estatuan zerbitzu publikoen oinarri garrantzitsuenetakoa aparailu poliziako-militarra da; hau dela eta, Europako maila altuena dugu polizia-biztanle erlazioari dagokionez eta 40 milioi baino gutxiagoko populazioa duen estatu honek, ia 250 milioi biztanle dituen estatu batek (EEBB) baino jeneral gehiago du. Gauza bera gertatzen da zerbitzu juridikoekin; hemen afera normal batek 3-4 urte eramaten du eta Europa aldean hilabeteak, asteak ez direnean. Unibertsitatea ere aipatzekoa da: Suedian ikasle bakoitzagatik 4 milioi pezeta baino gehiago eta hemen 100.000 inguru. Honela jarraituko genuke trenbideak, osasungintza, asegurantzak, etabar aztertuko bagenitu.

Beraz, europar estatuekiko homologazioa ez da etorriko presio fiskala igoz, gero gastuak goratzeko, baizik gastu hauen output-a hobetuz eta arrazionalizatuz. Eta alde honetatik, bai dugula bide luzea, oraindik, egiteko geure homologazioa eskuratu nahi badugu.

BALEREN BAKAIKOA

Urriaren 5ean plebizitua Chilen
Pinocheten iraupenerako

Hautagai bakarreko hauteskundeak Chilen

Irailaren 11an, Allende eta Unidad Popular-aren gobernu-a suntsitu eta Chile diktadurapean egotearen 15. urteurrena ospatzen ez denean, herri hori plebizituaren kanpainan sartua da bete beterik. Gaur egungo agintariek Pinochet agintean beste bederatzirte irautearen aldeko itzelezko kanpaina egiten ari dira komunikabideetan atzerriko publizitate etxean laguntzaz. Bestalde, ezetzaren aldekoak demokraziaren garaipena aldarrikatzen duten bitartean, beste batzuek abstentzioan ikusten dute etorkizunerako bidea, iraultzaren bidea.

Urriaren 5ean Chilek bigarren ez joko du hauteskundeetara. 1980ko konstituzioan oinarritutako plebizituan agertzen denez indar armatuek aukeratu dute hautagai bakarra, Pinochet. Oraingoan baiezta ala ezetza ematea da jokoa, ez dago beste hautagairik aurkezterik. Erregimenak nozitzen zuen kanpora begirako desgastari aurre egiteko antolatu da izkanbila guzti hau, ekonomia hobetzen eta oposizioa errelatiboki ahulduta dagoen ulean. 1987an hazkuntza ekonomikoa % 5,4a izan zen, Chile izanik Hego Amerika osoan kanpo zorra, interes eta guzti, egunean ordaintzen duen herri bakarra.

Indar harmatuak atzetik trinko edukitzeak ematen duen segurtasunaz jokatzen du Pinochetek. Alderdi marxistak debekatuz zirrikito estutik pasa arazi ditu jokoan sartu nahi duten moderatuenak. Legeztaizeko 35.000 izenpe bildu behar ditu alderdi batek, horrek dakarren kontrolaz, beti ere diktadurapean gaudela kontutan hartuz. Kalendarioaren aldekoak egurtu eta hilak diren bitartean (3 abuztuaren 30ean ekintza politiko batetan), BALZaleek egundoko arrakasta izaten dute telebista manipulatutik horretan.

Baiezkoa aterako balitz Pinochetek beste bederatzirte iraungo luke agintean, 1997ra arte. Hala suertatuz gero 1991a baino lehen hauteskundeetara deituko luke 120 diputatu eta 35 senatore hautatzeko 'demokratikoki'.

Ezezkaren kasuan, Pinochetek agintea 1990ko martxoaren 11ra arte luzatuko litzateke, eta lau komandante buruena 1997ra arte. 1990rako lehendakaritzarako hauteskundeak egongo lirateke, baina

Saharako hareazko liburua

Berriz ere, behingoa azaldutako haize-errea bailitzen, hara non agerrazaten zaigun gerra omen dela Sahara espainiar ohian. «Marcha verde»az hasi omen zen kapitulutik gaurrarte, ezer gutxi izan delakoan edo, nazioarteko interesak beste edonon izan dira, astero lekua aldatuaz. Orain azken kapituluko lehen hitzetan zabaldu digute liburua: zertan geratu ote da «Marcha Verde»a?

Liburua zabaldu eta El Pais—ek lehengo astean editorialean zekarrena dago izkiriaturik: «Mendebaldeko Saharako gatazkan interesaturiko alde biak, Marokko eta Fronte Polisarioa, goi mailako ariketa politiko batetan dira murgildurik: heuren intrantsijentzien itxura gutxituaz; ONUko ordezkari orokorraren Espainiako kolonia ohiarentzako planaren, eta beraz pakearen, ezarpena posible izan dadin, beheak berdin ditzakeenaren bila dabilta»

Marokko—k USArekin laguntzaz eraikitako hesi estratejikoak zulatzeke taladroak, Sahara Espainiaren kolonia zeneko tokatzen zitzaion Mosku—ko erreaz ordainduak izan dira.

Ondoren «ia nabarizat» jotzen du superpotentzien arteko «gatazka errejionabei soluziabidea emateko projektuan sartuta dagoelarik; halabaina ezin konpon ditzatekeela zuzenean.

Fronte Polisarioa eta Marokko—k dute oraingoan soluziabidea, antza, bata bestearen aurrean jarri eta gauzak konpontzekoa: Polisarioa ados agertuz eta Marokko—k gatazka guztiak Marokko—ko barnearazo direla esanez.

KANKO IZPIZUA

errejimena dagoeneko neurriak hartzen ari da ezkerrek ez izateko aurkezteko aukerarik.

Pinochet jeneralaren errejimena aha- legin bizizak egiten ditu egundo eduki ez duen begirunea eta onarpena lortzeko atzerrian. Itxurazko plantak erabiliz, zilegi ez den egoerari normalitate itxura eman nahi dio. Oraingoan, eta kanpoko irudi asesoreei kasu eginez dirutza higitzen ari da berak bakea eta ongizate ekonomikoa ekarri duela erakusteko. Makilaje operazioa osoa izan dadin oposiziari ikurak kenduz dabil, eta azken astean 16 aldiz erabili zuen «askatasuna» hitza egunkari eta aldizkarietako orri laurdeneko iragarkietan.

Txiletarrak, lehendabizikoz azken 15 urteotan, ikusi dute salbuespen egoera —formalki bederen— gaitututa, nahiz eta eskubide demokratikoak ezin daitezkeen inondik ere somatu. Telebista eta indar armatuak bere gustora erabiliz, Pinochet diktadorea ziur dago plebizitua irabazteaz. Hala ez balitz ere inor guttik sinesten du emaitza publikoek ezetza erakutsiko dutenaz. Ez da harritzekoa Pinocheten baikor agertzea, batez ere publizitate eta propaganda ikertzaileen ustez jeneralak oposizio guztiak baino 30 aldiz aurrekontu handiagoa izango duela kontutan hartzen bada.

Pinocheten lehen diskurtsoan, «hauteskunde» hauetan *La Moneda* jauregiko balkoitik gogora arazi zuen 1973ko estatu kolpea. Bere ustez «txiletarrek demokrazia aski indartsua aukeratu zuten autoritarismoan ez erortzeko, zeren askatasuna ezin zitekeen bere heriotzerako tresna izan, eta legediari muxin eginez sozialismo marxista finkatzerik ere ez».

Bitartean, atzerriratuak itzultzeko baimena izango dutenaren promesa jaso dute, eta batzu itzultzen hasiak dira, hala nola Salvador Allende zenaren alaba bera ere. Kartzeletakoak ez dute suberte berbera izango, antza. Plebizituak ez du behin behineko askatasuna ekarriko itzaltzean diren 700 preso politikoenentzat.

Eskuineko oposizioa eta sozialista moderatuak ezetzaren aldeko kanpaina bul-

tzatuko dute, eta horiekin batera MIR—R frakzioak eta PCCH—k ere. Dena den bitarte zabal honetan diren alderdien lojika eta argudioak ez dira berdintsuak, azken helburuak ez diren bezalaxe.

Zenbaitzuk aspaldiko jarrerak aldatu dituzte azten orduan. Demokrazia kristauak (DC) esaterako, lehen plebizitua salatzen zuen eta orain inskribatu eta parte hartzeri deitzen du. Allende hondatzen lagundu zuen alderdi honentzat ezetzak irabazitakoan bost puntutako proposamena eramango lukete indar harmatuekin negoziatzeko. Garbi dagoena da DCa edozein prezioan dagoela prest boterera iristeko, edo behintzat boterea konpartitzeko, El Salvadorren Duarte egin zuten antzera.

PCCH, alderdi komunista, Frente Patriótico Manuel Rodríguezetik urrunduz joan da, borroka harmatua utzi eta demokrazia jokoan parte hartzeko asmotan. Horretarako *Izquierda Unida* izeneko plataforma eraiki du *Partido Radical*, MIR—en eszizioaz, *Izquierda Cristiana*, MAPUren sektore bat, eta bi fakzio sozialistekin batera (Historikoa eta Almeydarena). IUren ustez posible litzateke estatu espainolean eman zen transizio antzekoa gertatzea, eta horri begira ei daude.

Bestalde, *Coordinadora de Organizaciones Revolucionarias* (COR) delako plataforma politiko—militarrak abstentzio eta borrokarako deia zabaldu du. Berau bost erakunde sozialista txiki, MIR eta MAPUren bi zatik osatzen dute, eta *Movimiento Democrático Popular* (MDP) zenaren 12 puntuak onartzen ditu: bankaren nazionalizazioa, nekazal erreforma, indar armatuen demokratizazioa, zapaltzaileen epaiketa eta zigorra errudunei, presoen askatasuna, hobekuntza ekonomikoak eta abar.

Aldaketarako bideetan dago gakoak. Hemen ere borroka harmatua izango omen da honantz edo harantz eramango dituenak ezkerreko alderdiok. Iraultzarako bideak ala transiziorakoak, hor dago koxka.

INAKI GOITIOITZA

*Inoiz baino diru gehiago
jokoan dagoelarik*

Sega apostu sonatua

Iturriozko belaze nahasian

Lepoa jokatu nuke euli bat sikiera ez dela kabituko Iturriozko "Barruti Haundi" zelaian igande honetan. A ze desafioa Irazuzta asteasuarrak eta Aiako Erasun-ek neurtu behar dutena! Ezbairik gabe, aspaldi honetan ez da hainbeste hitzegin eta apostu egin segalariak direla medio. Asteasu eta Aiaren arteko betiko seta eta lehia asetzeko tamainako desafio honek bapo berotu du Erniopeko beterria egun batzutarako.

«Azken batean auzia erabakitzeke makila daukana segalariak gara. Ohituta gaude. Uste dut, bide hori luzatu egiten dela, ez dela oraingoa gure arteko seta, batek ala besteak irabazita ere giro horrek berdintsu segituko duela alegia», mintzo zaigu Juan Manuel Erasun, 24 urte, Aiako segalaria. Juan Jose Irazuztak, 40 urtetako segalari asteasuarrak erizten duenez berriz: «Beti egon dira hemen interes haundiago batzuk tartean. Orain ere oso nahastuta dabil jendea. Ur horietan aspaldi pasatua nago ni, eta zera, gauza guzti horiek serio hartuz gero korápilo asko sortuko lirateke buruan eta halakorik ere ez dut neretzako desio...». Bi gizo-

bihurri gabiltzala elkarrekin. Onenak irabaz dezala eta kitto!». Ez dabilta ez batere gozo segalariok. Halaxe daude kontuak. Erabat mikaztuta urtebete beranduago. Tema! Bakoitzak bereari eusten dio, baina jo dezagun atzera guzti honen argitzera. Nola jarri zen desafiorako bidea? Hauxe dio Irazutak: «Erasunek esango du, lehen esan duen bezala, nik tentatu nuela. Nik esango dut berriz, haien eskutik etorri dela. Ni Erasunek tentatu ninduen. Aiako Orbegozori irabazi ostean, esan zuen berriro ere jokatuko zuela baldintza haietan Juan Jose Irazutaren aurka». Hemen-

txe kenduko diogu hitza zaharrari gazteari emateko. Zera dio Erasunek: «Bera hasi zen. Ni sasoi hartan entrenatzen jarria nengoen eta hala, afari batean ari zirela Irutxinberri korrikalaria eta, hantxe hasi ziren Irazutza edozein segalarirekin jokatzeko prest zegoela esanez... Berantago, joan den urtean hain zuzen, Orbegozorekin eztabaidan ari ginela joko egiteko, zuzen-zuzen bota zidan berak: nik jokatuko diat hiri». Horrela hasi omen ziren nonbait, «begira, begira, 40 urtetako xahar honek desafioa egin dizu azkar!» esaka segituan berotu eta gero gerokoak.

Jose Manuel Erasun, 24 urte, Aiarra:

«Berak baino preparazio hobea daukat»

GALDERA: 40 urtetako «zaharri» beldurrik ba al diozu?

ERANTZUNA: Nik pentsatzen dut Irazutza, eta hori berak daki inork baino hobeto, nahiko ondo dagoela. Halere, edade bat aukeratu behar banuke 40 urteen azpitik izango litzateke. Ez naiz ailegatu baina pentsatzen dut 40 urte ez dela edade onena. Hori hasteko. Gero, preparazioa nik berak baino hobea daukadala uste dut, jende gutxi egin duena egin bait dut, joan den urtetik programazio bat osatu eta entrenamendu onak antolatu segida batez. Bera, berriz, ikusten dut gaiso dagoela, eztabaidetan dabiltzala gauza askorekin... Beno, esperientzia eta teknika ona behar du izan, ze barrutian belar nahasia dago eta jakin egin behar da sega ematen, baina horretan ere ez dut uste jendeak dioen alde dagoenik, harek daukan hainbeste badut nin.

GALDERA: Teknika eta indarra nolatan ulertzen dituzu?

ERANTZUNA: Teknika eta indar haundia behar da Iturriotzen lan egiteko. Halere, teknikak bakarrik ez du belarra ebakitzen. Iturrioren belarra ikaragarria dago eta hori teknikarekin bakarrik ez dago menderatzerik. Hori da sekretu bakarra. Bigarren orduan gainera ezer gutxirako balio dizu teknika indarrak galtzen badira.

GALDERA: Aia eta Asteasun arteko setak denbora joan denbora etorri hor segitzen duela esaten dugun bezala, esan al daiteke garai bateko segalaria eta oraingoak be-

rean segitzen dutela?

ERANTZUNA: Nik txiki-txikitatik izan dut segarako zaletasuna. Gutxi gora behera betiko bidea darama horrek. Etxeko martxarekin hasi eta aurrera. Preparazio aldetik diferente egiten dugu egun, berdurak eta asko primatzen ditugu, ez garai batean bezala desafioaren aurretik bi dozena arraultz jaten eta...

non estraineko eritzia honelatsu jaso dugu. Hain zuzen ere, betidanik elkarri mokoka jardun diren Asteasu eta Aiako herrien arteko lehia zahar-berrituaren ondorena baita urtebetez prestatu den desafio ikusgarri hau. Inoiz baino diru gehiago dago jokoan. Hor ez dago mila durokorik e! Dirua barra-barra antzematen da trabesetan. Jarrai dezagun ba sega zorrozten.

Tema eta seta

«Guk nahiago genuke honekin bukatzea —adierazten du Irazutaren soziedadeko batek—, ikusten bait dugu oso

Alde eta aurka esaka

Gu oso gustora gaude irazuztarekin —esan digu Asteasun, kale erdian jarrita, soziedadeko batek—. Guri ez zaigu iruditzen edadeak asunto honetan ezer esan nahi duenik. Ikusten dugu bera indartsu dagoela eta hortik aurrera zer esango dugu ba...». «Nik uste dut egundoko pikea dagoela bihen aldetik», hartu dio hitza ondokoak, «segalarien artean baino gehiago gaztearen entrena-tzailea den Paskualsororekin. Egundoko eztabaidak edukiak ditu irazuztarekin eta, tertzerako segalaria zela botatzen bait zion. Bere garaian ondo demostratu zuen nor zen eta orain ere ondo erakutsiko dio Erasuni». Ez dago ez jendea berotu beharrik direnak eta ez

direnak esateko orduan. «Sasoi gogorra eduki behar du harek —Erasunez ari da—, haundia da eta, edadea ere halakoa dauka! Ez pentsatu halere beste mundukoei irabazi dienik. Guk segalari ona juzgatzen dugu batean premioetan bestean desafioetan eta horrela denekin neurtuta. Honexegatik diogu irazuzta dela hemen azaldu den onena». Aiaraio segitu dugu guk batetik eta bestetik esaten direnak entzuteko asmoz. «Nahiago nuke irazuztaren sasoi edukiko banu 40 urtez! Halere Erasun oso ondo dabil, lan asko egin du, eta motiboak soberan dauzka irabazteko» hasi zaigu Aiako Inazio plaza inguruko taberna giro gozoan. Hau entzun bezain pronto harro-harro segitu dio beste batek: «Ez dabil ondo irazuzta ez. Atzeratuz eta...

beldurra edo? Zeharo zuri joan behar dik horrek desafiora!». «Gauzak ondo joanez gero ez dago Erasuni irabaziko dionik!» bota digu sententzia. Halaxe ba...

Lepoa ere jokatuko nuke...

Asteasu eta Aia elkarki hortzak erakutsiz. Jendea berriz, oso nahasirik. Apostua da nagusi orain bitartean. Berdina ari da jokatzeko. Erasun berak aritu digun bezala irazuztaren alde gehiago. Hor ez dago mila durokorik genion haseran, eta egia borobila. Fuerte ari dira oso. Jokalari amorratu batek aitatu digunez, berak batetik bestera ibilita ikusi duenaren arabera, 20 milioi inguruan igoa bota dira honezkero, «gehiegizko dirua duk hori» zioen. Asteasun izugarri. Bizkaia aldean, Azpeitian, Amasa, Billabona, Zizurkil... ez dago justu ondo jakiterik zenbatekoa zehatz-mehatz. «Baserritarrek gaituk okerrak —zioen Aiako Inazio ausarki—, Iturriotzen 1000 pezeta pagatzeak min emango ziguk baina 100.000 pezeta jokatzeak ez! Beno...». Desafioa bera ere ez da nolanahikoa: 2 milioi alde bakoitzetik eta sarrera guztia. «Hor soziedadeek jartzen ditek dirua. Galdu ere soziedadeek galtzen ditek!».

Juan Jose Irazuzta, 40 urte, asteasuarra:

«Teknika aldetik bera baino hobeto moldatuko naiz»

GALDERA: Ez al dago Asteasun segalari gazterik?

ERANTZUNA: Momentu honetan ez dago segalarik behinik behin. Dabiltzanak behintzat Aian gehiago daude. Asteasun ni bakarrik nago, orain dela lau urte utzi nion baina ondorengorik ez da sortu eta 40 urtekin bueltatu egin behar ba...

GALDERA: Preparazioz bestea baino motelago omen zabiltza.

ERANTZUNA: Ni sekula ez naiz preparatu orain preparatu naizen bezala. Gastuak ere hala egiten dira! Halere ez dut ezer espezialik egin Erasunen modura. Neguan, belarra etorri arte gimnasioan, eta gero bi egunetik behin segan. Tipo horretan. Nere preparazio horretan joan den. Oraindik konzentrazioz ez dugu egin guk!

GALDERA: Zer daukazu zuk Erasunik ez daukanik?

ERANTZUNA: Badakizu zer esaten den hor: 'beterania' gradu bat omen. Nik buruan sartuta daukat lehen ere indarraren aldetik bastante ondo defendatu nahiz eta teknika aldetik Erasun baino hobeto defendatuko naiz. Kondizio onetan iristen banaiz nahiko lan izango du ni irabazten. Hor ari dira esaten bi ordu gehiegi direla nerezat, pott egingo dudala, baina kontutan har zatela jende aurrean Erasun-ek baino gehiagotan bete ditudala nik bi ordu.

Belazea nahasirik

Bien bitartean, hain setatsu hasi zen desafioak bere horretan segitzen du. Duela gutxi kasu, burdin txotxa zenbait aurkitu zituzten Erasunen koadrilakoek proba egingo den «Barruti Haundi»ko belazean. Berehala sortu ziren susmoak, bata besteari kulpak biteaz. Segalariengandik jaso ditugu eritziak beste behin. Irazuztak haxe dio: «Erasunek burniak jo zituen nere anaia eta han ziren. Kasik ematen omen zuen bazekitela non zeuden ere, kontuz, kontuz hemen ere bazegok eta halaxe... Ia bi hilabete badira belazea zaintzen beren aldekoak dabiltzala eta esan daiteke ia seguru heuren sartu dituztela». Erasunek berea esango digu: «Baten batek jakingo zuen. Ez dakit ba norbaitek ez ote zuen guk segak haustea nahi. Gero, hor apostuak egiten dituztenak ere bapo aprobetxa daitezke burniez» erantzun digu motz-motzean. Espioitza lanetan ere bapo aritu omen dira nola batzuk hala besteak, jipoiak ere ederki banatu direlarik behin baino gehiagotan. Kontua gora kontua behe- ra igandea gainean dugu ja. Hainbat apostu eta txapelketa historiko ezagutu dituen Iturriozko belaze estimatuan belarra nahasirik dago oso. Eguraldiak lagundu dezala.

LOREN ARISTI

GOAZ ANTZERKI TALDEA
KONTRATUETARAKO: (943) 60 18 54

**HAR EZAZU
 ASTERO
 ZURE ETXEAN
 BETE
 TXARTELA
 LEHENBAIT
 LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
 HELBIDEA.....
 HERRIA..... D.P.....
 HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
 SUKURTSALA.....
 KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA. Ametzagaña, 19—20012 DONOSTIA

Soldaduzka nahiz zerbitzu sozialari ezetza

Kontzientzi Objetoareak insumisioaren bidetik

70. hamarkadan lehenengo objetoareak soldaduzkari uko egiteagatik gartzelatu zituztenetik nahikotxo aldatu da hauen egoera, batez ere Madrilgo gobernuaren jarrerak aldaketa ugari ezagutu dituelako. Aurtengoan hartu dituen erabakiak funtsezkoak gerta daitezke afera honetan: batetik, joan den Otsailean hasita objetoare 'kolektiboak' ez onartzeari ekin dio, eta bestetik, ordezkoko zerbitzu soziala Irail honetan martxan jarriko duela adierazi du. Objetoareek, honen aurrean, bere erantzuna zein izango den ezagutarazi dute: insumisioa.

27 mila objetoare inguru daude gaur egun Estatu espainolean objetoare 'kolektibo' —10 mila—, 'Testigos de jehova' —11.000—, 'legal' —3.000— eta bestelakoen —emakume, 'post-mili'...— artean. Hego Euskal Herrian, berriz, objetoare kolektiboen artean bakarrik, 2 mila baino gehiago daude: 700 Nafarroan, beste 700 Bizkaian, 500 Gipuzkoan eta 200 Araban. MOC(Movimiento de Objeción de Conciencia)-en inguruan antolatutik, ez soldaduzkarik ezta ordezkoko zerbitzurik ere onartzen ez dutela azalduz adierazpen kolektibo batez bere objetoare izaera aldarrikatu dutenak dira 'kolektiboak'. Aurtun arte, Kontzientzi Objetoareko Kontseilu Nazionalak objetoare legal gisa onartu ditu hauek, baina Otsailetik aurrera ez du gehiagorik onartu; milaren bat izango dira Estatu mailan objetoare izaera onartu gabe dutenak.

Birrobjezioa amnistiaren aurrean

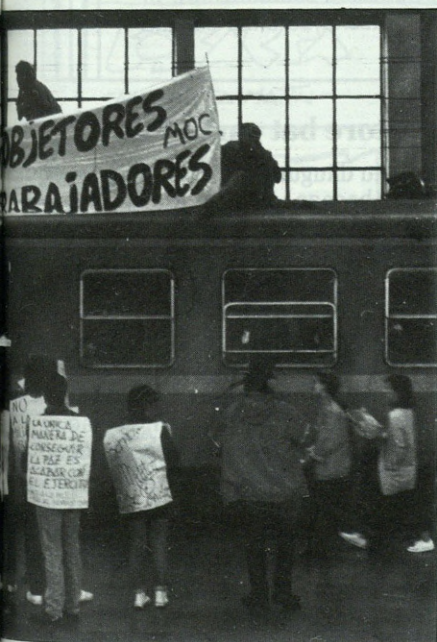
Urte guzti hauetan onartuak izan diren objetoareak, aldiz, badirudi erretserba militarera pasa edo nolabait amnistiatu egingo dituztela. Objetoareko Kontseilu Nazionalak behintzat, aho batez, hori egitea gomendatu dio Madrilgo gobernuari. Asmo honen helburua zein den garbi dago MOC-en eritziz: borrokarako prest leudekeen hainbeste objetoare alde batera utziz hemendik aurrerako objetoareei zerbitzu soziala bete erazi. Gipuzkoako Eragozpen Taldeko Txusma, Mikel, Patxi eta Josek argitu digute egoera honen aurrean hartuko duten jarrera. «Onartua izan den jendeak bi aukera ditu: zerbitzu soziala egitera deituez gero, guk proposatzen dugun bidea insumisioa da, ez joatea alegia, eta nolabaiteko amnistia emate-

“Soldaduzkaren nahiz gizarte militarizatuaren aurka dagoen adin guztietako emakume nahiz gizonezko orok guzti hori salatzea da gure helburu”

ko asmoa badute, hor birrobjezioaren bidea aukeratu dugu, hau da, gure objektore izaera galdu gabe soldaduzkara deituak izateko moduan jartzea, hone-la, datorren Azaroan, onartuak izan ez diren objektoreekin batera zozketatuak izateko eta, Urtarrilean, soldaduzkara joatea tokatzen zaigunean denok batera uko egiteko, insumitzeko alegia». Izan ere, dagoeneko mila objektorek egin dute birrobjezio eskakizuna, baina oraindik ez dute Kontseiluaren erantzunik jaso.

“Era guztietako errekurtsoak erretiratzea erabaki dugu, Azaroan zozketatuak izan ondoren Urtarrilean insumisioari ekiteko”

Goian aipaturiko objektore ez-onartuek etorkizuna beltzagoa dutela dirudi, datorren urtean soldaduzkara deituak izateko moduan egongo baitira. Estatu mailan 1000 omen daude egoera honetan, Euskal Herrian, berriz, 300en bat. Euren objektore izaera onartua izan dadin hainbat errekurtso sartu dituzte Kontseilu Nazionalaren aurka, baina ezetzaren aurrean, Abuztuko azken asteburuan Orion buruturiko asanbladak bere estrategia zein izango zen erabaki zuten. «Era guztitako errekurtsoak erretiratzea erabaki dugu, Azaroan zozketatuak izan ondoren Urtarrilean insumisioari ekiteko».

Insumisioaren jarrera honek, jakina, saltsa ugari eragingo ditu datorren Urtarrilean. Legearen arabera, soldaduzka egiteari uko egiten dietenek 2 urte-tik 4rako gartzela zigorra bete beharko lukete, zerbitzu sozialari uko egiteagatik, aldiz, zigorra gogorragoa da harri-garria badirudi ere: 2 urtetik 6ra. Datorrenaren garrantzia ikusirik, jende ugari- ren laguntza izango duten esperantza dute insumituko diren objektoreak.

«Ideala birrobjezioak, objektore ez onartuak, soldaduzka betetzen ari zire-la objektore deklaratu eta ezkatatuak daudenak, soldaduzka egiten daudenak eta soldaduzka hastera doazenak insumisioari ekitea litzateke. Planteia-mendu kolektiboa izango dela ohartuz soldaduzkaren aurka dagoen guztiak gurekin batera insumisioari ekitea litza-teke egokia».

Ordezko zerbitzu soziala

Soldaduzkak bezala PSS(Prestación Social Sustitutoria) edo ordezko zerbitzu sozialak ere arazo ugari planteiatzen ditu, batez ere martxan ipiniko omen duten momentua hain hurbil dagoenean. 1984. urteko Objezionako Legeak zerbitzu soziala onartu bazuen ere, 1988.ko Urtarrila arte ez du berau arautu, eta gauregun, Irailean, oraindik ez dago zerbitzu soziala hasi duen objektorerik, gobernuak hile honetarako iragarri duen arren PSS delakoaren hasiera. Baina arazoak, objektoreentzat baino, gobernuarentzat izango dira: langa-beziak arazo larria izaten dirauen garai hauetan ez da batere erraza zerbitzu soziala betetzeko postuak aurkitzea.

Hasiera batean 'zerbitzari sozialak' hartzeko prest agertu ziren erakundeak RENFEko 'Protección Civil', ICONA, Ca-

*Txusma Pintor, Gipuzkoako Eragozpen
Taldekoaren ustetan:*

«Gobernua objetoreen mugimendua zatitzen saiatu da»

GALDERA— Zer dela-eta aldatu du gobernuak objetoreekiko politika zure ustez?

ERANTZUNA— Kontseilua objetoreen kopurua mugatzeko sortua izan zenez, bada, noizbait hasi behar zuen bere funtzioa betetzen. Estatuak bi mila objetoreentzat baino ez du tokirik izango ordezko zerbitzu sozialean, beraz, gehienez bi mila objetore onartuko ditu Kontseiluak. Bere funtzioa kopuru hori gainditu ez dadin eta, batez ere, objetore gisa onartuko dituzten gutxiak 'legalak' izan daitezen kontrolatzea da. Orduan, legearen arabera baldintza guztiak betetzen di-

tuzten objezioak bakarrik onartzen hasi da, objetoreak kontrolatzen hasteko. Noizbait hasi behar zuen!

GALDERA— Badirudi orainarte ez duela kopuru hori mugatu eta orain amnistia eman beharrean aurkitzen dela...

ERANTZUNA— Garbi dago gauden 27 mila objetoreentzat zerbitzu zibilerako posturik ez dagoela, eta ez digute esango 'itxaron urte bete eta kolokatuko zaitugu'. Ziuraski erretserbara pasatzen saiatuko dira, nolabaiteko amnistia ematen alegia.

GALDERA— Objetoreen mugimenduarentzat kaltegarri gerta-

al daiteke administrazioaren politika aldaketa medio objetore moeta desberdinak sortu izana?

ERANTZUNA— Gobernua objetoreen mugimendua zatitzen saiatu da, objetore moeta desberdinak sortuz —onartuak, ez onartuak, 'legalak', 'kolektiboak'...—. Honen aurrean ahalik eta estrategia kolektiboena planteiatzen saiatu gara. Errekurtsoak kolektiboki aurkeztu ditugu, eta Orion ere estrategia amankomun bati ekitea erabaki dugu zentzu honetan. Nahiz eta talde bakoitzak bere bidea segi azkenean guztiok puntu berera heltzeko: insumisioa soldaduzkari, insumisioa ordezko zerbitzu sozialari.

ritas eta Gurutze Gorria izan ziren, «Caritas izan ezik gobernuarekin erlazionaturik dauden erakundeak dira denak, hau da, objetoreekiko kontrola erraztuko luketen erakundeak» Gipuzkoako Eragozpen Taldekoen hitzetan. Baina antza denez, erakunde batzuk atzera egin dute, arazorik ez omen dituzte nahi-eta. «Erakunde hauengan sindikatoekin hitzeginaz eta mobilizapen sozialen bidez presionatu nahi izan dugu, lanpostuak kenduko dituztela salatuz». Ondorioz, RENFE-ko empresa batzordeak objetoreak bertan aritzeari uko egin dio, Caritas-ek aurten inor ez duela hartuko adierazi du arazorik ez duela nahi-eta, ICONA-k ere arazoak ditu bertan langabetu talde ugari egiten baitu lan, eta Gurutze Gorriak, borondatez joango diren objetoreak baino ez dituela onartuko iragarri du.

Beraz, Kontzientzi Objekzioarako Kontseilu Nazionalak arazoak izan ditzake ordezko zerbitzu sozialerako pentsatu zituen 2.000 edo 2.500 postu hoiek sortzeko. «Kontseiluak adierazi duenez, bi mila edo bi mila ta bostehun postu sortzeko prest dago, gehiagorik ez. Zergatik? Bada, datozen urteetan egongo den objetore maila hori izango delako, edo behintzat hori izango delako eurak onartuko duten kopurua. Era batera edo bestera objezioa badagoela eta araututa dagoela erakutsi behar dute, baina beti ere kontrolatu eduki nahi dute».

Objetore bat gartzelan

Aipatu ditugun hainbeste objetoreen artean badago guztien artean nabarmentzen dena, «sobrenido» delakoa hain zuzen: Leongo Jose Manuel Fierro soldaduzka Loiolan egitea tokatu zitzaion eta soldaduzka betetzen ari zela objetore deklaratu zen beste hainbat bezala. Besteak ezkutatuta daude, J.M. Fierro, aldiz, ihesika eta ezkutatuta ibili ondoren, atxilotua izan zen, soldaduzkan objetatzea ez baitu legeak onartzen; legeak desertoretzat jotzen du. «Uniforme mitarra janzteari uko egin dio eta kalabozo militarrean dago. Adiera zi duenez, gose grebara iristeko prest dago bere egoera salatzeako, beti ere kanpokoan laguntzaz. Mutil honen egoera salatzea izan zen Abuztuko asanbladan hartutako beste erabaki bat». Azkenik, iadanik hasia duten kanpainaren berri eman digute Gipuzkoako Eragozpen Taldeko partaideek: «Euskal Herri mailan egingo den kanpaina da baina Gipuzkoan ekingo digu lehenengoz. Soldaduzkaren nahiz gizarte militarizatuaren aurka dagoen adin guztietako emakume nahiz gizonetzko orok, sinbolikoki bada ere, objetore deklaratzaz hori salatu dezan da helburua. Jendeak ez dezala pentsa objezioa 17-25 urteetako gizonetzkoetara mugatzen den kontua denik».

I. MURUA

XXX

K O M I K I A 116. zenbakia

BOKAZA
-MORAU TA MATIN-

AITARNA ARRISKUTSUA

"ARGIAKO IRAKURLE
HOSKEATOK" MARLOU BAHIT-
TI DUTE. GURE BOKARTA
ANBOINGO GAZTEDETERA
DOA ETA BERTAN GAIZKI-
LEEK TRANPA BATEN BI-
DEL GELA BATERA BOTA
DUTE BOKARTA, MARLOU-
REKIN BILDUZ. BAPATEAN
NORBAITEK ATERA IREKI
ETA SEKULAKO DANBATE-
KOA HARTZEN DU BOKAR-
TAK...

NORK IRABAZIKO DU?
ZER GERTATUKO ZAIO
BOKARTARI GALTZEN BADO?

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

METRAILADORE BAKARRA
DA ETA HOR ATZEAN EGON
BEHAR DU.

HORTXE DAGO!
INGURATU
RIK DITUZTE
TIRO FIJOREN
GIZONAK ERAI-
KINTZA NAGU-
SIAN!

E! HARTU HAU POLBORA
BUKATZEN DENERAKO!

TIRO FIJO,
IRTEN! BUKA-
TU EGIN DA
"SAMBA"!

AIZU, ZER GERTATZEN DA? TIRO FIJO, ERANTZUN!

BAINA,
MOTEL...
GORRA
ZAUDE ALA?

HILIK DAGO CORTO
MALTESE...TIRO FIJO
HILIK DAGO?

SEGURU BI HORIEK HILTZEAN ZAURITU DUTELA. BATA
KORONELA IZANGO DA... BERANDU EGI AILEGATU GARA...

BERANDUEGI BAI. ETA JENDE
HONEK BESTE BURUZAGI
BAT GALDU DU.

HORRELAKO BURUZAGI
BAT EZ DA ERREZ AUR-
KITZEN. GARESTI ATE-
RA DA ABENTURA HAU...

KORONELA GARBITU
DUTE... BAINA BETI
SORTUKO DA BESTE
KORONEL BAT GIXA-
JO HAZIEK ZAPAL-
TZEKO...

KORONEL BAKOITZEKO, EHUN TIRO FIJO
SORTUKO DIRA "GRINGO"... IKASI DUGU
LEZIOA, ETA EZ DUGU AHAZTUKO.

Jarraituko da.

GAIXO ALLAN-
DE! GORRIAK
IKUSI ZITUEN!
BAI! EZIN DA
NOLANAHÍ
ARITU!

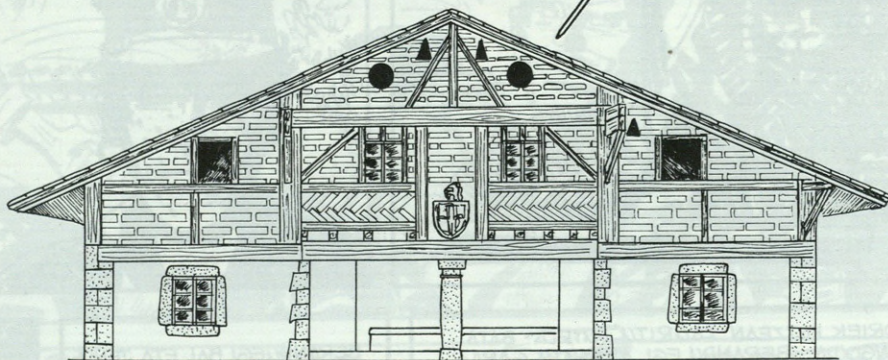
EZAGUTZEN EZ
ZUENAK LILURA-
TURIK, ITSUTURIK
EKIN ZION LANA-
RI, IXTANT BAT
ERE PENTSA-
TU GABE.

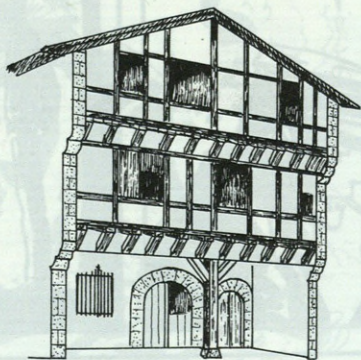
BAI! NOLAKO TOKIA,
HALAKO ETXEA,
HORREGATIK
DITUGU
MOTA EZ-
BERDINAK:
HAU, ADIBI-
DEZ,...

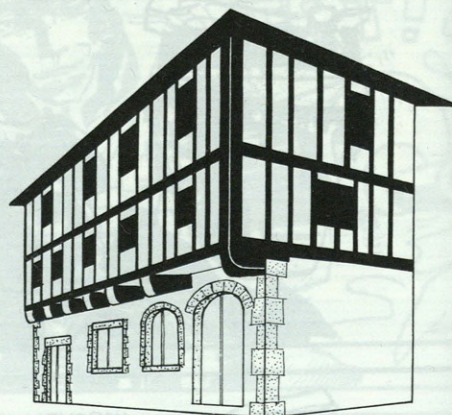
"BIZKAI ALDEKOA
DA. ZABAL-ZA-
BALA, EZ BAIT
DAUDE HEMEN
ELURRAREN
BELDUR..."

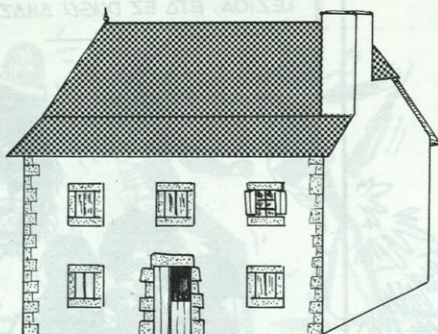
"NAFARROAN
BERTZE MOTA-
KOAK AURKITZEN
DITUGU. HAU GOI-
ZUETAKO YAN-
DINEA DA..."

"ETA HAU, ALDIZ,
KARRIKAKOA,
DONIBANE GA-
RAZIKOA HAIN
ZUZEN..."

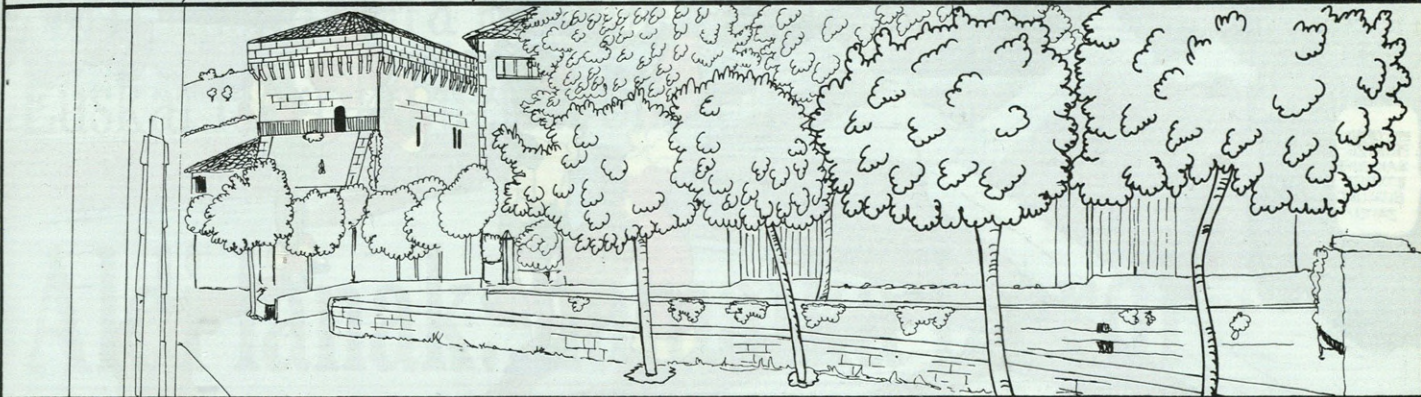

"ZUBEROKOAK O-
RAIN EZAGUTZEN
DITUGU, BAI ETA
ZERGATIK DIREN
HOLAKOAK ERE"

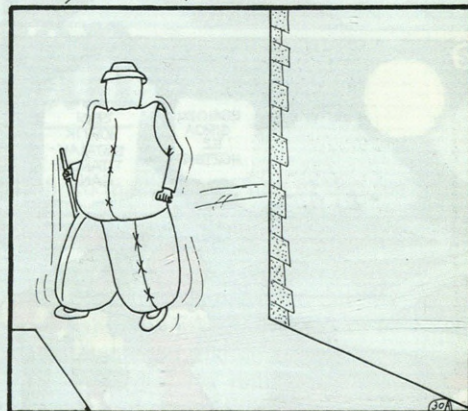
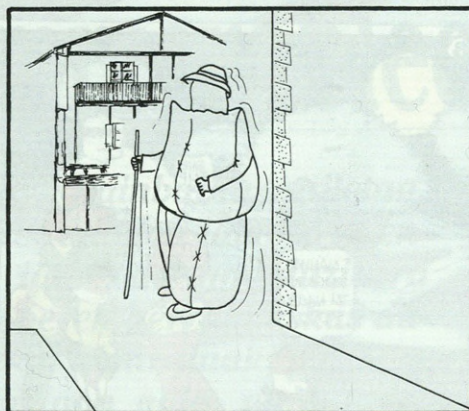
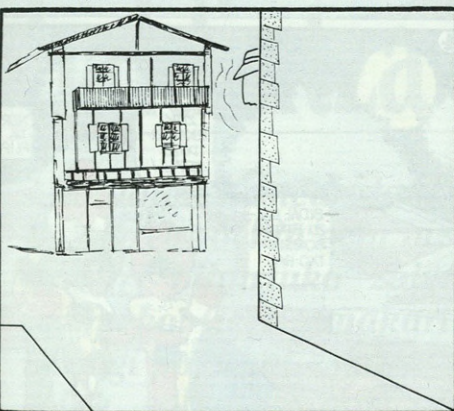

SOBERA ARIN-
KI EGITEN
DEN BERTZE
ZERBAIT ERE,
GURE HURREN-
GO IPUINAK
ERAKUSTEN
DIZU...

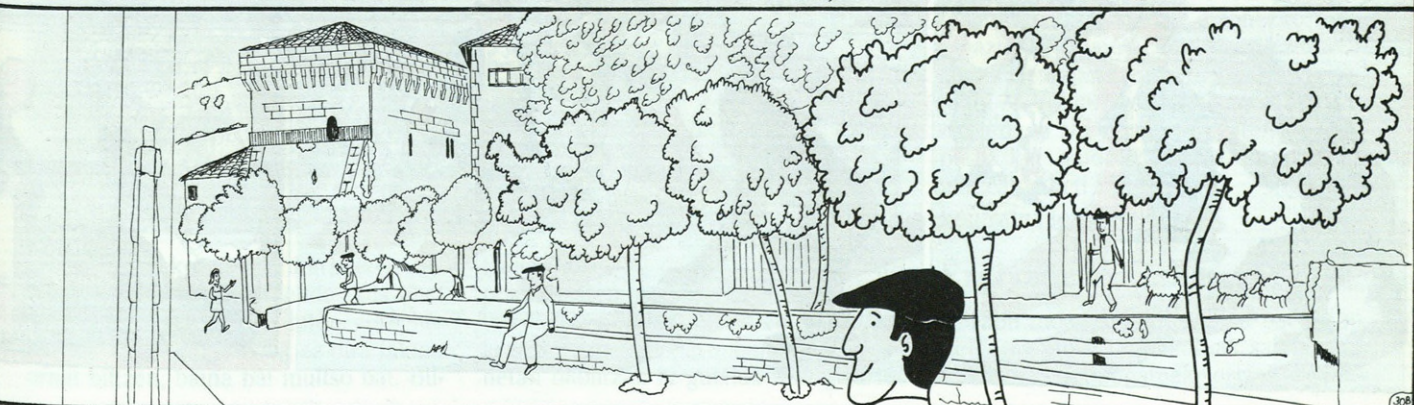
EGUN HARTAN, BERTZETAN BEZALA, EZ ZEN KASIK INOR IKUSTEN LESAKAKO KARRIKETAN...

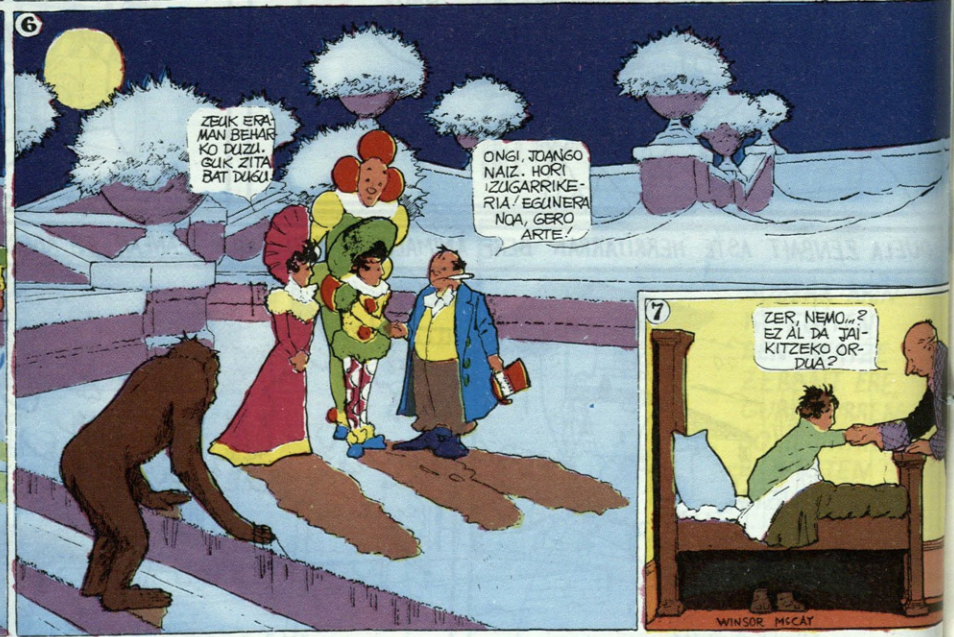
ETA NORBAIT IKUSTEKOTAN ARRAS PERTSONAI BITXIAK ZIREN ZEBILTZANAK, DORPEAK, IZIKORRAK...

DUELA ZENBAIT ASTE HERRITARRAK BERE ANIMALIEKIN BIZI ZIREN LANEAN, EZ ABERATS BAINA EZ ETA ESKASIAN ERE...

1 LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

Sarri hasiko dira kanpoko jendeak
Euskal Herriko uztak biltzen

Aldi lanak: hamaika izerdi baldintza mixerableetan

Aldi lanak hastear dauzkagu hainbat lur sailetan. Noizik eta behin ezin bizirik dabilen laboraria enpresari bihurtuko zaigu ijito edo andaluziarra menpeko. Gerria makurtu beren herrian eskas duten ogi poxi bat eskuratzeko, kontratuak, portzentaiak, soldatak, noiz nola, non nola, nork nola. Produzioa ugaltzearekin, aukera zabalagoa Euskal Herriko ordeketan behetik heldu direnentzat.

Uzta biltzeko garaia hurbiltzen ari zaigu, aurki auto bete jende ikus ahal izanen da uzta zerbait duten gure herrietan. Produktu guztiak ez dira jakina orain biltzen, baina bai multso bat. Bil-

tzaile jendea ez da kasu guztietan kanpoko izaten, uzta ez baita toki guztietan Nafarroako Erriberan edo Arabako Errioxan bezain oparo, baina halako lanetan dabilzan ia guztiak dira gizarte-

ko beheko mailetakoak, non ez den sos beharrez ari den ikasle gazteren bat. Ijito edo buhame jendeak makina bat kantu eta oihu egotziko du suaren jiran, sesio bat baino gehiago hasiko dute hemengo nahiz kanpokoek Erriberako ostatuetan iluntzean alkohola medio, razismoa, pikardia, eta duintasuna nola besterenkoi jokatzen jakitea eguneroko bihurtuko dira hainbat herritan.

Lan bila sorterritik mugitze hau ez da barkoa, Nafarroan adibidez, mendialdeko laborarietarik batzu Ebro aldeko lur lau eta emankorretara jaisten ziren jor-nale zerbait eskuratzera; esaera zaharrik ere bada honetaz. Muga ondoan lur gutxiren jabe bizi ziren askok muga pasatzen zuten Garazi inguruko Irulegin mahats biltzen aritzeko. Baxe Nafarroako herri honetan hilabete barru hasiko dira Baigorri inguruko 20 edo 25 lagun 15 egunez, eguraldia lagun noski. Kanpoko jenderik eta afrikarrik ez da apenas izaten, ardo enpresako langileen fameliako kideak beti, gazteak gehien bat. Larunbat eta igandeetan ere, goizeko 8retatik arratsaldeko 6 terdiak bitarte arituko dira. Berdin gizonezko nola emazteki. Ordaintzeko orduan ez omen da diferentziarik bata ta bestearen artean, eta aseguru edo axurantzaren denak dago zer gerta ere. Izaten da kanpotik lan galderik, baina, baigorritar jendea da beti 15 egun inguruko kontratua lortzen duena.

Erdi tabu lan hauek

Tabu moduko gaia da hau bat baino gehiagorentzat. Sindikatuak saiatu dira kontratu homologatuak lortzeko gutie-

nezko akordio baterako marko antzeko zerbait osatzen, baina ez dago gozoa hori lortzen. Ez omen zaie eta gehienei interesatzen. Zehazki Nafarroako UAGN (Nafarroako Laborari eta Abeltzainen Elkarte) eta Andaluziako SOC (Alorreko Langileen Sindikatu). Zertan dira beraz arantzak? Kontratuak egite-rakoan milaka formula gertatzen dira kasuistika nahi adina luzatuz. Patata ateratzen adibidez, Pirinio inguruan baldintza hauek daude: jornale truke doanari, eguneko 3.200 pta. inguru ematen zaizkio ordutegi finko oso gogor batean, baina beste batzuk bestela egiten dute, «alde batera» deitzen diotena. Kasu honetan, 50 kiloko zaku bakoitzeko 120 pta inguru jasotzen dituzte. Zenbaitek, lana gogotik eginik 60 zaku betetzen dituzte arratserako, 7 bat mila pezta irabazirik. Erriberan, esparragoa edo zainzuria biltzeko, portzentaiaka egiten dute, batzuk bildutakoaren %50 daramate, badira %60 daramatenak ere, baina kontutan hartu behar da ez dela berdin irratitutako lurretik biltzea edo lur lehorrean behatzak puskatu beharrez aritzea, horregatik kontrataziorako baldintzak zehaztea ez da aise. Esperientzia duenari hobeki ordaintzen zaio eta eskuarki urtero datorren jendea izaten da, kontserba fabriketako lan gogorretan, latak hersten esperientzia duten neskekin gertatzen den bezala. Kontratuak gainera hitzez eginak dira beti.

Bestalde, prezioa aldakorra da, eta honek ordainketa diferentziak dakartza, zainzuri edo esparragoa merke dagoen urtean diru gutiago irabazten du biltzaileak.

Horretaz landa mantenua eta loa daude, kasu anitzetan lurren jabe den laborariaren edo patroiairen kontu bait doaz, bestetan biltzaileak bajera moduko egoitzetan etzaten direlarik gaez bazkaria ere beren gain izaki.

Aseguruak eta lanik gabeko sasoineko laguntzak

Halako lanetan ari den jenedearendako izaten da aseguruak. Hauetako formula bat laborari ttikiek ordaindutako seguruarena da, urte guztirako hiru langilerentzako aseguru baitute, izenik ipini gabe, beretzat lanean ari delarik eritzen den edonorentzat balio duelarik beti.

Uzta sasoina behin bukatuz gero eta langile horiek beren lurrera itzulita-koan, badute «paro» gisako laguntza kaxkar bat. 60 egunez ihardun behar dute lan honetan gutienez gero 9 hila-betetan zehar hileko 22.500 pta. kobratu ahal izateko. Andaluziako Gobernua da modulazio hau eratu duena, baina beti ez da aise izaten patroiek lan egin dutela esanez papera sinatzea, patroia askori ez bait zaio komeni paper kon-

tua, berak bereak oso garbi ez dituelako.

Erriberan jornalari lanak goiti

Egun Nafarroan, sasoin baterako lanak goiti doaz Erriberari dagokionez produzioa ugaltzen doan neurrian. Baina, ez da leku guztietan berdin gerta-

tzen, patata ereiten den Pirinioetako herrietara gero eta jende gutiago baitator egun uzta biltzera. Patataren prezioak beheiti egitearekin, gutiago ereiten da. Orain gainera, gehienez 15 eguneko lana dago, garai batean egun gehiago zenez, etorri egiten ziren Salamanka eta Extremadura aldetik.

Esan bezala, Erriberan goiti doaz gisa honetako lanak. Andaluziarrak eta

«Babes ofizialik ezak galtzen du jornalari andaluziarra Nafarroan»

Duela 30 urte baino gehiago 8.000 edo 10.000 jornalari andaluziar inguru udaberrira Nafarroa, Errioxa eta alde horretara doaz esparrago edo zainzuri bila, %60 gizonezko ta %40 emazteki. Asko ta asko familia guztia doaz, eta martxotik uztaile arte egoten dira han. Emaztekiak kontserba fabriketara doaz. Zainzuri ez gain, tomatean eta bestelako baratze produktuetan aritzen dira ere andaluzak. Emigrazio hau halamoduz egina da ez bait dago instituzio ofizialik hori bideratuko duenik, antolaketa minimorik gabekoa izan da. Jaen, Sevilla edo Cordoban badira herriak, bertako nekazari edo langileriaren erdia Azagra, Marcilla edo Cintruénigora doazenak.

Ez instituzio ofizialak ez sindikatu maioritarioek ez diote arazo honi erantzunik eman, ez dira kezkatu emigratio horren bideratzeaz edo babesaz. Laguntzarik gabe joan dira eta aurkitu dute patroia zereginak ezagutzen ez dituen patronala han, eta oso baldintza exekutatara behartu dituzte lan nahiz bizileku aldetik. Langileek beren eskubideak exijitu dizkietenean, seguritate sozialean deklaratzeko adibidez, lan egin dutela justifikatu ahal

izateko zertifikatuak sinatzeko, patroia gehienek zailtasun anitz ipini dute ez bait dute konpromezurik nahi.

Azken urteetan bizilekuaren eta lan baldintzen arazoa ustelduz joan da, hasieran patroiak bilatzen bait zion langileari etxea eta produktuak baratze fabrikara eramateko autoa. Azken honetan patroiak ez du erantzukizunik hartu nahi, langileak berak alokatu behar etxea eta horrela espekulazioa sortzen da, etxe txiki bat 35 edo 40 mila peztetaraino ailegatzen baita, horrek dakar taldeka bizi beharra, etxe berean bizpahiru familia egonik komuna eta sukalde bakarrean.

Kontraturik ez dagoenez, lan arazoak gertatzen direnean ez dago erantzukizunak eskatzerik, ondorioz langile bat ere babesik gabe aurkitzen da nora jo jakin gabe beti galtzaile ateraz.

SOC-etik gestioak egin ditugu bizi eta lan baldintzak aldatzearen baina gutxi lortu da, guk ez baitugu sindikatu homologorik horretarako Espainiako ipar aldean. Guzti honetaz patronala aprobetxatzen da. Azken honetan lortu dugu Nafar Gobernua eta Gobernu Andaluza akordio batera heltzea jornalari hauek lagundu eta bideratzeko, baina akordio hauek lan bulego batera mugatu dira soilik, Azagra eta San Adrian herrietan ireki dira bulego hauek, baina 7 milioi kostatzen dira bakarrik zainzuri edo esparragorako bulego hauek. Ba omen zen musika andaluza jartzen zuen bertako emisora bat e.a., baina orokorrean esan behar da kexatu egiten direla bulego hauetaz gure langileak, ez bait dira efikazak. Aministrazioen propaganda hutsa da, sasoina bukatzean lur jota itzultzen baitira esparragotik jornalariak Andaluziara, bat ere babesik ez bait dute izan. Esan daiteke beraz ofizialki laguntza oso gutxi jasotzen dutela.

UAGNrekin ere gestioak egin ditugu lan kontratu bat erdiestearren, patroiek langilearen ereibindikazioei amore emateko. Hauek ziren puntuak:

a) jornale gutieneko bat euri egunetan. b) bizitokia patroia gain. c) akordio bat langileak patroia bertan behera ez uzteko ezta patroiak langilea. d) patroiak sina diezaiola lan-karta langileari gero paro edo subsidioa kobratzeko aukera izan dezan, ez baitute anitzek egin nahi, Funesen adibidez oso zail da patroiek sinatzea, ez bait zaie komeni gero seguritate sozialean horren berri ematea, dirua ere eskatzen diete jornalari sinaduraren truke.

Akordio hau onartu genuen UAGN eta SOC-ekoek, baina esango nuke UAGNren errepresentatibitate edo indar eskasa medio ez dela aitzinera aterata. Aurten langileak beste urteetan bezain babesik gabe aurkitu dira, eta UAGNk ez du aski indar izan patroiek akordio hauek bete arazteko.

Izan dute efikazia EHNE sindikatua rekin izan ditugun harreman batzuk. Peraltan kontserba fabrika batean emaztekiak kasik zantaturik zeuden, ezin zuten ezta mintzatu elkarrekin lan orduetan, eta huelga egin eta EHNEko kideek babestu zituzten.

Dena den esan behar da Nafarroan zainzuri edo esparrago biltzen diren langile andaluzak ez daudela bat ere eroso.

Jendearengandik Euskal Herrian hartzen duten tratua zailtasunez bete da, andaluzak aski gaitzetsiak senditzen dira. Zernahi exigitzen dutenean, berehala erantzuten zaie «konforme ez bazaude zoaz zure herrira goseak hildako hori!». Andaluzak herrira ailegatu bezperan arropak leihotatik eta txirrindak kaleetatik eretira, eskoletan andaluzen haurrei zorritu deitu e.a. Nafarroan nerone hori ikusia nago. Andaluzek min hartzen dugu hori ikusirik, kontutan izaki ez goazela hara gogo onez, ogi ezak beharturik baizik. Beste batzuk aldez eskuzabal jotzen dute labadora utziz edo familia arteko giroa sortuz, baina harremanak gogor dira beti edo gehienez.

Diamantino GONZALEZ
(Andaluziako SOC sindikatuko)

Extremadura aldekoak ia denak. Mendebian, 4.000 lagun bildu izan dira esparrago biltzen. Ijitoak, maiz askotan familia guztia etortzen dira, amak edo emaztekiren batek, etxean geratuta bazkarikoa prestatzen du gainontze-

koak biltzen ari diren artean. 10 urtetik gorako ijito haurrak ere lanean aritzen dira.

Kontserba enpresek emakume talde ederrik hartzen dute sasoinerako tomatea, piperra edo zernahi dela. Lodosa,

San Adrian, Kaparrosa eta abarren. Ebro, Arga edo Aragon ibaiertzetan ura izaki, barazki ugari dago lur honetan, eta urtero ugalduz doa langile kopurua.

Iñaki CAMINO

1930etik gaurdaino Euskal Herriak bizi izan dituen gerra eta gatazkak gertutik baino barrutik bizi izan dituen gizona dugu Kepa Ordoki. Irunen sortua Bidasoa ertzean bizi duzu gaur ere. Sasoi ederra, buru argia eta zakukada bat malezia nabarmentzen dira bere aurrean jarritz gero. LARRUN aldizkariak argitaratzeaz duen zazpigarren zenbakitik hautatu ditugu ondoko galde-erantzunak, LARRUNen aterako denaren zati txiki bat baino ez direlarik.

Kepa Ordoki: «Okerrago izango zen Santoñako tratua izan ez balitz»

GALDERA: Gerra zetorrela sumatzen al zenuen, edo sumatzen al zen kalean?

ERANTZUNA: Zerbait bazetorrela igerri zen. Prentsagatik, Espainian gertatzen zirenengatik, Calvo Soteloren istiluak zirela, Kongresuan entzuten ziren gauzak... zerbait prestatzen ari zirela nabari zen. Hala gertatu ere. eta uztailaren 17an zabaltzen hasi zen Marokon sublebatu zirela.

GALDERA: Gogorra izan behar du munizio faltaz atzera egin eta azkenean erretiratu beharra.

ERANTZUNA: Hala galdu genuen Irun, bada. Armaz kargatutako tren bat baze- goen Hendaian, Bartzelonatik bidalita, bai- na fazista frantses eta espainolen artean zeukaten adiskidetasuna zela bide ez zi- guten pasatzen utzi. Hori bai, Irun erori eta biharamonean trena oso-osorik pasa zuten.

Munizio faltari lotutako pasadizo bat ba- dut kontatu nahi nizukeena. Kristobal Errandoneak Donostiara bidali ninduen munizio bila, eta Gaintxurizketan gora nin- doan, mexikano bati errekiatutako «Pac- card» batean, irрати eta guzti zuen auto ba- tean. Aldapan gora gindoazela Queipo de Llanoren abotsa entzun genuen irratitik: «En estos momentos, los tanques del Glo- rioso Ejército Nacional suben las cuevas de Gainchurizqueta y están a las puertas de San Sebastián. Los rojo-separatistas hu- yen como liebres». Eta ni nintzen Gaintxu- rizketako aldapan gora zihoana.

GALDERA: Lortu al zenuen muniziorik Donostian?

ERANTZUNA: Bai, tonelada bat gutxienik ekarri nuen. Baina alferrik izan zen dena. Irun galdu genuen eta Donostiara erreple- gatu ginen. San Bartolomera eraman gin- tuzten. Han PNVkoak zeuden, eta ANVren bandera neraman bakarra neu nintzen, ANVko gainerakoak sozialistekin, komu- nistekin, CNTkoekin bait zebiltzan. Esan beharra dago ANVkoak hasieratik sartu zi- rela saltsan, lehen egunetik, zeren eta PN- Vkoak egun batzuetan zalantzatan egon zi- ren, edo Errepublikaren alde erabat sartu edo neutral geratu erabaki ezinik. Gero bai.

GALDERA: Eta lehen Irun bezala Donos- tia ere galdu egin zenuten.

ERANTZUNA: Hala galdu zen, bai. Bue- no, Donostia galdu aurretik Andazarraten ere ibili ginen, han zeuden ANVkoek erre- leboa egiten. Baina Donostiara iritsita, Hernanira bialdu gintuzten. Irailaren 3a izango zen, eta «besteak» Santa Barbaratik behera zetozen. CNTkoek ebakuatzeko agindua eman zuten, eta herria erre behar zutela, okindegi bati ere su eman zioten...

Gaua iritsi eta gu kaleetan zehar genbiltzan. Erretiratzeko agindua eman zuten, baina ohartu ginenerako denak aldeginak ziren, gu bakarrik geratzen ginen. Donostia ere ebakuatzera zihoazela esan ziguten, telefonoz, eta ahal genuen bezala moldatzeko.

GALDERA: Non ikusi zenuen argi eta garbi gerra galdua zenutela?

ERANTZUNA: A!, Artxandan.

GALDERA: Artxandara bitartean gerra irabazteko modurik ikusten al zenuen?

ERANTZUNA: Bai, jakina. Gaur egunetik begiratuta ez, gaur garbi ikusten da gerra hura galduta zegoela. Baina orduan ez, Artxandara arte ez. Pentsa zenbaterainoko konfidantza neukan. Solluben zauritu ninduten, inglean, eta beste tiro bat besoan. Getxoko eritetxe batera eraman ninduten. Etsaia aurrera eta aurrera zetorren. Nik leihotik ikusten nituen kainonazoak gauez eta jendea erretiradan egunez.

Alde egin nuen ospitaletik, eta Eusko Langileen batzorde nazionalean presentatu nintzen, esanaz ezin nituela nere mutilak han utzi, erortzekotan denok behar bait dugu erori. Ikus ezazu. Erabateko konfidantza neukan. Konfidantza... eta hogeitalau urte!

Gero ikusi behar izan genuen bonbardeo guztia. Aboiak ba omen zetozela esaten zitzaigun beti. Baina zer egin behar zuten gure hiruk haien hogeiren kontra, nahiz eta gureak heroi bezala jokatu? Artilleriarik? Ez geneukan, gure bakoitzeko haiek berrogei zeuzkaten. Tankerik? Bate-re ez.

GALDERA: Ez al zegoen gerrari buelta emateko modurik?

ERANTZUNA: Begira, asturiar eta santandertarrek euskaldunek bezala gudukatu balute Euskadin fronte bat egin ahal izango zen, eta gehiago erresistitu ahal izango zen. Hemen 40 kilometro egiteko, Bilbora iristeko, Francok 90 egun behar izan zituen. Ikusi Santander zein azkar erori zen. Hori bai, gero han ipintzen zituzten txartel batzuk esanaz «Santanderino, no imites a los galgos vascos», ihesi joan ginelarik adieraziz. Ikusi genituen hemen: batzuk bai onak, baina gainerakoek bi tiro entzun orduko jira eta korrika atzera.

«Cinturón de Hierro» deitzen zen hori gaizki antolatua zegoen, baina laguntza gehiagorekin denbora gehiagoz eutsi ahal izango genion. Eta beste aldetik, gobernu zentralak agintzen zigun laguntza ez zitzaigun iristen: abioiak, materiala... Errepublikak bidalitako jefe militarrek, gehienak etsaietara pasa ziren eta besteek ez zuten balio. Beraz, zer eginik ez zegoen.

Ez nintzen ni hori hola ikusten zuen bakararra. Askok ziren ihesa planeatzen ari zirenak. Askok dago honetaz hitzegiteko.

GALDERA: Dena galduta dagoenean ihesi egiteak ez dirudi bekatu...

ERANTZUNA: Jefe batek ez ditu bere tropak sekula abandonatu behar, sekula ere ez. Konpainia bat edo sekzio bat dagoen bitartean, hori ezin du abandonatu. Izan dira beren gizonak abandonatu ez dituztenak, baina izan dira, eta hori ere esan behar da, gauzak galduta ikusitakoan bere jendea abandonatu eta itsasoz alde eginaz, erantzunkizun handiko buruak, milita-

«Armaz kargatutako tren bat zegoen Hendaian, baina fazista frantses eta espainolen artean zeukaten adiskidetasuna zela bide ez ziguten pasatzen utzi».

**«ANVkoak
hasieratik sartu
ziren saltsan,
lehen egunetik.
PNVkoak egun
batzutan
zalantzan egon
ziren, edo
Errepublikaren
alde erabat
sartu edo
neutral geratu
erabaki ezinik».**

rrak eta politikariak. Ez dizut izenik esango, batzuek argitaratuta daude han eta hemen. Baina hor daude, eta ondo kargatuta aldegindakoak, bitxiak eta abar hartuta. Eta are okerrago dena, Jose Antonio Agireren sinadura faltsifikatuta ere bai.

Oso probablea zen gerra galtzea. Baina egia da, baita ere, indar errepublikanoen artean harremanak hobeto joan izan balira, gehixeago erresistitu ahal izango zela, gerra hilabete batzuetan luzatuz. Alemanak eta italiarrak Munduko Bigarren Gerra prest zeukaten, eta guk gehixeagoz iraun izan bagenu, gure gerra bukatu baino lehen ekin behar izango zioten berenari, eta denak beste bide bat hartu beharko zuen, ingeles eta frantsesek ez zuten neutraltasuna eraman zuten moduan eramango. Ongi esplikatu zion hori Agirrek Bartzelonatik erretiratzean muga pasata jendarmeen koronelari: «Orain zuen txanda da, gainean dituzue eta».

Baina gero daukagu Munduko Bigarren Gerrako esperientzia, eta hor ikusi dugu etsaiari bere erretagoardian ere gudua egin dakiokela. Ez genuen guk holakorik egin, eta gaur ikusten da egin daitekeela, etsaia bere erretagoardian desartikulatzea. Agirrek holako zerbaite egin nahi izan zuen, bera izan zen bakarra, baina ez zioten laga. Baina badakit Agirrek hori pentsatuta zeukala.

GALDERA: Esplikatu ezazu hori gehixeago.

ERANTZUNA: Iruñetik Eibarko trintxerataraino ez zegoen ospitale pare bat eta deskantsuan zeuden batailoi batzuek besterik. Posible zen etsaiaren erretagoardiatik sartzea, Frantziaren adostasunez edo adostasun gabe, jende gutxiagorekin. Sartzan dituzu bi edo hiru mila gizon Nafarroatik, Elizondotik, eman dezagun, Frantziaren baimenarekin... baina kamuflatuta, gaur egun Hondurasek Nikaraguarekin egiten duen bezala, ofizialki ez da egia, baina egia da.

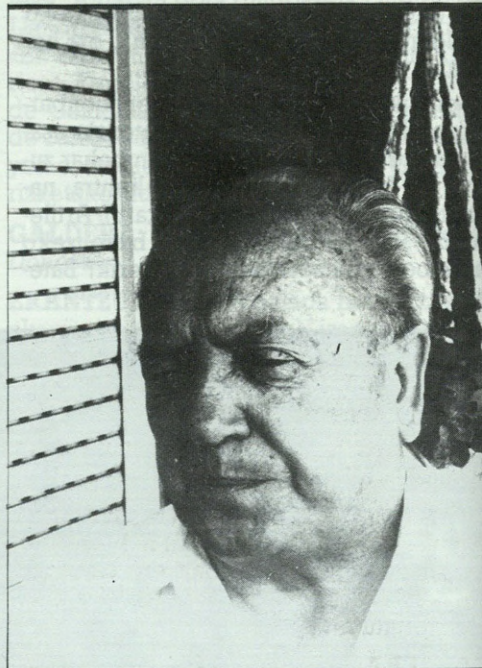
Ez hori bakarrik, gerrillero taldeak filtratu, dozenaka, sabotaiak egiteko, zubiak edo elektrizitate estazioak lehertzeko. Hemen holakorik ez zen egin, baina gerra mundialean egiten ikasi genuen. Gauza asko. Egia da horietatik hemengo gerran ez genuela ezer, baina etsaiak ere ez zuen hemen horiek lokalizatzeko beharrezko tresnarik. Erretagoardia gogor zigortu zitekeen, eta ez da egin sabotai bakar bat ere.

GALDERA: Baina ez zen egin holakorik. Eta gertatu zena, alderantziz, Santoñako errendizioa izan zen. Askok diote hura traizio bat izan zela. Zuri egindako beste elkarriketa batean, aldiz, hura justifikatzen duzula ulertu dizut. Behar bada orain

hemendik, eta deus gutxi arriskatzenez, Santoñakoa traizioa izan zela errezegia delako.

ERANTZUNA: Une hartan... Begira ezazu zer gertatzen den Nikaraguan orain, kontrekin negoziatzen. Nikaraguako presidentek arrazoin du, kontrak somozistak dira, dolar amerikanoak. Nikaraguan miseria egongo da nahi baduzu, baina gaur Nikaraguan, Cuban bezala, obreroak platerkada bat patata jaten du eta ogi puska bat: lehen obreroak ez zuen jaten. Eta hala ere, duten arrazoin guztiarekin, Nikaraguan behartuta daude burua makurtu eta kontrekin tratu batera iristera.

Gerra galduta geneukan. Artxandan ohartu nintzen, esan dizudan bezala. Une hori iritsita, dena galduta zegoela ikusita, PNV hasi zen jestioak egiten. Partidua diot, kontuz; Agirrerri ere esango zioten, baina beste gauza bat zen. Akordio batera iritsi beharra zegoen. Ez geneukan inolako konfidantzarik ez Asturiasko eta ez Santanderko ejertzitoetan. Gobernu zentralak ez zituen Eusko Jaurlaritzaren eskakizunak betetzen. Eta okerrrik txikiena bilatu beharra zegoen.

GALDERA: ANVk ez zuen onartu Santoñako tratua, eta zuk justifikatu egiten duzu, Kepa...

ERANTZUNA: Nik ez diot haren alde naugoenik, errealista naizela diot. Irun galduta «Norte» delakoa aidean geratu zen. Gero Bilbo galduta, zer eginik ez zegoen. Gerran beti gertatzen bait da une batean atzeraka doanak esponja botatzeko ordua. Begira Iran eta Iraken artekoa egunotan. Nik esaten dudana da Santoñako tratua

**«De Gaulle
esan zidan:
'Frantziak ez du
sekula
ahantziko bere
lurra askatzeko
euskaldunek
egindako
borroka'. Ikusi
da hitz haiek
haizeak norat
eraman dituen».**

edo dena delakoa izan ez balitz okerrago izango zela. Bizi asko salbatu zen, nahiz eta afusilaketa ikaragarriak izan.

Baina Santofiakora itzuliz, benetan gauza grabea Bilbo entregatzea izan zen, makineria, lantegi eta guzti. Atera ziren makina batzuk, Bilbotik Santanderra bitartean mordo bat ikusten zen bide bazterretan, fresadorak, rektifikadorak eta abar, kamioietan zeramatzatela abioek ametrailatuta. Baina begira: gerra edo egiten da edo ez da egiten. Materiala ateratzerik ba al dago? Atera, bada, edo bestela puskatu. Labe Garaiak eta beste... gero ondo gelditu direla? Behar bada. Baina han etsaiak sekulako makineria eskuratu zuen.

Bilbo errenditzea, hura izan zen izugarria. Jendea garbituko zuten, bonbardeatuko gintuzten, baina Bilbon erresistitu zitekeen gehiago. Agoanta dezagun, Trutziozeraino nahi baduzu, hortik aurrera ez da eta gure Herria, baina eutsi diezaiogun hemen, hil gaitean behar bada trintxera honetan, baina ez armak entregatu. Eta armak entregatu egin ziren.

GALDERA: Ez gara luzatuko gartzelako bizimoduarekin, Kepa.

ERANTZUNA: Nahi duzun bezala. Baina ez nuke aipatu gabe utzi nahi ni bezala nere gurasoak eta bi arrebak ere gartzelan egon zirela. Hau, dena dela, abertzale askori gertatu zitzaion.

GALDERA: Hemengo gerra bukatuta berehala hasi zen Europakoa. Carlos Blasco Olaetxearen «Dialogos de guerra. Euskadi 1936» liburuan kontatua dauzkazu espetxetik ihesi egin eta Gernika batailoiarekin Estatu Frantseseko lurretan zehar egindako ibilerak. Ipar Euskadin ere ez zenuen ordea askatasunik lortu, zeren eta Gurs-eko kanpora eraman bait zintuzten.

ERANTZUNA: Eusko Jaurilaritzako agintariak saiatu ziren ni askatzen, baina Behobiako jendarmeetako tenienteak ez zuen

onartu. Gurs-eko kanpotik ere ihes egin nuen, eta mendiz iritsi nintzen Arruta-Sarrikitara (Baxenafarroako Amikuze eskualdean dago). Hango baserritar batek eman zidan lana eta alemanekin frantsesak gerran sartu zirenean Lannemezan-go artsenalak eraikitzeke ekipoarekin bidali ninduen Eusko Jaurilaritzak.

Han geundela sinatu zuten armistizioa frantsesek alemanekin. Sekulako desorganizazioa izan zen frantsesen artean, militarrek kobardetuta zeuden. Subfusil eta esku-granada batzuk hartu eta atera ginen handik. Alemanak iritsi ziren ordea, eta ihesi egin beharraren poderioz sakabana-tu egin ginen. Gero mugako herri txiki batean egon nintzen, morroi bezala lanean. Huescako Plan herritik barrena pasa eta Bermeora iristea zen nere asmoa. Baina tarte horretan hiru iheslari polakorekin egin nuen topo: bata gaiso zegoen eta nere gain geratu zen beste biak Espainiara pasatzen ziren artean. Hala moztu zen nere plana eta hasi nintzen Erresistentziarentzako lanean, enlazetan. 1940 bukaera aldean.

GALDERA: Aipatu izan duzu De Gaulle bera etorri zela zuek agurtu eta ikurriñari ere agur egitera.

ERANTZUNA: Montalibet-eko aireportuan izan zen, eta Agirre lehendakaria ere han zegoen. De Gaulle zen denen buru, eta soldaduei errebista pasatzerakoan minutu batez egon zen ikurriñari saludoa egiten. Brindis bat izan zen gero, eta ni joan egin nintzen, hura naftalina usainezko ofizialez beteta zegoelako. De Gaulle deitu eta orduan esan zidan sekula ahaztu ez dudana hura: «Frantziak ez du sekula ahantziko bere lurra askatzeko euskaldunek egindako borroka». Ikusi duzu hitz haiek haizeak norat eraman dituen...

TXOMIN MENDIZABAL

Munduko profesional onenak parte hartzen dutela

Munduko surf txapelketa

Zarauzko olatuen gainean

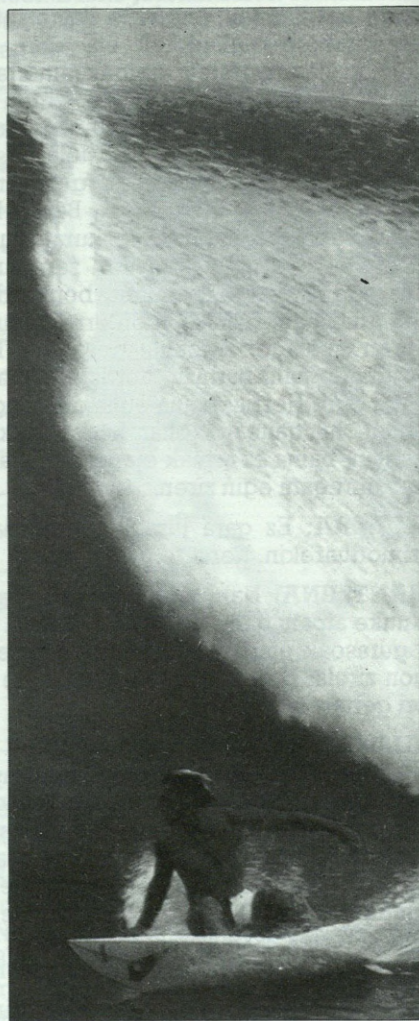
Irailak 4ean Biarritzen amaituriko Surfmaster txapelketaren ondoren, irailak 7an hasi da Zarautzen Euskal Herrian ospatzen den munduko txapelketa hau. Munduko surf turretik bi txapelketa gure lurretan dira eta iaiztik Biarritzen eta aurtendik Zarautzen surfaren jendetza eta azpiegitura osoa biltzen dira bertan. Iparraldekoa 'AA' motakoa da, 70 mila dolarretakoa, eta Zarauzkoa 'A' motakoa, 35 mila dolarretakoa. Munduko profesional onenak neurtuko dira gure olatuetan munduko txapelketarako zenbait puntu baliotsu irabazte arren.

Asteazkena 7-tik igandea 11-ra bitartean, Euskal Herriko bigarren eta Zarautzen ospatzen den lehen munduko surf txapelketa honek izugarrizko zirraratu sortu du. Lehen hiru egunetan trial-ak edo klasifikatoriak izango dira, larunbatean finaletarako paseak eta azkenik igandean semifinal eta finalak. Esan behar datozen profesional guztietatik (Gary Elkerton, Barton Lynch, Tom Carrol, Tom Curren, Daniel Hardman ...)jazken hau dela, Hardman australiarra, iazko txapelduna eta faborito nagusia. 21 urtetako gazte honek egungo surfaren izaera adieratzen du, ikus-kizuna, gaztetasuna eta esponsor on bat atzean. Izugarrizko ikus-kizuna bilaktzen dira bai surfistek uretan egiten dituzten trukoak eta baita azpiegitura bortitza honen zabaltasunak. Halere Juan Pedro Sansineneak dioenez, «ber-

tako surfistak profesional hauek ikusten ez dira desanimatuko, baizik eta beraien burua gainditu nahiko dute. Zeren surfa ez baita konpetentzi txar batean oinarritzen, ez da krono edo marka bat hautsi nahi, bakoitza bera superatu nahi da».

Surfa barneratu da Euskal Herrian

Antolatzaileek diotenez Zarauzko txapelketak bi zentzutan du garrantzia. Lehenik, munduko txapelketan barne beste etapa bat izanen da, zeinetan surfaren munduko infraegitura osoa murgilduko zaigun. Bigarrenkoz, txapelketa honek berezko esanahi bat du. Hau da, lorpen hau posible izan bada azken urteotan surfak Euskal Herrian jaso duen arrakasta eta azpiegituragatik

Profesioanalen egitekoak ikusgarriak izango dira dudarik gabe.

“Euskal Herria bihurtuko da Europako surfaren gune eta laster euskal profesionalak eukiko ditugu”

izan da. «Munduko txapelketa izatea zarautzen, urte hautan zenbaitzuk egitiko lanaren internacional mailako errekonozimendua izan da» Bestalde surfarena mundu oso bat da eta honen adierazgarri Zarauzko egitaraua. Trialekin batera, surf pelikula emanaldiak izango dira, ekipo salmentak, bodysurf ikuskizuna, skate eta bizikletak, freesbe txapelketa, musika eta taberna. Honez gain eta kanpotarrak euskal izaera eza-gutu dezaten Perurenaren emanaldi bat izango da azken egunean. Sansineneak dioenez «euskal izaera surfarekin bat dator, itxas-trebetasuna, ausardia eta

Negozioa eta dirua erruz

Surfaren munduan esponsor, marka komertzial eta laguntzaileen beharra ezinbestekotzat daukate, alde ekonomiko gogor zapaltzen datorkie. Euskal Herrian hainbeste zabaldu bada, marka komertzialek eginiko apostu gogorragatik izan da, niki, traje, tabla eta orohar ekipo salmenta eta promozio bidez. Surf profesionalen dirutzak mugitzen dira eta lehendik zenbaitz irabaziak ateratzeko prest bazebiltzan, oraingoan gure lurra estilo, marka eta esperientzi ezberdinen kokagune bilakatuko zaie. EEBB-tan adibidez txaparro edo bainujantzia saltzen hiru urtetan 36 miloi dolar atera ditueniuk ere badago. Zeren surfaren dolarretan hitzegiten bait da. Euskal Herriko bi txapelketa hauetan ere dolarretan banatzen dira sariak. Zarauzko txapelketak 35 mila dolarretako saria izanen du eta Biarritzekoak bikoi-tza. Mundu mailan proba garrantzitsue-nak 'AA' motatakoak dira, Biarritze-koak bezalakoak, eta pare batek ezik beste denek sari diru berdina daukate. Zentzu honetan eta urte osoan zehar surfistek ia 30 txapelketa dituztela kontutan hartuz, oso nekagarria bihurtzen zaie bizimodu hau. Maiatzetik ekainera bitartean Brasil, EEBB, Australia, Ha-wai, Japon eta beste zenbait lurralde igaro behar dituzte. Europako zirkui-toan Lacanau eta Hossegor Frantzia, Newquay Britainia Handian eta Euskal Herriko biak dituzte. Hala eta guztiz ere profesionalak sei zirkuito alde bate-ra utz ditzakete eta beraz zenbait leku-

Daniel Hardman da faborito nagusia, baina ezin ahaztu Carrol eta Curren surfaren munduan etorkizun haundiko gazte pareak.

tara joan gabe geratu. Baina munduko txapeldun izan nahi duenak gutxienez 19-tan hartu behar du parte. Honetara-ko juez profesionalak erabakiriko pun-tuazio konkretua hartzen da kontutan, diruaz aparte txapelketak klasifikatze-ko puntuazio ezberdinak bait daude.

Munduko elitea Zarautzen

Izugarrizko muntai honek erakarriri-ko jende ospetsuen artean bada aspaldi-ko surfista zahar haien adierazgarri bi-kain bat. Californiatik hona Dorian Pas-kowitz etorri da, 65 urtetako gizona eta munduko lehenetariko surfista. Duke kahaomonu Hawaiar mitikoarekin sur-featzen ibilia eta olatuen gainean dara-matzen 50 urte hauetan ospe handia ja-so duen gizona. Bera izan zen Califor-nian surfa barneratu edo bultza zuen le-henetarikoa eta gaur egun bertan surf eskola bat zuzentzen du. 8 seme ditu eta aitaren tradizioa jarraituz denak ki-

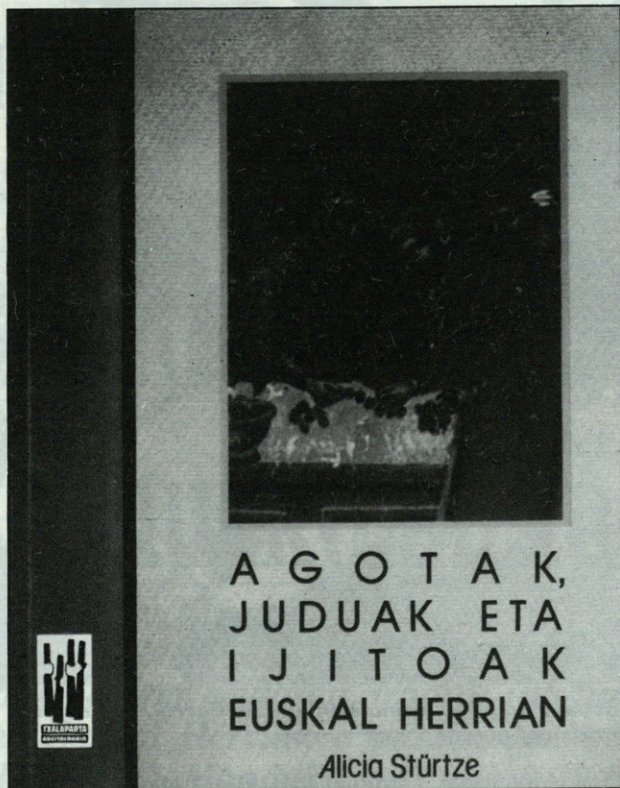
“Euskal izaera
surfarekin bat dator,
itsas trebetasuna,
ausardia eta indarra
nahasten bait dira
kirol honetan”

rol honetan arituak eta batzuk mundu-ko txapeldunak. Paskowitzen eginkizu-nik nagusienetarikoa oraindik ezezaguna den lurretan surfa bultzatzea da eta esan behar bera dela egungo profesio-nalen irakasleen irakasle izana. Mundu guztian ezaguna den master zaharra beraz, eta ezagutu ezker gizon jator eta humila. Bere entrenatzaile izaera bi modutan gauzatzen du, sendagile iza-nik fisikoki egokien litzateken dieta bat moldatuz eta bestalde esperientzia dela medio, olatuen teknika eta espresio teo-rikoak eskeiniz. Euskal Herriko surf za-letasuna ikusiz garbi mintzo da Pasko-witz, «European Espainia bilaktuko da surfaren ardatza eta Espainian Euska-di». Bere ustez Biarritzik Donostiaraino-ko kostalde Californiakoaren antzekoa da eta olatu berdin-berdinak aurki omen daitezke. Gure kostaldeko ibai eta itxasazpiko egitura Californiakoaren antzekoa denez guztiz harrituta ge-ratu omen da. «Hemengo surfistek han-goek egiten dituzten gauza berdin-ber-dinak egiten dituzte dagoeneko, naiz eta motelago eta traketago. Halere 2-3 urte barru lehen euskal profesionala eukitzekotan izango gara».

Hona etorri aurretik aspaldian ikusi ez zuen lagun bat ikusi eta non ibili zen galdetu eta Europatik ibili omen zela erantzutean, Paskowitzek zera esan zion, Ah! Biarritzen? Bai. Biarritzen eta Mundakan».

BARTOLO

EUSKAL HERRIKO HISTORIA

ZIENTZIA ETA NATURA

HARPIDEDUN IZATEKO TXARTELA

	HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT
EUSKAL HERRIKO HISTORIA Sailean	
ZIENTZIA ETA NATURA Sailean	

Izen - Abizenak

Helbidea Tf.

Herria Post. Kod.

Herrialdea

KOBRATZEKO DATUAK

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUAREN ZENBAKIA

**Harpidedun izateko
ondoko txartela ebaki eta bidali
sobre batetan ondoko
helbidera:**

GAIK Liburu saila
TXALAPARTA
ARGITALDARIA

Zabalbide 68-Behea A
Telf.: 412.23.00
48006 BILBO

Oporraldien ostean zenbait aldaketa ETBn

Ortuondoren iazko 'krisiaren' ondoren kontratatatu zen ETBko zuzendari nagusiaren aholkulari gisan, RTVEko Centro Regional del Norteko zuzendaritzata. Denbora gutxi pasatu da ordadunik, baina badoa honez gero, Madrilego telebista autonomikoko (Tele-Madrid) zuzendaritza hartzeko proposamenari baietz esan bait dio. Telebista estataleteik gero eta gertuago!

Ortuondok iragarri duenez, larrialdiak pasatu beharko diru diruz telebistak, Durangoko edizioan berrikuntzak egin beharko bait dira laster. «Bigarren solairua izango da telebistaren bihotza», adierazi zuen.

Aldatu ez dena —nahiz eta Ortuondo baieztatzen saiatu—, euskarren kontrol linguistikoari esker lortutako hobekuntza.

3 UDALEN ERABAKIAREN KAUSAZ IKASTOLA PORROTERA BULTZATUKO

Etorkizun beltza opa diote Hiruerriko ikastolari

Nafarroako alderdi politikoen azken aldiko jarrera bortitza noraino helduko den lekuko gisan, hona azkenengo fruitua. Hiru udaletan Euskal Irakaskuntzaren Mankomunitatea desgitearen alde bozkatu dute.

Atarrabia, Burlata eta Uharteko udaletako EA, Batzarre, Uharteko Herria, PSOE, UPN eta ingurukoek iragan den larunbatean Hiruerriko ikastolaren funtzionamendu eta gestio bateratuaren apurtzea erabaki nahi izan zuten, HBko zinegotzien erabateko kontrako bozaren aurrean.

Hori posible izan dadin Hiruerrietako zonaldeko Euskal Irakaskuntzaren Mankomunitatearen desgitearen alde agertu berri dira aipatu alde politikoak. Presio bat gehiago, jakinik astearte honetan burutuko dela ikastolaren asanblada Madrilgo Ministraritzan eta Iruñeko Gobernuaren eskaintzaren gainean bozkatzeko.

1979. urtean sortu zen Hiruerri ikastola guraso talde baten eskutik. Ondotik, 1982an hartu zuten udalek gestioaren kargu. Eta egun, ikastolak eta insituzioak sare publikorako integrazioarako negoziaketetan dihardutela, zonaldeko udalen asmoak ikastolaren etorkizuna beltea baino ez dira.

Orain arteko aipatu negoziaketa hauetatik ikastoletako eredu pedagogikoaren errespetatzea eta garapena ziurtatu nahi baldin bada ere, Ley Foral del Vascuencearen onartze eta garapena gailendu dakioke Hiruerrikoari.

16. zenbakiari eutsi «Maiatz»ek

Ale eklektikoa Iparraldeko «Maiatz» batasuneko anai-arrebei atera zaiena, izan ere orotariko gaiak eta jeneroak jorratzen baitituzte aurtengo 2.ean.

Pisu berezia hartzen dute palestindar poesien itzulpenek. Bordak egiten dio «harrien iraultzan» diharduen herriari sarrera moduko bat eta orotara zortzi poeta palestindar galant aurkezten zaizkigu. Horrez gain, Bedaxagarren «Agosti Xahoren khantoriak» Pastoralaren pasarte hautatuak, Davanten ixtoria bat xubereraz, Etchezaharretak izkiriatua eta elkarriketatua, Casenave, Arcocharen poema eta arte aipamenak, eta besteak beste, Jacques Brel eta Alphonse Daudet itzulirik, Pelot, Zamora, Borda berriro, Lafitte, Hirigoyen, Leon, Mangas, Soubelet eta abar luzea honetan. Grafikoak zaintzen dituzten era itxurosoan inoiz baino indartsuagoa daudela dirudi. Eutsi motellak!

Aste honetan

Donostiako
Zinemaldiaren
eskaintzak itxura ona
(46. orrialdea)

Zakilixut-ek «Egin» utzi
berri du
(49. orrialdea)

Euskaradun arteaz
solasean
M.A. Lertxundirekin
(50. orrialdea)

Kulturaren Aste
Borrastea
(52. orrialdea)

Munduaren zabaletik
kultura
(53. orrialdea)

N. OSHIMA, R. KRAMER, GUTIERREZ ARAGON, C. PEPLOE, A. UNGRIA, R. PIWOWARSKI ETA S. LUMET IZANGO DIRA AURTEN EPAMAHAIAN

Donostiako Zinemaldiak urtetik urtera filme kalitate eta eskaintza hobeagoa

Hamar egunetan zehar 140 filmetik gora pantailaratuko da Donostiako 36. Nazioarteko Zinemaldian, datorren astetik hasita. IFFPA deituriko maila zuzpertz duenetik ediziorik onentsuena izango ote den aitatzen ari dira dagoeneko zinema munduko adituak.

Argiak izekitzeko pronto eta akzioari ekiteko espero laburrean dago honez gero Donostiako Zinemaldia. Irailaren 15ean hasi eta 24a bitartean, urteroko ohitura bilakatu den legez, zinema munduko *star* ospetsu eta ez hain ezagunez beteko da hiria —produktoreak saltzera, aktoreak promoziora, instituzioak prestigio eta turismoaren indartzeko, kazetariak flaxari sakatzera—, eta guztien aldamenean zaletuak, oraindik kasik estreinatu gabek diren filmeez gozatu asmoz.

Espektatibak behintzat azken urteotako onentsuenak omen dira, ez bakarrik Hautaketa Batzordeak ekartzea lortu dituen pelikulengatik, bai eta bildu den epaimahaiaren seriotasuna zio. Zinegile famatuen izenak gutxi baldin badira ere, zinta interesgarriak ailegatuko direla iragarri dute jadanik, horietatik dextente gure aretoetan arrotz samarrak gertatzen diren herrialdeetakoak (Txina, Turkia, India, Hego Afrika, batzu aipatzearen).

Zazpi sail ezberdin

Donostiako Zinemaldian *Sail Ofiziala* eta *Zabaltegi* izan ohi dira filme berrien eskaparate nabarmenenak; lehena, sari nagusiaren banatzeko (emango diren 18 pelikuletarik 15en artean erabakiko dena), eta bigarrenen, urtebete baino gehiago edo eta beste zinemaldiren batean parte hartu dutenez moldatua (28 zinta orotara).

Bi sail horiez gain ordea, badira beste bost gehiago. *Latindamerikako Abezedarioa* izan liteke arras interesgarria ziklo berezi bezala, bertan, pelikula on nahiz txar, denetarako lekua izango den arren. Bestetik, *Jacques Tourneuri* eskainiko zaion omenaldi gisakoa: frantsesa, baina gehien bat Hollywood-en lan egin zuena, aurrekontu baxuz orohar, eta 'autore zinema' delako ezaugarri ihardun zuena. Berari buruzko liburu bat argitara emango da.

Sail bitxi antzo, aurtengoan *Behin Bakarrik Bizi Ohi* da izeneko asmatu da. Badi-

260 milioi pezeta inguruko aurrekontutik euskal instituzio eta diruetxeek ipiniko dute erdia baino gehiago. Madriletik 44 milioi besterik ez.

ra hainbat zinegile beren karrerara guztia filme bakar bat burutzera besterik murriztu ez dena. Zinema munduak erakusten duen arrakastaren giroari kontrajarriz, omenalditxo bat hauei: Curzio Malaparte, Jean Genet, Jack Lemmon, Alberto Moravia, Peter Lorfe, Mario Peixoto... Eta azkenik urteroko *Diamante Gosaria* eta *Belodromoko* saioak.

Epaimahaiaren kontutan hartzeko pertsonalitateak bildu ditu zuzendaritzak, hauetarik batzu urteetako proposamen eta hitzarmenen ondoren lortuak. Nagisa Oshirna 1986an ekarri nahi izan zuten, eta aurtengoa ezin —noizbait erretrospektiba bat eskainiko zaio—. Berekin izango dira Gutierrez Aragón, Clare Peplow britainiarra (gidoilari aparta), Robert Kramer ame-

rikarra (Vietnam-eko ziklora gonbidatua izan zena), Alfonso Ungria (Euskadiko zinegile bezala gonbidatua), Radoslaw Piwowarski («Yesterday» filmeaz Donostian irabazi zuena) eta Sidney Lumet handia —nahiz eta oraindik ez den ziur etorriko denik—.

260 milioitako aurrekontua

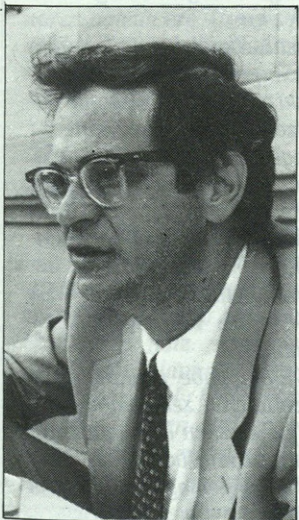
Munduko zinemaldirik sonatuenetarikoa antolatua nahiak dirutza galantak mugitzea eskatzen du ezinbestez. Aurtengo 36. edizio honetan 257.975.000 pezeta xahutuko dira. Horietatik zatirik handiena zuzendaritza eta administratitzak gastatuko ditu (194.460.700 pzt.). Garestiz merkerako ordena jarraituz, hurrengo *Sail Ofiziala* dugu (14.600.500); Maratoia 'gero (11.825.000); eta segidan,

erretrospektiba (11.115.400), orotariko zikloak (8.550.000), Zabaltegi (7.666.000), omenaldia, gazteentzako proiektioak eta filmeen merkatua.

Sarrerei dagokienez, beti bezala Donostiako Udalak hustu behar izaten du poltsikoaren zatirik handiena: 70 milioi, defizitak kitatzeko. Publizitate eta sponsorrek 51 erdi milioi; Madrilgo Kultur Minstraritzak 42; Jaurilaritzak 35; Gipuzkoako Diputazioak kasik 27; takilari esker 20 inguru; eta besteak banku, kuxa eta antzekoen eskutik.

D. Galán: «Txinoak eta polakoak indartsu»

Zinemaldiaren antolamendua eta eskatzen duen lana gertutik ezagutzeko, egun zuzendaria den Diego Galán-ekin lotu genuen hizketalditxo Victoria Eugeniako bulegoetan. «Urte osoko lan luzea gertatzen da Zinemaldiaren programazioa moldatzea. Lehendabiziko gauza erretrospektibak erabakitzea izaten da, zeina ez den lan makala! Erizpide finko bat daukagu hauei dagokienez: oso ezagunak ez diren zinegileei eta egoera bereziengatik interesgarriak gerta daitezkeen herrialdeetako zinemagintzara jotzen dugu. Ikusteko apenas aukerarik ez dagoen materiale ugari dago sakabanatuta. Esaterako, iaz Txile izan zen, aurrekoan Vietnam... Uste baino gehiago ikertu behar izaten dugu. Aurtengoan kubatarrek lagundu digute bereziki».

Diego Galán, Zinemaldi zuzendaria.

140tik gora filme eskainiko dira aurtengoan.

Bestelako lana eskatzen du Sail Ofiziala eta Zabaltegiaren antolamenduak. Harreman publiko eta diplomatikoak ikaragarriki baliatu behar izaten dira, «eta horretan lagunek, zorteak, kasualitateak eta makina bat faktore gehiagok jotzen dute. Hautaketa Batzordeak aukeratu eta lortutako filme bakoitzak historia desberdin bat dauka Donostiara inoiz ekartzeko bidean». Informazioa ezinbestekoa da: zein errodaia proiektu dauden munduan zehar, intuizioz zeintzuk izan litezkeen probetxuzkoak... «borroka latza suertatzen da maiz, batez ere zinegileak konbentzitzeko orduan».

Frantzia eta Sobiet Batasunak filmeen eskazioa azpimarratu nahi izan genion. «Bai, egia da. Baina guk ikusi ahal izan ditugunak eta eskaini dizkigutenak ez dira batere

onak izan. Zer egingo diogu! Hori uzta 'kontua' da. Aurtengo txinoak eta polakoak harritu gaituzte. Datorren urtean hungariarrak izango dira agian. Herrialde bakoitzeko giro sozialak zerikusi handia du honetan».

J.J. Iribar: «Zinezaleak pozik izango dira»

Egin egunkariko kazetaria den Juanjo Iribarrek Mikel Insaustirekin batera egingo dio segimendua Zinemaldia-ri. Bere eritziz «garai batean Zinemaldia gure herriko kulturari lotuago egoteko zenbait ahalegin egin ziren. Bidean utzi dituzte zinemaldi herrikoia egiteko proposamenak, baina muina, filmeen aukera azken urteotako onena izatera heldu da, batik bat Sail Ofizialean eta Zabaltegin».

Baina arazoak ere aipatu zizkigun: «bai, bada hirian ongi ez dagoen prolema larria. Aretoen krisialdia areagotu egin da azken aldian, eta zine handiena hankaz gora dago. Baina tira, zinezaleak pozik, filme interesgarriak ikusteko beta galanta izango da ziur aski».

G.A.

Atrebentzia ez bada

Nork aterako dio benetako probetxua?

ZALANTZARIK gabe, zinezale orok gozatuko du 36. Zinemaldi honetara ekarritako filmeekin. Diego Galán-ekin lotu genuen ari denik ezin ukatu. Eta bai komunikabide eta bai era guztietako friboloentzat star sonatuak ailegatzeko baldin badira, areago ezkatutako dute Donostiako Zinemaldiak urtero erakusten duen kontraesana: eta euskal zinemagintzak ze probetxu ateratzen dio muntaiari?

Dirua etxekoek ipintzen dute, etekin zinematografiko-komertzialak espainiarren faboretan jotzen duen bitartean: harremanak, publizitatea eta salmenta, Estatu osoari begira ez ezik, bai eta atzerrira begira ere. Ez da harriztekoa urte-urtera filme espainiar gehiago aurkeztea. Euskadiko instituzioen kontura egundoko eskaparatea lortu dute, euskal zinemagintzarako txanpon pobreak deusaren parean gaurkalarik.

GORKA ARRESE

Zinemaldiko filme gomendagarrien gida

Zinemaldian pantailaratuko diren hainbeste filmeren aurrean, sarritan batek ez daki ikusteko zeintzuk aukeratu, azkenean gustokoak izango diren zalantzaz abiatuz aretora. Gomendiozko gida bat moldatzen saiatuko gara lerro hauen bitartez, proposamen gisan.

Gida hau eginez ausartegiak izango garen beldurrez, abixatzen dizugu pantailaratuko diren 140tik gora pelikuletarik gutxi batzu baino ezagutzen ez ditugula. Beraz, filme kalitatea alde batera utzita, zein gai jorratzen duten arauera gauzatu dugu honoko zerrenda. Baliagarria gertatuko zaizulakoan, baina zure gustoz erratzen baldin bagara ere, aldezturik barkamenak.

•**«La boca del lobo»**, (Peru). Zuzendaria: Francisco Lombardi. Sendero Luminoso talde armatuaren kontra Peruko militarrek erabili ohi dituzten metodo bortitzen kronika bat egiten du Lombardik. Hasieran motel sartzen da gaiari, baina denbora eman behar zaio. Zuzendaria ezaguna, 1985 urtean *«La ciudad y los perros»* filmea aurkeztu bait zuen Donostiako Zinemaldian.

•**«La amiga»**, (Argentina). Zuzendaria: Jeannine Meerapfel. Maiatza Plazako amak; Bonafini ezagunaren biografia modukoa. Junta militarren garaiko bi emakumeren kronika hotza: bata, Europara ihes egingo duena, eta bestea, deagertutako gazte baten ama, bere sema aurkitzeko borrokatuko duena.

•**«El aire de un crimen»**, (España). Zuzendaria: Isasi-Isasmendi. 50. hamarkada; giro errurala; korrupzioa, Guadalupe Zibila eta hilotzak.

•**«Daniel»**, (USA). Zuzendaria: Sidney Lumet. 50. hamarkadan Rosenberg senar-emazteak epaitu eta ejudatatu zituzten espia sobietikotzat jota. Zuzendari eza-gun honen filme malditoa (amerikarrei ez die batere graziazirik egiten).

•**«Krotki film o milosci»**, *«Amodioari buruzko film laburra»*, (Polonia). Zuzendaria: Krzysztof Kieslowski. Polonia oso gutxi ezagutzen dugu. Amodiozko istorio baten bitartez, gauetan zer gertatu ohi den ezagutu ahalko duzu. Ez galdu, Zabaltegin emango den primerako zuzendari honen •**«Ez duzu inor hilko»** ere. Gizon honek sariren bat bereganatuko du, ziur.

•**«Mapantsula»**, (Hego Afrika). Zuzendaria: Oliver Schmitz. Apartheid-a; beltz drogadikto eta pasota bat gartzelaratzaren dute; itzalpean konturatzen da bere herriari jasaten dituen arazo sozial eta politikoetaz. Negroek eginga eta negroak protagonista.

•**«Tomorrow»**, (Japon). Nagashakiko bonbaketaren bezperako eguna. Egund hartan ez zen ezer berezirik gertatzen, Japongo erretaguardian bait zegoen hiria, emakumeak, agureak eta haurrak bizi zirela nagusiki. Hasieran kosta egingo zaizu, baina ileak puntan jarriko apurka-apurka.

•**«Imagen latente»**, (Txile). Zuzendaria: Pablo Perelman. Txilen errodatu eta debekatutako filmea. Klanditinitateko Pinochet-en erregimenaren kontrako borroka; gazte oso beldurti bat, baina

borrokari uko egin ezin duena. Ezin ikusi gabe pasatzen utzi!

•**«Mushin Bey»**, *«Mushin Jauna»*, (Turkia). Zuzendaria: Yavuz Turgul. Pobrea da inbertsioz turkiar zinema. Estambulgo eguneroko bizitzaz, musika talde txar baten istorio honetan. Graziosa eta desoladorea.

•**«Cartas del parque»**, (Kuba). Zuzendaria: Gutierrez Alea. García Márquez idazlearen mundu poetikoa azaltzen digu. Maitemindu batek eskribatzaile bat aurkitzen du amodiozko gutunak bidaltzeko. Eta emakumezkoak ere eskribatzaile bera erabiliko du erantzuteko. Istorioaren tartean, beti, eskribatzaile...

•**«Land der vater, land der sohne»**, *«Aiten lurra, semeen lurra»*, (Mendebaldeko Alemania). Zuzendaria: Nico Hoffman. Gaztetxo bat arduratu samar dago nazien garaian bere aitak nazismoarekin ukan zitzakeen inplikazioetaz. Zenolako kontzientzia dauka egungo gazteria germaniarrak? ~

•**«Because the dawn»**, (USA). Zuzendaria: Amy Golstein. Ordu erdiko laburmetraia miresgarria. Vanpirea lesbiana baten sedukzio kontuak.

•**«Hairspray»**, (USA). Zuzendaria: John Waters. Ezagutzen al duzu Divine?, gizon-emakume potzola hura? Akaso ikusiko zenuen *«Pink Flamingo»*. 60. hamarkadako amerikarren gizarteari buruzko krudelkeria korrosiboa!

•**«Zhen Nu»** eta **«Xing Nu Xiao Xiao»**, (biak Txinakoak). Emakumeak dira gai zentral bi filmeotan. Ez dizugu beste pistarik emango. Pekatu galanta, hauetakoren bat galduz gero!; bigarren batez ere.

*Sail Ofizialeko eta Zabalte-giko pelikulak gomendatu dizkizugu. Ez horregatik pasatzen utzi Jacques Touneur-i eskainitako ziklokoak; halaber, «Behin Bakarrik Bizi» sailekoak; eta denetarik aurkituko duzun «Latindamerikako Abezedarioa»... eta azken honetatik batik bat: •**«La noche de los lápices»** argentinarra.*

Aitatu gabe pelikula asko utzi ditugun zentzaziaz gertatu gara azken lerro hauetara iristerakoan, baina, tamalez, ez zaigu gehiagorako lekurik geratu.

PERU UNTZUETA

HAMAICA URTE ETA GORA-BEHERA ASKOREN ONDOTIK «ZAKILIXUT» EGIN-EN 'FALDOITIK' ERRETIRATUA

A. Olariaga: «Erabaki hartua ikusi nuenean luzamendutan ibiltzeak ez zuen zentzurik»

«Hamaika urte-eta...» zeramatzan Zakilixutek, bere egunen autore famatuari esatea gustatzen zaion legez, «Egin» egunkarian; hasiera batean azken aurreko muturrean, geroztik azkeneko orriko tiran. Hamaika urte bere egile eta irakurleak jolas batean.

Txuriak belzten hasi zenetik, euskal komikigintzarekiko harremanak ez ditu eten «Ok»k. Zaldiko-maldiko hainbat medioetan, «Zakilixut» makinie inbentatu zuen, besteak beste. ...la gaur arte eta gaurtik aurrera ere. Leku-kotasuna bere azken liburuan.

«Beti bezala, denbora aldetik inongo neurrik hartu gabe hasten dituk abenturak. Lehendabizikoak naturaren erotismoan oinarritutako erreflesioak hituan formen aldetik eta beharbada edukinaren aldetik ere. Urteak, hamaika-eta», sospresa bat izan da Anttonentzat horrenbeste urtetan jarraitzea.

Aita-semeak, elkar ezagutzen

Egituratu bako pertsonai bati bizi-apurra, iraupena ematearen zailtasunaz mintzo zaigu: «Desafio bat huen. Konziente haiz. Aurre supostu edo abiapuntu batzuk egin behar dituk; beste guztia duk Amazonian sartzea bezala: badakik nondik abiatzen haizen eta motxilan zer sartzen duan. Baina igoal, gauza batzuk dituk sobran, beste batzuk faltan, igoal

eguerdiko hamabietan iluntzen dik... aurrera egiten duk harik eta... kazetaritzan oso zaila duk prebisorik egitea. Noraino emango nion erantzuna joko horri, pertsonaiak noraino iraungo zuen? Izan ere egunero 'pelmada' ematea oso gogorra duk».

Eta asmatu egin zuen. «Gertatzen duk hain beharrezko diren erreferentzia kritikoak ez direla jasotzen. Konponente bat, denok daukagun normal anormal bat egitea huan; eremu satirikoa, ludikoa, arpa hartu zian eta adarra-jole eta adarduna huen piska bat bertsolarien modura. Hasiera-hasieran iragarri ezinak dituk pertsonaiaren eboluzioak alde guttietatik».

Grafismoaren aldetik ere berdin. Bat hasten da bere segurtasunbako trazoz eta gero konturatzen da eskua ez dela batere tontoa, eboluzio naturala egon dela hor. Esperimenturako parada ona izan du Anttonek «Egin»en, ez da eboluzio makala bere dibujoan gauzatua.

Egunerokoa behin bukatzen

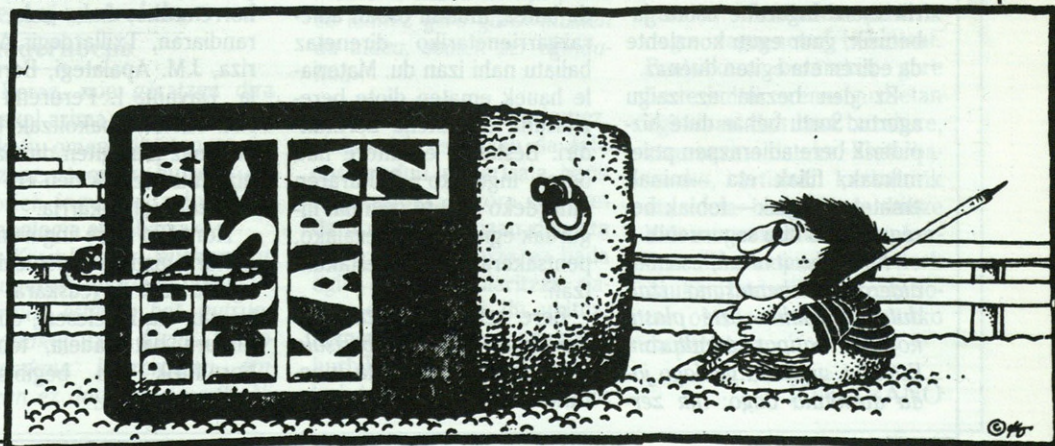
Zakilixut, bere garaiko pertsonaia izan nahian konnotazio politikoen igorle bilakatu zen eta aldi berean klabe batzu erantsi zitzaizkion. Honela ikusten du bere aitak, «hori gertatu dela eta batzutan pozgarria dela bereganatze hori. Bi prozesu zeudek: bereganatzearen satisfazioa; penagarria duk zenbait proiektu zehatzetarako nirekin kontatu gabeko utilitatua izana». Aldegin dion seme bihurturarena ez ote? Pozaren ordaina izango omen da, dio erresignazioz.

Konpromezu konnotazio haiek galdu ote zituen azken aldian. «Pertsonaia, natura bera ere politizatzen den neurrian politizatzen duk.

Betidanik, nire ustez, pertsonai honek erritmo natural baten inguruan dantzatu izan duela. Izango dizkik halako insistentzia haundigoak, kezken araberrakoa; segun eta, igoal politikarekin nekatuko duk bolada batean», pertsonaitxoarenak ziklikoak dienez, akaso segitu izan balu, lehenagoko martxa-edo hartuko zukeen. Ez du sekula egin nahi izan behin betirako ezer. Trazen-dentalismotik urrun, hain efimeroa dela deritzo tiraizo bakoitza.

Azkenaldian klabe grafiko ezberdinetan, estilizatuago agertzen zitzaigun Zakilixut, euskara ere ohaide zuelarik, jolas batean. Bukatzeko, Olariaga deitu zuten «Egin»era. Sospresa handiena berea. «Lau hitzetan esango diat: «Egin»ekoek Irailetik aurrera lankidetza bertan behera uztea erabaki zutela». Erabakia hartuta ikusi eta galdetu, ez zuen gehiegi galdetu ere, luzamendutan, tiraka aritzeak zentzurik ez zuelakoan. Suje-tuak «puntu»a galdua zuela argudiatu zen Hernanin.

MIKEL ARAMENDI

«Zakili oporretan zegok. Pentsa ze alfer arraihoa izango den: neronek ere noizean behin ikusten diat, istanpatez. Eta gaitzerdi ikusten badiat».

BERE LIBURU AURKEZPENA ETA OBRA ITINERANTEA ZAZPI HIRIBURUETARA ERAMATEKO ASMOTAN ARTISTA

M. Anjel Lertxundi: «Etiketadun 'euskal artea' besterik ez denak benetakoa galerazi dezake»

Lertxundi ez da atzo goizeko artista hasi-berria. Harria, zura eta burdina darabilzkiela, egia borobiletan oinarriturik, hutsune bat ikusten zuen hartaz mintzatu zaigu bere «Euskaradun Arte Unibertsala» liburuan. Geure kulturaren ezagumenak beronen iraupen-indartzea ekarriko digulakoan.

Arte ederren munduan nahiko ezaguna, Ondarrun dauka tailerra eta Markinan bizi da Lertxundi, aspaldiko partean eskultoretza profesionala. Bere lehenengo artelantatik inkonzientea zebilen materialetan eurretan, zerbaiten bilaketan. 77-78an-edo erakusketa aparetatik sonatuagoetara egin zuen jauzi eta aipatu materialok lotzen hasi zen ohartu gabe. Gerora bere traiektorian garrantzia erabakiorrekoak suertatuko ziren elementuak uztartuta erakutsi zituen. Ordundik honuntz garapen bat eman da beragan: formak, hutsik, ez diote gauza larregirik esan. Ingurune osoaz jabeturik, gaur egun konziente da ediren eta egiten duenaz.

Ez den bezala ez zaigu agertu. Sortu behar dute hizpiderik bere adierazpen polemikoak; filiak eta —minak ematen ei egiak— fobiak bereganatuko ditu seguruenik.

«Kanpoko itxurak, estetika alderdiak lehenasuna izan dute gaurdaino arte plastikoen, batipat eskulturan. Estetika, gitxi ala gehiago jada aurkituta dago; nik zer-

bait gehiago bilatu nahi nuen, ez berria bilatzeagatik», bere izaeraren aurkibidea zegoen jokuan azken batean.

Galdera asko izaten dira arte munduan, batez ere une klabeetan, norberak bere izaiteaz bere buruari galdetzen dizkionak. Artearekiko zordun sentitzen zela, egin beharreko obran sinestuta, hortxe aurkitu zen. Luze mintzo zaigu honetaz, eta ez du nahi gaia baino temagoa den honetik arin pasatzerik.

Gure ingurutik aukeratutako materialetaz —nonahi nongoak diren ezagun dute—, bere inguruaz, eta, bide batez, mundu osoan adierazgarrienera direnetaz baliatu nahi izan du. Materiale hauek ematen diote berezitasuna eta jaten Lertxundiri. Bestalde, eskultore hau bere inguruko kulturaren oinarreko sentitu izan da. Inguruak egin du den bezalako, pentsakeran eta prestakuntzan.

Bere azken emaitza, *Euskaradun, arte unibertsala* —eskultura erakusketa itinerantea barne—, Jaurilaritza-

Mikel Anjel Lertxundi eta Joxe Migel Barandiaran (1978).

ren sari bat merezi izan eta berriki autoreak bere arrisku eta kontura argitaratu duen liburua. Bere orain arteko eskulturen mostra eta Euskal Herriko zazpi hiriburuetan —Iparraldekoetarako ere badiu asmoak— paratuko dituen katalogo soila baino zertxobait gehiago badena.

Maribel Aiertza bere emaztearena ez ezik, zazpi kultur gizonen lankidetzan ukan du horretarako, hala nola, Barandiaran, Txillardegia, Amuriza, J.M. Apalategi, Bernaola, Davant, I. Perurena eta J.A. Arrieta, bakoitzak bere kanpoaz hitzegiten dutelarik, hizkuntza izanik beti ere sortuntza gaien lokarria.

Horrekin bere inguruneko kultur gizonen pentsakera agertu nahi du (euskara, gaztelera eta ingelesez), euskal kultura bat badela, teoriak horniturik eta begibistara azaleratuz.

Artearen bidez gure benetako izaera urratzeko euskaraz egin den lehen saiorearen aurrean geundeke, euskaradun baten partetik behi nepein. Eta oker ez bagaude, ia sekula entzun ez diren kalifikatiboekin datorkigu Lertxundi: *euskaradun artea* dio, eta ez 'euskal' artea, «aspaldian ixildu gabe erabili izan den hitz eder hori guztiz gastatua dagoelako hainbeste erabilera desgokiagatik». Euskal artea gora eta euskal artea behera, Euskal Herrian egiten den arte guztia multzo berean pilatzeko joera eta zailantza-eragileak madarikatuz...

Geure benetako artearen larrupean

Eskulturen euskarazko izenburua da gutxienezkoa. «Nire ustez bada jende bat Euskal Herrian gehienbat

'euskal artea'ren izenekoarekin, hain erabilitako 'euskal' etiketarekin, ibili dena. Izana, berdin-berdin izan zitekeen edonongoa. Niretzat garbi dago zer den eta zer ez euskal artea eta baita hemen egiten den asko ere ez dela.

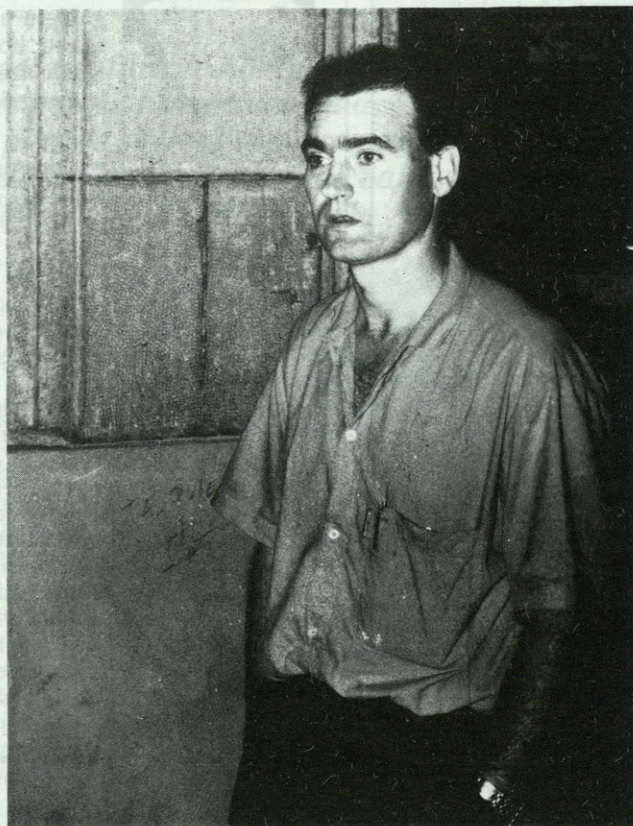
Euskal artea egiteak esan nahi du lehenengo eta bat, euskalduna izan, sentitu, ikertu eta hori agertzea. Azkenean norberaren erreto bat, ondoren bat da euskal arte plastikoa, norberaren izateak gauzatzen duena. Hizkuntzatik hasi gabe, kultura honetara sartu gabe, nekez egingo da euskal artea deitzeko modukoa». Beste guztia axalkerietan ibiltzea litzateke —txarto-xeago edo hobeto eginga, baina—, euskaldunaren mugimendu eta berezitasunean sonda ez botatzea.

Arte plastikoa ez da estetika hutsa, eta Mikel Anjelek zebaitxobait gehiago nahi izan du gauzatu. Zerbait transmititu, benetan sentitu duen kultura: munduan jakin dadila euskal artea egiteko euskaldunaren larruan sartu behar dela. Eredu irristakor honetan, bere ustez, «gezurrezko marketing-arekin jendea engainatzen da. Eman dezagun, Euskal Artisten Elkartea, egongo dira kideak

izenburuaren esanahia bera zein den ez dakitenak. Luze-ran erabiltzen bada ez dena, etiketa hori, galdu egingo da benetakoa eta bestea agertu, ez dena. Euskaldunak izaera

retzat bete-beterik dago, gure pentsamenduak betetzen du barrua, euskalduna sentitzen naizelako. Niretzat han pentsamendu bat egon zen, transmititu izan zaidana. Hantxe

“Gure artearen barruko siskonketa egiteke dago gehiena; eta euskaraz pentsatuko luke ten kritikoen eskazia larria dela deritzot gainera”

Harria, zura eta burnia, eskultorearen konstanteak. «Nekez egin daiteke euskal artea euskal kulturaren ikertu gabe».

bat ukateagaitik bere ikuskerara plasmatu du. Gure formak ez dira landu kasualitatez».

Aurrekoen pentsaera, berea; sustraiak, modernoena

Beraz, non geratzen dira euskal arima eta izpiritua irudikatu omen dituzten protogizonen teoriak, hutsune eta horien inguruan agitu diren sinbologia eta abarrak?

«Kromletx bat, euskaradun mundutik aparteko batentzat zirkulu estetiko bat, hutsune modukoa izan liteke. Ni horrengana hurreratzen naizean ez dago hutsunerik. Ni-

ikusten dut nire aurrekoen eta nire pentsamendua. Kopiatu daiteke, hurbildu daiteke beste herri baten artearen muinera, baina horren parte ez izanez gero garbi ikusten da aldea, zeinek zer egindakoa».

Gizon honek dioskunez, aintzinatik esistitzen da arte euskaradun unibertsa, badi-ra arrastoak; gerora ere izan da nonbait, zer izan den eta zer ez bereizkuntza ez bada egin ere. Margolaritzan nabarmenago ikusi du ukitua, hemengo izaerara gehiago hurbildu dira zenbait margolari, kolore aldetik lur honen

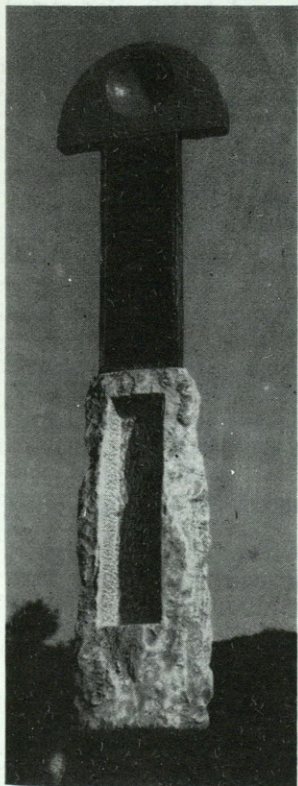
berezitasuna agertu dute; eskultura ordea, ez da larregi garatu eta arkitekturan-eta bilatu behar. Azken finean gizakiak utzitako oro da plastika.

Ea zer dugun artearen unibertsaltasunaz. «Artea, berez, unibertsa da egiten den lekuan egiten dela. Betiko materialak erabiltzen ditut, ahalik eta iraunkorrenak. Zenbat eta egiazkoagoa, eta lekuan lekuko adierazgarriena, da puroena. Modernoena nor garen adierazten duena da, modernoena sustraiak ikertzea eta egin bako azken hitza, artista gehienak horren atzetik dabilta; mundu guztira heltzeko ere gehiago balioko du honek. Nahasketak propio pertsegitu gabe, mundu osoko kultura ezagutzeari bai, baina egin, egin, zer zarena».

Izena dutenak eta zaharren eta 'modernisten' arteko belaunaldi galdua. «Hemen hiruzpalau izen dagoz mito tankeran denen ahotan. Jendeak pentsatzen du aurreko horiek ikertu dutela ikertu beharrekoa. Gure artearen barruetan sakontzeko gehiena dago egiteke. Bienbitartean euskaraz pentsatu beharko luketen kritikoen eskazia larria da. Atzerrietan 'gure' artista horietaz esaten omen denarekin ezin gaitzek konformatu».

Oso kritiko agertzen zaigu egungo artegintzari buruz mintzatzerakoan, aldarrikatuz ez dela nahikoa sospresak ematea. Halabaina, baikor agertzen zaigu oro har, nonbait bihar-etzikoek euskal artearen errai eta barruak arakatuko dituztelakoan bere garaian. Eztabaida pizturik dago dagoeneko behintzat. Pentsakera berarekin gure beste kultur eremu guztietan egiten ari den lana bezalaxe, atzerazina dateke. Esate baterako, artistak kezkatu eta ideia hauetara hurbiltze bidean somatzen ditu Lertxundik. Konpromezua nork daukan harturik eta zergatiaz oihartzera laister iritsiko da publikoa.

JON ARANO

Paperetan idatzia

EUSKAL ALFABETAGINTZA

Euskaldungoaren gehiengo alfabetatua da, baina ez bere ama-hizkuntzan, bigarren hizkuntzan baizik. Hori horrela, euskaldunak ez du bere burua alfabetatugabetzat jotzen, eta ez du euskal alfabetatzea planteatu ere egiten. Euskararen indartzea eta berreskuratzea erdaldunen bizkarrera botatzen du. Arazo larria hauxe alfabetatzegintzan.

Gurutz Larrañaga, («Habe», 131. zenb.).

ORFEOIAK ETA ABESBATZAK

(Euskal Herrian) koru onak ditugu, bai horixe; baina asko dira Europan zehar oso onak diren eta ezagutzen ez ditugun koruak. Beraz, gure koruak Europan beste koru asko bezalakoak dira, eta arlo honetan ere asko ikasi behar dugu. Beste kasu bat da orfeoiak, hauen arloa askoz ere bereiztua bait da eta gutxiago bait dira.

J.A. Sainz Alfaro, («Hemen», 88-11-2).

MUSIKA KRITIKA

Hamarkada bat baino ez gutxiago iragan behar delako uste dugu bereiztasun hauetako pieza bat aurkitu aurretik —Pascual Pérez-en «La raza vasca degenera» artikulua, *El Correo Español- El Pueblo Vasco*—. (...) Baina hau ez da kritika, ez dira zer idazten ari den dakien baten argudio eta juizioak, ikusi eta entzun aurretik ezpata altza nahi zuen baten kronika da hau, euskal rocka kontrako ezarritik sarturik zeukan batena, begibistaz, ideologia hutsagatik.

Pablo Cabeza, («Egin», 88-9-1)

POETA / BERTSOLARIA

Niretzat muga hau bereizten duena Lizardi litzateke. Lizariz gero poesia beste bide batzuetan sartzen da. Ordurarte zailagoa da zer den bertsolaria eta zer den poeta bereiztea. Nork jarri muga Arrese-Beitia eta Otañoren artean? (...) Gero, 60. hamarkadan berriro halako atzerakada bat, herrira hurbiltze bat egon zen, poesia sozialarekin batez ere. (...) Niretzat poesia modernoak saiakeratik asko du: ikerkuntza bat egiten du.

Juan Mari Lekuona, («Xanistebanak 88 Oiartzun», abuztua).

EUSKARATIK INGLESERA HIZTEGIA

(Euskara-ingeles)

hiztegiak euskalkiak errespetatu behar zituen. Eta euskalkiengandik batzurantza egin behar genuen. Esan beharra dago, beraz, hiztegia Ameriketako euskaldunei begira eginkoa dela. Han denok gara euskaldunak, baina Boisen, esaterako, ehuneko 99a bizkaitarra da. San Franciscora bazoaz, orde, Iparraldeko euskara. (...) Eragozpenak, eragozpenak... gehien bat izan dira euskalkiak eta batua nola elkartu.

Gorka Aulestia, («Eguna», 88-11-1).

J.M. Zalakainek puntua jarrita

Kaxianori

(Soinujolea)

— Euskadiko Trikitilari Nagusien Txapelketa jokatzeko bezperan gaudela-eta, soinujole zaren neurrian galdetu nahi genizun: ze eritzi duzu azken boladatan 'trikiti zahar' eta 'gazte'aren artean sortutako polemikaren ganean?

D UDARIK ez dago orain dela berrogei urtetik hona trikitiak asko irabazi duela. Denborak aurrera egin du ordudunik, eta lehenagoko moldeen eta oraingoan arteko polemikak sortzen hasiak dira gaur egun.

Lehenago trikitia pasatu samar geratu dela esaten dutenei arrazoirik ez zaie falta. Nork ez du antzeman askoz ere nota gehiago sartzen direla! Era berean, nere eritzi, konpasari egundoko bizkortasuna ekarri diote. Pixkat gelditxoago behar ote lukeen uste-koa naiz.

Akaso zer esan handia izan dute alde batetik txapelketek eta bestetik diskoen grabazioek. Trikitilariak bereziki prestatzen dituzte txapelketetarako doinuak, eta bai eta primeran jo ere. Grabatu ere egiten dira gero gainera. Eta azkenerako diskoan entzunda bezalaxe plazan jo dezaten nahi izaten du jendeak. Trikitia, dantzarako baino, entzuteko bihurtzea izango litzateke okerreko bidea. Hala ere, ezin pentsa liteke halako moldez jotzen dutenek dantzarako jotzen ez dakitenik, ezta gutxiago ere!

Baina beste gauza bat erantsi nahiko nuke, aldaketa nabarmenenak ez direla azkenengo urte hauetan gertatu. Laja, Martin eta horiek oso onak izaten jarraitzen dute, eta hain zuzen, horiek izan dira trikitixari aldaketarik handiena ekarri diotenak.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Lauaxeta» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «110 streeteko geltokia», Iñaki Zabaleta. Susa.
- 3.— «Marinel zaharrak», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 4.— «Irene». Pako Aristi. Erein.
- 5.— «Marginalia», Joseba Sarrionandia. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Erderakadak», Gotzon Garate. Gero-Mensajero.
- 2.— «Glottodidaktika Hiztegia», UZEI. Elkar.
- 3.— «Gaviota», G. Celaya / S. Koch. Repsol.
- 4.— «Euskal dinosauruak», A. Mtz. Lizarduikoa. Txalaparta.
- 5.— «Agotak, ijitoak eta juduak», A. Stürtze. Txalaparta.

Jim Ballard eta zientzia fikzio ingelesa

Spielberg-en 'Imperio del sol' filmak Jim Ballard idazle ingelesaren izen bereko nobela hartu zuen oinarritzat. Burroughs, Genet, eta pintore surrealisten eragina aitortzen du zientzia-fikzioaren tradizioarena baino gehiago. 'Sorkuntz eguna' da bere azken nobela.

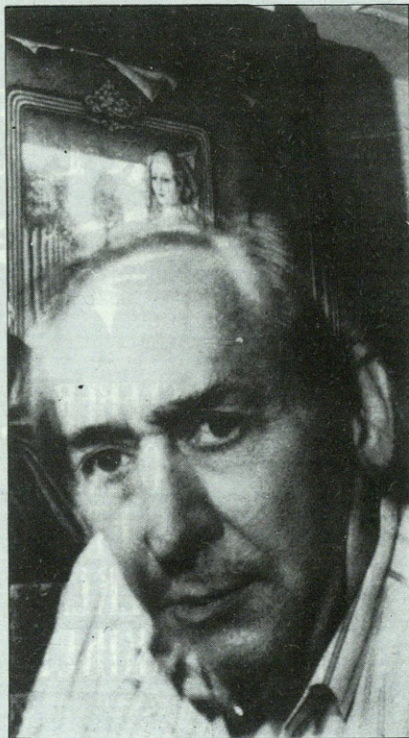
London inguruko Shepperton izeneko herriskan bizi da zinematik famadun bilakatu duen eta bere haurtzaroa Shangai-n iragan zuen Jim Ballard. Liburuak, egunkariak pilatuta, koadroak... «Eragin handiagoa jaso dut Dali, Tanguy edota Max Ernst-engandik idazle edozeinengandik baino...».

Beldur da aurreko bere liburuetako fans-ak 'Ekiren Imperioa' rekin haserre- tu ez ote zaizkion, itxuraz behintzat, fikzio errealista samar bat egin zuela eta. Bere haurtzaroa zegoen tartean. «Shangai-ko nire haurtzaroak, 1930. urtean jaio nintzen han, nire idazle unibertsoa osatu dute. Uste dut garai horretan, hamaika-hamabost urte nituen bitartean, Shangai-ko egoera gaur egungo Beyrouth-ekoaren parekoa zela».

Gerra bukatutakoan Ingalaterran ikasi zuen. Bi urte kolegioan eta Cambridge-n gero. «Nire herriko kultura-gandik urrun nengoen. Zinema eta literatura amerikanoak ezagutzen nituen. Sendagile ikasketak hasi baino idazle izatea zen nire ametsa. Ofizio txiki ezberdinetan ere aritu izandu nintzen, baina 1962. urtetik aurrera erabateko dedikazioa eskaini diot idazteari».

'Sorkuntz eguna', betiko Ballard

'Sorkuntz eguna' Ertafrikan kokatu du. Erregadio berri baten proiektuaren porrotaren ondoren, Dr. Mallory-k, OMSko dispensario batetako sendagile, azterketa ero baten barrena abiatuko da: Nilo bezalako ibaia aurkitu du basamortuaren azpian. Horren inguruan pertsonaia bitxi eta sexo harreman sado-masokak agertuko zaizkigu sendagile eta neskatxa baten artean.

«Urteak eman ditzaket nobela baten lehen lerroa idatzi aurretik. Elkartu behar duten obsesioen fuitu dira nire ideiak. Testoak ez dit inolako esfortzurik eskatzen, nahiz eta ez izan plazer bat idaztea. Idazten dut ideia batek gaiso naukalako: nire mensaia lapurtu behar dut! Nobelagile errealistak okertuta daude. Ez dute beren irakurleen hiztegi berbera erabili nahi; komunikabideek zabalduko teknologiaren hiztegia alegia. Jendea hiztegi horretan sartuta dago supermerkatuan bertan ere».

J.M. HERITZ

Johnny Clegg eta Siph Mchunu: zulu zuria eta zulu beltza

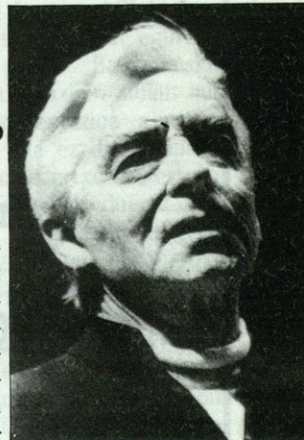
1980. urtean 'Juluka' taldea sortu zuen Siph Mchunu zulu-beltzak Johnny Clegg zulu-zurirekin batera. Handik piska batera musika utzi eta lurra lantzerantz itzuli zen bere sei emazte eta hamaika seme-alabekin. 1987. urtean, Johnny Clegg mendebalde guztian famoso egin zen bitartean Siph-ren etxea erre zuten zulu-beltz-zuluek. Lehengo astean Johannesburg-en esan duenez kitarra hartu eta Johnny Clegg-en ondora etortzeko erabakia azaldu du. Disko bat programaturik omen daukate dagoneko.

Costas Tahtsis idazlea hilik agertu Atenas-en

Costas Tahtsis greziar idazlea hilik agertu zen joan zen larunbatean Atenas-eko bere etxean. 61 urteko idazlea estrangulatu egin zuten eta bere gorpua biluzik aurkitu zuen haren arreba ohe gainean. Salonikan jaiotako idazleak 60. hamarkadaren hasieran idatzitako *Hirugarren koroia* rekin arrakasta handia lortu zuen. Homosexual ezaguna travestiekin ibiltzen omen zen. Auzo baten esanetan, ostegunetik ostiralerako gauean emakumez jantzita ikusi zuen mutiko baten konpainian.

Von Karajan-ek ez du Salzburg berriz zuzenduko

Salzburg-eko Jaialdiko zuzendariari igorritako gutun labur batez jakin arazi du Herbert von Karajan-ek ez duela berriz Jaialdi horren zuzendaritzan partetik hartuko. 1956. urtetik aurrera bere erregetza nabarmena izan da Salzburg-eko Jaialdian. Gero eta kontrako gehiago zeuzkan ordea. Jaialdia gaurkotu nahi zuten beste askok. Karajan-ek nahiago izan du erabat arte lanera dedikatu gal zezakeen gerra batean sartzea baino. Hika-mika gogorra dago Austrian.

Veneziako Zinemaldia ez da Scorsese-ren Kristoa bakarrik

Martin Scorsese-ren *Kristoren azken Tenta* zioak jan ditu prentsako orri gehienak Veneziako Zinemaldiaz hitzegiterakoan. Pena da muntaiak horrek itzal handiegia egingo diela bertan aurkeztutako beste 60tik gora film askori. Eder askoak batzuk. *Asik Kerib* Paradjanov sobietarraren filmetik hasi eta *Gli Invisibili* Pasquale Scuttieri italiarraren zeluloideraino. Brigada Gorri buruzko lehen film italiar serioa omen da hau. Saiatuko gara Jesukristo bakarrik ez ikusten.

SARIAK:

ELEBERRIA 900.000

OLERKIA 450.000

IKERLANA 450.000

Epea:

Urriaren 31 arte

Informazioa:

94- 416 70 00

Helbidea:

BILBOKO KUTXA

Gran Vía, 23

48.001-BILBO

AZKUE 88

**ELEBERRI,
OLERKI
ETA
IKERLAN
SARIKETA**

Hiru extranjero Futbol Ligan!

Lehen gutxi baldin bazi-
ren, hemendik aurrera bat
gehiago. Futbol Ligan parte
hartzen duten taldeek hiru-
garren jokalaria extranjerora
fitxatzeko aukera daukate.

Nik ez dut ulertzen futbol
klubek zein terminotan pen-
tsatzen duten, batez ere ki-
rolari buruz, eta bai eta ere
beren hiri eta herrietako ko-
loreak defendatzen dituzten
kirolariei buruz. Edo buruan
ez daukate negozioaren espi-
ritua besterik, edo burutik
nahasita daude, edo futbol-
zale eta sozioak engainatzen
ari dira.

Nola ulertu behar dugu
hainbesteko dirutza gasta-
tzea jokalaria bakar bat ekar-
tzeko? Kanpotar bat gure tal-
dearen garaipenerako joka-
tzen, bienbitartean berta-
koak suplentziako aulkian
eserita edo lanik gabe dau-
delarik?

Hirugarren futbolari ex-
tranjerora fitxatu ahal izateko
politika hau, gainera, zeharo
erreakzionarioa da nere us-
tetan. Milioiak eta milioiak
gastatzea jokalaria bakar bat
mantentzeko ekipo pobreen
kalterako besterik ez da.
Kanpotarrengan inbertitu
den diru guztia kantera in-
dartzeko eta sortzeko erabi-
liko balitz etorkizunari begi-
rako perspektiba emanko-
rragoa ekarriko lioke edo-
zein futbol talderi.

Klub aberatsek ordea, ba-
dirudi badaukatela dirua so-
bran, alde batetik nahi hain-
bat extranjero kontratatze-
ko, eta bestetik kanterako la-
nari ekiten segitzeko. Baina
honek zera behartzen die
klub pobreei, talde abera-
tsen joku kalitate mailara hu-
rreratzeko esfortzua... eta
denboraldi batetik bestera
ezin liteke kanteratik hain-
bat eta hainbat jokalaria on
atera. Horregatik, azkenean,
irtenbiderik errazena auke-

ratzen da: beste extranjero
bat gehiago fitxatzea, nahiz
eta ez den izango Maradona,
Schuster edo Futre.

Bertako futbolaren kalte-
rako berriro ere. Baina hor
konpon espainolek zer egi-
ten duten!!! Baina nere preo-
kupazioa gaur egun Osasu-
na-rena da.

JUAN ANTONIO ALDEKOA

Noizko kultur programa Euskadi Irratian?

Euskadi Irratiaren progra-
mazioa negargarria da. Al-
bisteak, lehiaketak eta musi-
ka. Besterik, apenas. Pentsa,
Euskal Telebista berak pro-
gramazio aldetik barietate
gehiago eskaintzen du.

Batek erantzungo lidake:
«baina Euskal Telebistan
zenbat eta zenbat pelikula
errepikatzen dituzte?; euska-
razko albisteak eta gaztele-
razkoak zergatik dira bix-
kiak edo siamesak, baina
hizkuntza besterik aldatu ga-
be?».

Eta Euskadi Irratia askoz
ere okerrago dabilela esango
nioke: «zer uste duzu emiti-
tzen dutela eguneko 24 or-
duetan?; gauzez egunean ze-
harko errepikapena, eta ki-
tto!».

A ze desastrea! Biak!, kon-
paraketarik zertan egin be-
harrik gabe! Baina Euska-
di Irratiak azken aldian kul-
tur programazioa ahaztuta
dauka. Eta ez dirudi euskal
kulturari ezertxo ere eskaini-
tzeko asmorik duenik ere.
Lehen bazen bat. Asperga-
rria egiten zen azkenerako
beharbada, baina bazen bat
gutxienez. Euskal komunika-
bide guztiek badute konpro-
mezu ebitatu ezin bat: eus-
kal kultura jorratu, landu,
sendotu eta bultzatzearena.
Zuzendariek lotsa pixka bat
izan beharko lukete.

Nik, nere partetik, dimi-
sioa eskatzen dut lerro
hauen bitartez. Nahikoa da!

ALFONSO IRIARTE

Garestiak dira eskolako liburuak

Heziketa eta irakaskuntza
guztuen behar eta eskubidea
omen da. Baina bai eskubide
garestia!

Ikasturte berria laister ha-
siko dute haurrek, eta liburu
berrien erosketak etxe asko-
tako larrialdi ekonomiko bi-
hurtuko dira. Material ugari
erosi behar da ikasturte be-
rri bat hasteko. Eta ezinbes-
tekoak izaten dira denak:
idaztekoak, paperak, karpe-
tak, maletak... eta batez ere
liburuak.

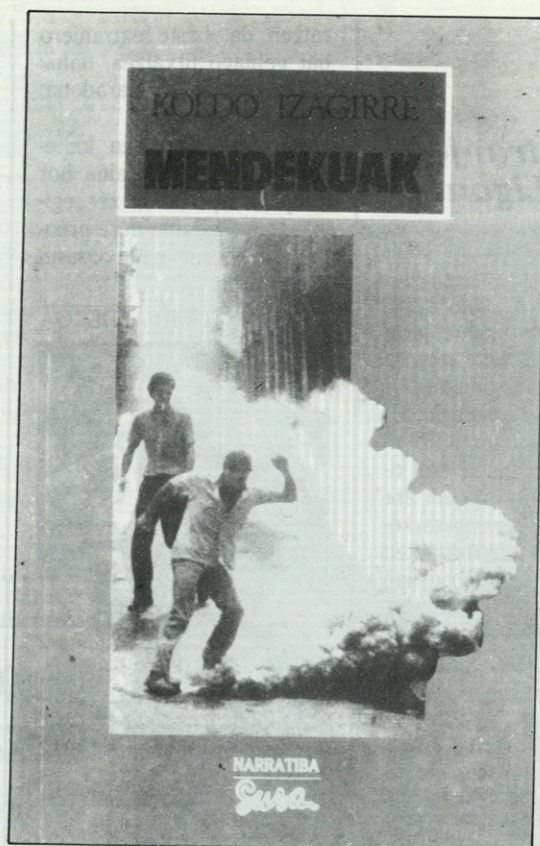
Itxuraz urtero testu liburu
berriak argitaratzen dituzte
libreroek. Iazkoak baino ho-
beak, baina datorren urte-
koak baina eskasagoak. Eta
hurrengo ikasturtean familia
askorentzat larrialdiaren
errepikapena! Liburu be-
rriak: iazkoak baino hobeak,
jakina, baina hurrengorako
balioko ez dutenak.

Gure etxean suertea dau-
kagu horri dagokionez. Bi
seme-alaba besterik ez dauz-
kagu. Baina urtero urtero
gertatzen den prolema hau
salatzekoa da. Neurriak har-
tu beharko lituzke Hezkun-
tza Ministeritzak.

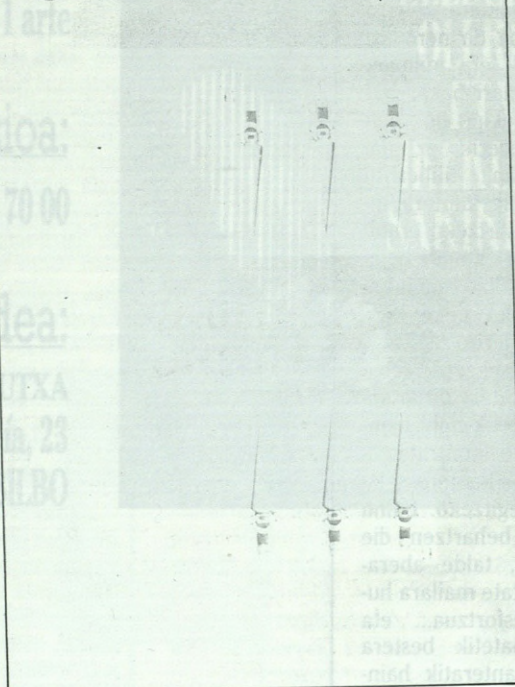
MARIASUN RODRIGUEZ

Gaur bestelako hitzak idazten dira

Susa

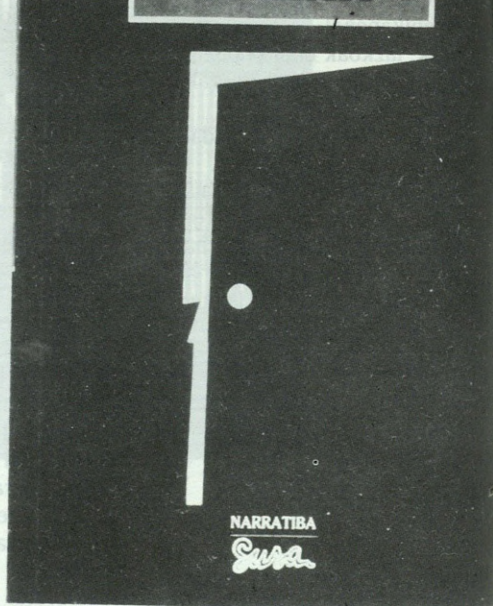
JOSE LUIS
OTAMENDI

OMAR
NABARRO

MIKEL ANTZA
**ODOLAREN
USAINA**

a ze flasha!

Sunset Beach-etik Mundakara.—

Euskal Herriko olatuak aproposak omen dira benetan surferako, eta udaren azkenerako Europako makina bat herrialdetatik ez ezik Australiatik eta Ameriketatik ere etorri ohi dira surferrak ekilibrioak egitera. Honez gero, kostaldeko gaztetxoei *kalifornianoak* deitzen diegu gure herrian, giriek utzi dizkieten traza konfundiezin horien kausaz. Mundakako uhinak munduko olaturik preziatuenetarikoa direla aldarrikatzen jarraitzen duten bitartean behintzat, eta Munduko Txapelketa delarik, fosforitzoko txaparroak, ile hori erreak eta muskulitoak ez zaizkigu hondartzatan faltatuko.

Hain zuzen, Sunset Beach-etik Mundakara ailegatu den azkenengo bixitariak berriketarako frango ekarri du dagoeneko. Ez omen da beste munduko gauza piruetak egiten, baina ekarri duen koloreagatik eta erakusten duen graziarekin guztion adiskidetasuna bereganatu du.

Agure batek galdetu omen zion lehengo batean: «*aizan, taula koskor horretan ez ote haiz berehala hondoratuko?*». Eta neska-motzak konplizidadeko keinuz erantzun: «*ai gizona!... plantxa bai, akaso; baina neu ezin honenbesteko flotadoreekin!*».

Hi haiz, hi, prexiosidadea!

MARTIN ARANA

ESKOLAN

Ikasturtea hastera doanez, aurrekoan gertatutako jazoera xeblebre hau kontatuko dugu. «Lengua española»ko klasean zera esan zion irakasleak Patxi Txikiri:

— Zuk buruan izan ezazu beti, gaztelania ahozkatzen den bezala idazten dela.

Patxi Txikik hau entzuterakoan keinu arraro bat egin eta zera erantzun zion irakasleari:

— Bai, argi dago. Zuk esan nahi duzu sudurrarekin ahozkatzen duten frantziarrek sudurrarekin idatzi beharra daukatela.

OPORRETATIK BUELTAN

Oporrak amaitzerakoan eta kanpoan ibili direnak itzultzerakoan, norberak oporretarako aukeratu duen lekuari buruzko kontuak entzun behar izaten

ditugu. Duela denbora gutxi berriketa hau entzun nuen:

- Inoiz egon al zara New York-en?
- Bai, sei edo zazpi bat aldiz. Eta zu?
- Beno, behin edo behin ere ez.

GOBERNUAN EZTABAIDAN

Gobernuko Kontseilaritza batetan, goi mailako bi teknikari disputan ari dira Kontseilari Jaunaren aurrean, berari kasurik ere egin gabe:

— Zuk egin al duzu txosten hori? Ba txosten desastre hori egin duenak, gure etxeko kaiolan dagoen txoriak baino argitasun gutxiago du!

— Eta zu ari al zara hori esaten? Kontseilaritza guztian dagoen tiporik inozoena eta artaburuena zeu zara-eta!!

— Mesedez, mesedez! —oihukatzen du Kontseilariak—. Ahaztu egin al duzue ni hemen nagoela, ala?

OSASUNAREN ARDURAZ

Bidaia ezazu, baina neurriak hartuta

NAZIOARTEKO bi-
daiek, gero eta azkar-
rangoak bestalde, popula-
zioaren baitan eritasun ku-
tsagarrien elkartruketa
errazten dute. Gai honetaz
kezkatutik, Osasunaren
Munduko Erakundeak
1969an onartu zuen Na-
zioarteko Arautegi Sanita-
rioia, aipatutako infekzio
horien barreiadura frenatu
asmoz, nazioen arteko mu-
ga eta frontera guztiek ez
bait dute ezertarako balio.

Infekzio-trafiko horrega-
tik zenbait herrialdek ez du
begi onez ikusten lurralde
infekzioso endemikoetatik
datozen turista edo langi-
leak bere artera sartzea.
Australiarena izan daiteke
kasurik nabarmenetako
bat, benetan obsesionatuak
bait daude herrialde horre-
tan edozein patologia infek-
ziosori atea itxi asmoz.
Beste herrialde batzuk ziur-
tagiriak eskatzen dituzte
(eritasun jakin baten aurka
txertatua egotea ziurtatzen
duen agiria hain zuzen).
Baina beste batzuetan, eta
zoritxarrez herrialde oso tu-
ristikoak ere badaude hiru-
garren talde honetan, infek-
zioaren bat hartzeko arris-
kua egon daiteke, bertara
txertatu gabe baldin ba-
zoaz,

Beraz, irakurle, turismoa
ziurtasun osoz egin nahi ba-
duzu, edonora joan aurretik
galde ezazu hango berri,
eta ondoren preben-
tizio-neurri egokiak hartze-
ko moduan egongo zara. Ez
zaizu damutuko!

XABIER AGIRRE

ARGIArekin «Antza» euskal prentsaren esperantza

ANTZA inprimategi berrian ari gara lanean, gure inprimategian. Poz handiz ematen dizugu berria harpidedun, irakurle edo euskaltzale horri: Donostian itxi berria zen «Tamayo S.A.» inprimategi ezagunaren azpiegitura eta makineriak erosi ditugu «Zeruko Argia»ko langileok, eta fotokonposaketa lanetarako sortua genuen «Antza» enpresari lotu diogu. Apaltasunetik baina gure euskaltzale-tasun militante konprometitutik behin baino gehiago adierazi dizugu euskal prentsaren azpiegitura sendotzea zela, eskuartearen dugun ARGIA produktu bezala hobetzearekin batera, gure helburu nagusietako bat. Hona gure urrats berria, euskal nazio aske, batu eta euskaldunaren bidean egiten duguna.

Milioi askotako inbertsioa da, hogei-tamar milioi pezeta ingurukoa. Diru asko edo gutxi, nondik begiratzekoa den. Urtea bost milioitako defizit beltzarekin hasi duen ARGIA honentzako diru larregi, dudarik gabe. Bi arrazoi- nek argitu digute, hala ere erabakia. Batetik, gure adiskide euskaltzaleen eta irakurlen konfidantzaz sekula baino seguruago gaude. Eta bestetik, euskal prentsak aurrera begira dituen desafioei aurre egiteko azpiegitura egokia eskaintzen zitzaigun, lekuz bezala makinaz. Hemen gaituzue, beraz, ilusio berriekekin eta berrirori zorretan leporaino sartuta.

ZORTZI urte juxtu dira paseak 1980ko udan kaputxindarrek gure aldizkari hau lengileen esku utzi zutenetik. Benetan urte guzgorrak izan ziren 1980 eta 1981eko haiek, hilabeteetako isiltasun eta guz-

ti. Virgen del Carmen kaleko egoitzan —askok ezagutu zenuten zulo ilun hartan— ekin genion ilusio berriz 1982an hasi zen aroari. 1985ean Ametzagaina kaleko lokalera pasatzea normalizatzeruntz generaman prozesuaren adierazgarri izan zen. Metro mor-do bat eta inprimategi batekin batera egotearen abantaila guztiak irabazten ditu oraingoan ARGIAk. Azken zortzi urteotan —ARGIAko ekipoko zaharrek lehenagotik ari bait dira honetan— taldea dozerendi bat mahai zahar eta hiruzpalau idazmakinarene jabe izatetik fotokonposaketa ekipa zahar bat erostera pasa zen lehenbizi, sistema informatiko osoago bat eskuratzera gero eta erredaziotik hasi eta inprimaketarainoko prozesu guztiaren jabe izatera oraingoan. Tresneria mailako gure aurrerapena ikusi ez duen euskaltzalea ARGIA astekaria produktu bezala zenbat aldatu den jabetu ahal izan da, eta bere aldamenean kume gehiego sortzen ere ikusi ditu: «Susa», liburuak, Urtekaria, «Larrun»... Urteotako aurrerapenak erakusten du gure itxaropenetan arrazoin gurela, eta aurrera itxaropentsu begiratzeko arrazoinak ditugula.

ARGIA astero egiten dugun langileon militantziaz eta gure harpidedunek bezala euskaltzaleek orohar luzatu diguten laguntzaz bazkatu da urteotako aurrerapen guztia. Langileok gara funtsean gure jorنالak inbertsionetarako sakrifikatuz eta une larrietan sosik gabe ere arituz urteotako aldaketa guztia eraikitze-ko behar izan den kapitala ipini dutenak. Ez ditugu ahazten urtero «Argia Eguna» bezalako ekintzetan lagunduntzen gaituzten euskaltzaleak. Ez eta 1982an 10.000 pezetako laguntzak luzatu zizkiguten haiek ere. Institutuzioetatik, aldiz, gaizki planifikatuta eta xuhurkeriaz emanik iritsi zaizkigu su-

bentzioak. Azken urteotako datu berri bat dira instituzioen subentzioak, eta ez euskarazko ekintzentzako bakarririk; baina euskal prentsari dagokionez subentzio politika oker baten lekuko izan gara, eta ARGIA den euskarazko prentsa independentearen kasoa azken urteotan nabarmenki diskriminatu gaituzte. Subentzioen urritasunak bultzatu gaitu azpiegituraren sendotzean hainbeste murgiltzera, zenbait alditan asteroko gure ARGIAk horren ordainak pagatu behar izan di-tuelarik.

HONA beraz ARGIA «Antza» inprimategi berriari lotuta. Hona, baita ere, euskal prentsak bere historian eduki duen ekiporik za-bal eta sendoena. Oraingo urrats hau egin ahal izateko oso inportantea izan da behar genuen diru-kreditua eskuratzeko beren sinadura eta ondasunen abala eskaini duten adiskideen laguntza. Era berean, azken urteotako aurrerapenak ez ziren posible izango «Apika» informatika-etxeko lagunen esfortzu eskergaitza gabe. Guzti horiekin eta gure harpidedunen konfidantzarekin ARGIA egiten dugun ekipoa-k euskal prentsa abertzale zabal eta sendoa osatzen urrats berriak egiteko prest gaude, Euskadiko zazpi herrialdeetan. Euskaltzaleei eta euskal kulturari ari diren taldeei iragartzen diegun urrats hau ematerakoan gure gogoa Herrera de la Manchán dagoen Imanol Haranbururengana doa eta atzerrietako zuloren batean erreparaka dugun Mikel Albisururengana. Beti elkarrekin ari garelako segurutzan.

ARGIA

Margarita Berroeta. Ala 32/521.946-4 epe finkorako ezarpena?

Inor ez da kontu korrente baten zenbakia. Aurrezki - libretarena ere ez. Ezta, eperako ezarpen edo kreditu batena.

Zenbakiak, zenbaki hutsak dira. Pertsonak ordea, pertsonak. Horregatik, zerbitzatzeko unean, zenbaki batek ez du ezer esaten. Eta horregatik ere, gure eguneroko lan nean, lan hori ondo egiteko asmoa baino gehiago jartzen dugu: pertsonalki zerbitzatzeko gogo. Bezero bakoitzaren neurrian.

Bezero bat inoiz zenbaki bat bihur ez dadin.

Margarita Berroeta, Margarita Berroeta izan dadin beti.

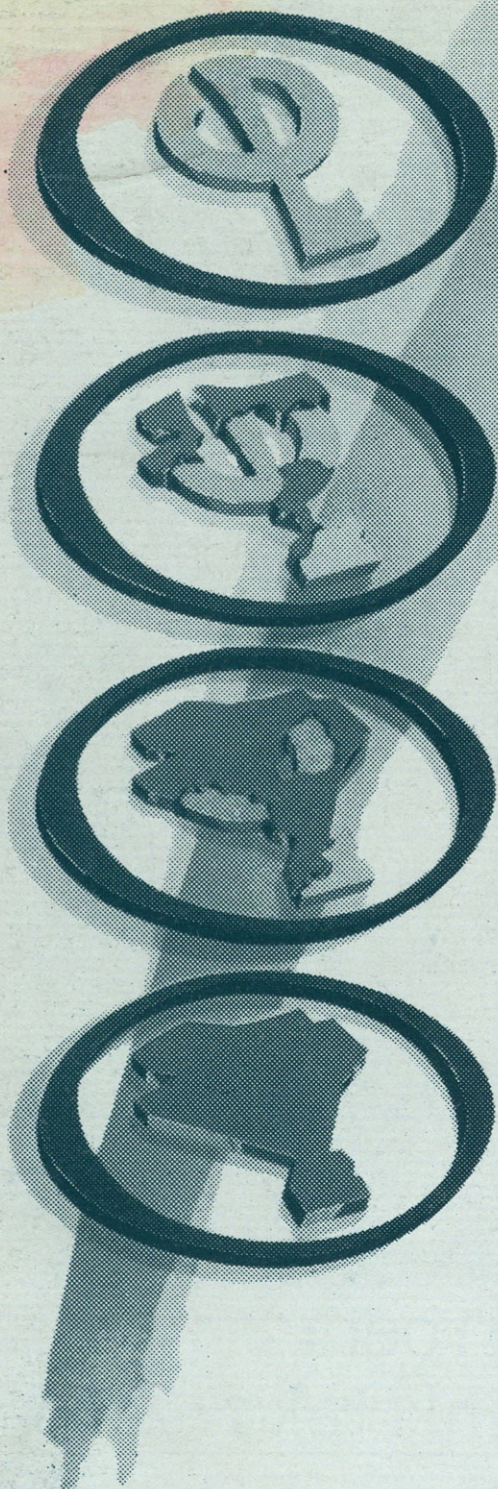
Eta ez 32/521946-4 epe finkorako ezarpena.

// **Izenak zenbakiak
baino garrantzi
handiagoa du.** //

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

- Euskal Herri osoan ordezkaturik da-
goen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bul-
tzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

Euskadiko Kutxa